ERTA
Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik:
Şirketler için Regülasyon ve Uygulama Rehberi

10 YIL Entegre Raporlama Türkiye | IR

ERTA
Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik:
Şirketler için Regülasyon ve Uygulama Rehberi

Bu Rehber, Entegre Raporlama Derneği Türkiye ve Narter&Partners iş birliği ile hazırlanmıştır.

ERTA'nın işbu Rehberde yer alan bilgi, sonuç ve önerilerin uygulanması veya bunlara dayanarak gerçekleştirilen herhangi bir eylem ya da alınan kararlar nedeniyle üçüncü şahıslara karşı herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Rehber içeriğinde sunulan bilgiler, kesin ve nihai bir görüş teşkil etmemekte olup işbu Rehber yalnızca güncel gelişmeleri içeren yardımcı bir doküman olarak hazırlanmıştır.

Rehber üzerinde, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında doğan her türlü mali ve manevi hakkın kullanımı ERTA'ya aittir. Bu rehberde yer alan yazılı ve görsel içerikler, kaynak gösterilmeksizin tamamen veya kısmen kullanılamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz, dağıtılamaz veya satılamaz. Yayınla ilgili yapılan atıflarda, rehberin tam adı, yazarı ve hak sahibi (ERTA) açıkça belirtilmelidir.

Her hakkı saklıdır.

İÇİNDEKİLER

1 Sürdürülebilirlik ve ESG Konularına İlişkin Avrupa Birliği Mevzuatı

Önsöz 1

Yönetici Özeti 2

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ESG KONULARINA İLİŞKİN AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATI 3

1.1. Sürdürülebilir Büyümeye Yönelik Avrupa Eylem Planı 4

1.2. Ana Regülasyon Paketleri 5

1.3. Taksonomi 6

1.4. AB Taksonomisi 6

1.4.1. AB Taksonomisi Nedir? 6

1.4.2. Taksonomiye Uygunluk ve Uyum 8

1.4.3. Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği Taslağı 12

1.5. Sürdürülebilir Finans Açıklama Yönetmeliği (Sustainable Finance Disclosure Regulation - "SFDR") 13

1.5.1. SFDR'nin Amacı 14

1.5.2. SFDR'nin Kapsamı 14

1.5.3. SFDR'nin Yapısı: Seviye 1 ve Seviye 2 14

1.5.4. SFDR ve AB Taksonomisi İlişkisi 14

1.5.5. SFDR'nin Maddeleri ve Kategorileri 14

1.5.6. Başlıca Olumsuz Etkiler (Principle Adverse Impacts - PAI) 14

1.5.7. SFDR'nin Uygulama Zorunluluğu 15

1.5.8. Son Güncellemeler ve Gelişmeler 15-16

1.6. Finansal Olmayan Raporlama Direktifi (Non-Financial Reporting Directive - "NFRD") 17

1.7. Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (Corporate Sustainability Due Diligence Directive - "CS3D") 18

1.7.1. Hangi şirketler kapsama dahil olmaktadır? 18

1.7.2. Zaman Çizelgesi 19

1.7.3. Kapsama Dahil Olan Şirketlerden Beklentiler 19-20

1.7.4. Durum Tespiti ve Özen Yükümlülüğü 21

1.7.5. Şirketler nasıl hareket etmelidir? 22

1.7.6. Riskin Önlenememesi veya Mevcut Olumsuz Etkinin Sona Erdirilememesi 26-27

1.7.7. Bildirim ve Şikayet Mekanizması (Madde 14) 28

1.7.8. Hukuki Sorumluluk 29

1.8. Alman Tedarik Zinciri Kanunu 33

1.8.1. Alman Tedarik Zinciri Kanunu Kapsamında Yükümlülükler 34

1.8.2. Tedarik Zinciri Yönetimi Açısından Şirketler İçin Öneriler 35

1.9. AB Sürdürülebilirlik Düzenlemelerinin Entegrasyonu (OMNIBUS) Önerisi 36

1.10. AB Zorla Çalıştırma Yönetmeliği (EU Forced Labour Regulation) 38

1.11. Ormansızlaşma Yönetmeliği (Deforestation Regulation - "EUDR") 40

1.12. Kritik Hammaddeler Yasası (Critical Raw Materials Act - "CRMA") 42

1.13. REACH, RoHS ve Çatışma Mineralleri Düzenlemeleri 44

1.13.1. REACH Düzenlemesi (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals - "REACH") 44

1.13.2. RoHS Düzenlemesi (Restriction of Hazardous Substances Directive - "RoHS") 45

1.13.3. Çatışma Mineralleri Düzenlemeleri: ABD ve AB 46

1.14. AB Emisyon Ticaret Sistemi & Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (EU Emissions Trading System & Carbon Border Adjustment Mechanism) 47

1.14.1. AB ETS Reformu 48

1.14.2. Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) 50

2 Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA STANDARTLARI 57

2.1. AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (EU Corporate Sustainability Reporting Directive - "CSRD") 58

2.2. CSRD Kimleri Etkiliyor? 61

2.3. CSRD Kapsamında Raporlama: Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (European Sustainability Reporting Standarts - "ESRS") 62

2.3.1. Kesişen Standartlar (Cross-Cutting Standards) ESRS 1 ve ESRS 2 63

2.3.2. Konusal Standartlar (Topical Standards) 63

2.3.3. Sektöre Özgü Standartlar (Sector-Specific Standards) 64

2.3.4. Kuruluşa Özgü Açıklamalar (Entity-Specific Disclosures) 64

2.3.5. Açıklama Gereksinimleri (Disclosure Requirements) 64

2.4. CSRD'ye Uyum Sağlanması Adına Şirketler Tarafından Yapılması Gerekenler 65

2.5. CSRD Kapsamında Güncel Gelişmeler 67

2.6. Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB): IFRS S1 ve IFRS S2 Standartları 68

2.6.1. IFRS S1: Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Gereksinimler 69

2.6.2. IFRS S2: İklimle İlgili x Açıklamalar 69

2.6.3. IFRS S2 (İklimle İlgili Açıklamalar) Uygulama Takvimi 70

2.7. Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS) 70

2.7.1. TSRS Kapsamı 71

2.7.2. TSRS 1- Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler 72

2.7.3. TSRS 1: Yürürlük, Geçiş Süreci ve Uygulama Kolaylıkları 75

2.7.4. TSRS 2- İklimle İlgili Açıklamalar 76

2.7.5. TSRS 2 Kapsamı, Gereklilikleri ve Uygulama Esasları 77

2.7.6. TSRS 2: İşletmeler İçin Yürürlük ve Geçiş Düzenlemeleri 79

3 ABD ESG & Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri

3. ABD ESG & SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİ 80

3.1. İklimle İlgili Finansal Risklere İlişkin Başkanlık Kararnamesi (Executive Order on Climate Related Financial Risks) 81

3.2. Federal Tedarikçi İklim Riskleri ve Dayanıklılık Düzenlemesi (Federal Supplier Climate Risks and Resilience Rule) 85

3.3. ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu İklim Açıklama Kuralları (The U.S. Securities and Exchange Commission Climate Disclosure Rules) 87

3.4. ABD Düzenlemeleri Kapsamında Zorla Çalıştırmaya Karşı Alınan Tedbirler (Uyghur Forced Labor Prevention Act & No Funds For Forced Labor) 95

4 Yeşil Aklama (Greenwashing) ve Hukuki Riskler

4. YEŞİL AKLAMA (GREENWASHING) VE HUKUKİ RİSKLER 97

4.1. Yeşil Aklama'ya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri 99

4.1.1. AB: Yeşil İddialar Direktifi (EU Green Claims Directive) 100

4.1.2. Birleşik Krallık: Yeşil İddialar Prensibi (UK Green Claims Code) 101

4.1.3. ABD: Yeşil Kılavuzları (US Green Guides) 102

4.1.4. Türkiye: Çevreye İlişkin Beyanlar İçeren Reklamlar Hakkında Kılavuz 104

4.2. ESG BAĞLANTILI DAVALAR 106

5 Sonuç ve Değerlendirme

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 109

Önsöz

Avrupa Birliği'nin 2050 yılına kadar karbon nötr bir ekonomiye geçiş hedefini paylaşması, beraberinde yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik ekosisteminde bir dizi önemli değişim ve gelişmeyi de beraberinde getirdi. İşletmeleri yeşil aklama iddialarına karşı artan bir hukuki sorumluluk ve yaptırımlarla karşı karşıya bırakacak olan bu düzenlemeler, Türkiye gibi AB ile ticaret yapan ve ekonomik ilişkilerde bulunan ülkelerdeki şirketlere, faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve yönetişim (ESG) etkilerini raporlama zorunluluğu getirerek, hesap verilebilirlik ve şeffaflığa daha fazla odaklanmalarını ve bu süreçleri sürdürülebilir iş modellerine entegre etmesini zorunlu hale getirmektedir.

Uzun vadede stratejik bir fırsat olarak değerlendirilen bu regülasyonlar, sadece hukuki uyum açısından değil, aynı zamanda Türk şirketlerinin hem ulusal hem de uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlamaları için de kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, global düzenlemelere uyum ve hukuki süreçleri yakından takip etmek, şirketlerin sadece çevresel sorumluluklarını yerine getirmelerini değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik odaklı büyümelerini de mümkün kılacaktır. Bu süreç, sürdürülebilir finansmanın gelişmesi ve yeşil yatırımların yaygınlaşması ve aynı zamanda yeşil aklama (greenwashing) gibi yanıltıcı uygulamaların önüne geçilmesi için de kritik bir öneme sahiptir.

"ERTA Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik: Şirketler için Regülasyon ve Uygulama Rehberi" başlıklı bu çalışma, Entegre Raporlama Derneği Türkiye (ERTA) üyelerimizden Narter&Partners iş birliğiyle "ERTA Global İlişkiler ve Mevzuat Çalışma Komitesi'nin bir çıktısı olarak şirketlerin yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirlik süreçlerinde karşılaşabilecekleri hukuki düzenlemelere uyum sağlamalarına yardımcı olmak amacı ile hazırlanmıştır. Sürdürülebilirlik ve ESG konularına ilişkin düzenlemelere ve ilgili yasal süreçlere dair kapsamlı bir değerlendirme sunan Rehber, şirketlerin nasıl daha şeffaf ve güvenilir raporlama yapabilecekleri konusunda işletmelere ve hukuk profesyonellerine yol gösterici değerli bir kaynak olacaktır.

İklim değişikliği bağlantılı uluslararası davaların önem kazandığı günümüzde, yeşil dönüşüm süreçlerinin daha sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, hukuki uyumun sağlanması ve sürdürülebilirlik stratejilerinin geliştirilmesi açısından şirketlerimize büyük katkı sağlayacağına inandığımız bu Rehberin ortaya çıkmasındaki destekleri ve büyük bir iş birliği ile hazırladıkları bu çalışma için başta Narter&Partners'e ve katkı veren tüm komite üyelerimize değerli destekleri için içtenlikle teşekkür ederim.

ERTA Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik: Şirketler için Regülasyon ve Uygulama Rehberi'nin, tüm kurumlar ve ilgili kesimler için yararlı olmasını dilerim.

Saygılarımla,

Prof. Dr. Güler Aras ERTA
ERTA Kurucu Yönetim Kurulu Başkanı

Yönetici Özeti

Son yıllarda çevresel, sosyal ve yönetişim (ESG) faktörleri, küresel ekonomide sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma ve iklim değişikliği gibi küresel ölçekli krizlerle mücadele etme sürecinde temel bir belirleyici haline gelmiştir. Bu kapsamda, 2024 itibarıyla Avrupa Birliği (AB) başta olmak üzere uluslararası alanda yalnızca çevresel etkilerin azaltılması, insan haklarının korunması ve kurumsal şeffaflığın sağlanması gibi temel ilkelerle sınırlı kalmayan, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik büyümeyi destekleyen ve işletmelere rekabet avantajı kazandıran geniş kapsamlı düzenlemeler yürürlüğe girmiştir.

AB, karbon emisyonlarının azaltılmasını teşvik eden Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ve Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) gibi yenilikçi mekanizmalar ile sürdürülebilir ekonomi politikalarını güçlendirmiştir. ETS, karbon salınımlarını sınırlayarak işletmeleri yeşil dönüşüme yönlendirirken, CBAM, AB pazarına giren ürünlerin karbon ayak izini dikkate alarak küresel ticarette karbon yoğun sektörlerin avantaj sağlamasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Bu mekanizmalar, AB'nin iklim politikalarının temel taşlarından biri olurken, aynı zamanda karbon salınımı yüksek ürünlerin uluslararası rekabette karşılaşabileceği zorlukları da belirlemektedir.

Tedarik zinciri yönetimi de ESG politikalarının önemli bir bileşeni haline gelmiş olup, AB ve ABD, tedarik zincirlerinde çevresel ve sosyal uyumun artırılmasına yönelik düzenlemeler getirmiştir. Şirketlerin yalnızca kendi faaliyetlerinden değil, aynı zamanda tedarik zincirlerindeki üretim süreçlerinden de sorumlu tutulması yönünde yeni yükümlülükler doğmuştur. Bu doğrultuda, insan hakları ihlallerinin önlenmesi, zorla çalıştırma ve çocuk işçiliği gibi etik dışı uygulamaların engellenmesi, sürdürülebilirlik ilkelerinin tüm değer zincirine entegre edilmesi hedeflenmektedir.

Bununla birlikte, sürdürülebilirlik raporlaması, ESG performansının şeffaf, ölçülebilir ve denetlenebilir şekilde paylaşılmasını zorunlu kılarak yatırımcılar ve diğer paydaşlar için güvenilir bilgi akışı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, AB'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) ve ABD'nin Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) tarafından belirlenen iklim açıklama yükümlülükleri, işletmelerin finansal ve operasyonel faaliyetlerinde ESG risklerini detaylı bir şekilde raporlamasını zorunlu hale getirmiştir. İklim değişikliğinin finansal piyasalar üzerindeki etkisini azaltmaya yönelik yeni politikalar, şirketlerin uzun vadeli risk yönetimi süreçlerini güçlendirmekte ve sürdürülebilir iş modellerine geçişi teşvik etmektedir.

AB'nin öncülük ettiği bu politika dönüşümü, işletmeleri ESG odaklı kurumsal yönetişim anlayışına yönlendirirken, küresel ekonomi ve çevresel sürdürülebilirlik alanında yeni bir paradigma oluşturmaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ESG KONULARINA İLİŞKİN AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATI

1.1. Sürdürülebilir Büyümeye Yönelik Avrupa Eylem Planı

Avrupa Birliği ("**AB**"), Mart 2018'de yayımladığı **"Sürdürülebilir Büyümenin Finansmanı Eylem Planı"** ile finansal sistemlerin sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda yeniden yapılandırılmasını amaçlamaktadır. Eylem Planı, AB'nin 2050 yılına kadar karbon nötr bir ekonomi hedefini gerçekleştirmek için, sermaye akışlarının sürdürülebilir yatırımlara yönlendirilmesi ve sürdürülebilirliğin ekonomik faaliyetlerde risk yönetimine entegre edilmesine odaklanmaktadır. Ayrıca, yeşil aklama (Greenwashing) risklerini azaltmak ve ekonomik faaliyetlerin şeffaflığını artırmak da önemli hedefler arasında yer almaktadır.

Eylem Planı'nın üç ana stratejik hedefi şunlardır:

1. **Sermaye Akışlarının Sürdürülebilir Yatırımlara Yönlendirilmesi**: AB'nin ekonomik faaliyetlerini sürdürülebilir kılmak için finansal piyasaların ve yatırımcıların sermayelerini sürdürülebilir yatırımlara kaydırmaları teşvik edilmektedir. Bu doğrultuda, AB'nin taksonomi çerçevesine uygun yatırımlar, yeşil projeler ve düşük karbon teknolojilerine yönlendirilerek, çevresel, sosyal ve yönetişim (Environmental, Social and Governance- **"ESG"**) faktörleri yatırım kararlarının temel bileşenleri haline getirilmiştir.
2. **Sürdürülebilirliğin Risk Yönetimine Entegrasyonu:** Finansal kuruluşlar, bankalar, yatırım fonları ve sigorta şirketleri, iklim değişikliği ve çevresel risklerin finansal performans üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirmek ve bu riskleri yönetmek için sürdürülebilirlik faktörlerini risk yönetimi süreçlerine entegre etmek zorundadır. Bu entegrasyon, sermaye piyasaları ve sigorta sektörleri gibi alanlarda iklim risklerinin daha etkin yönetilmesini sağlayacak ve mali risklerin azaltılmasına yardımcı olacaktır.
3. **Şeffaflık ve Uzun Vadeli Perspektiflerin Teşvik Edilmesi:** Eylem Planı, sürdürülebilirlik performanslarının daha şeffaf bir şekilde raporlanmasını ve bu sayede yatırımcılar için güvenilir veriler sunulmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, sürdürülebilirlik raporlamaları zorunlu hale getirilmiş ve finansal raporlamalarda uzun vadeli perspektifler teşvik edilmiştir.

Sürdürülebilir Finans Stratejisi, *Eylem Planı'nın önemli bir parçası olarak, AB finansal sistemlerinin iklim değişikliği ve çevresel riskler karşısında dayanıklılığını artırmayı ve sürdürülebilir projelere yatırım yapılmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Strateji, aynı zamanda Paris Anlaşması'na uyum süreçlerini destekleyerek, AB finansal piyasalarının yeşil dönüşümünü hızlandırmaktadır.*

1. 2. Ana Regülasyon Paketleri

Sürdürülebilir Büyümeye Yönelik Eylem Planı çerçevesinde sürdürülebilir finansın güçlendirilmesi için önemli regülasyonlar oluşturulmuştur. Bu regülasyonlar, finansal kuruluşların sürdürülebilirlik risklerini daha iyi yönetmelerine ve sermayeyi sürdürülebilir yatırımlara yönlendirmelerine yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır:

AB Taksonomisi: AB Taksonomisi, sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılmasını sağlayan bir sistemdir. Bu çerçeve, hangi faaliyetlerin sürdürülebilir olarak kabul edileceğini tanımlar ve sürdürülebilir yatırım fırsatlarının belirlenmesinde yol gösterici bir rol oynar. Taksonomi, yatırımcılar ve şirketler için sürdürülebilirlik kriterlerine uygun projelere yönlendirilme rehberi sunarak, yeşil aklama riskini azaltmayı hedeflemektedir.

Sürdürülebilir Finans Açıklama Yönetmeliği (Sustainable Finance Disclosure Regulation-SFDR): SFDR, finansal kuruluşlar ve varlık yöneticileri için ESG ile ilgili bilgilerin daha şeffaf bir şekilde raporlanmasını zorunlu kılmaktadır. SFDR, yatırımcıların sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını daha iyi değerlendirebilmeleri için yatırım ürünlerinin çevresel ve sosyal etkileri hakkında ayrıntılı bilgi sağlamaktadır. Ayrıca, finansal ürünlerin sürdürülebilirlik derecesini sınıflandırarak, yatırımcıların bilinçli kararlar almasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (Corporate Sustainability Reporting Directive-CSRD): CSRD, büyük ölçekli şirketlerin sürdürülebilirlik ile ilgili raporlamalarını detaylandırmayı ve standartlaştırmayı amaçlar. Bu direktif, şirketlerin sürdürülebilirlik stratejileri, iklim riskleri ve sosyal sorumluluk performanslarını şeffaf bir şekilde paylaşmalarını sağlamaktadır. Ayrıca, bu raporlamaların denetim mekanizmaları ile desteklenmesi, güvenilirliğin artırılmasını hedeflemektedir.

AB Emisyon Ticaret Sistemi (EU Emissions Trading System- ETS) & Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (Carbon Border Adjustment Mechanishm- CBAM): ETS, AB içindeki işletmelerin karbon emisyonları üzerinde bir piyasa oluştururken, CBAM, karbon yoğun ürünlerin ithalatında ek karbon maliyetleri uygulamaktadır. ETS, karbon emisyonlarını sınırlandırmayı ve azaltmayı hedeflerken, CBAM, AB dışındaki ülkelerden gelen karbon yoğun ürünlerin iç piyasada rekabet avantajı sağlamasını engellemeyi amaçlar. Bu mekanizmalar, AB'nin karbon nötr hedeflerine ulaşmasında kritik rol oynamaktadır.

1. 3. Taksonomi

*Avrupa Birliği 2019 yılında kabul edilen Avrupa Yeşil Mutabakatı ("**AYM**") ile 2050 yılına kadar karbon nötr bir ekonomi hedefine ulaşmayı amaçlayan kapsamlı bir sürdürülebilirlik stratejisi geliştirmiştir. AYM çerçevesinde, yenilenebilir enerji, biyoçeşitlilik, döngüsel ekonomi gibi sürdürülebilir alanlarda yatırımların artırılması hedeflenmekte olup, bu yatırımların desteklenmesi için AB Taksonomisi hayata geçirilmiştir. Taksonomi, sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılması ve bu faaliyetlere yönelik finansal kaynakların etkin bir şekilde yönlendirilmesini sağlamaktadır.*

1. 4. AB Taksonomisi

1.4.1. AB Taksonomisi Nedir?

AB Taksonomisi, çevresel olarak sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin listesini oluşturan bir sınıflandırma sistemidir. AB Taksonomisi hem AYM hem de Eylem Planı adına mihenk taşlarından biri olup, nihai hedef, sermaye akışını AB'de daha sürdürülebilir yatırımlara kaydırmaya yardımcı olmaktır. Ancak bunun için neyin "sürdürülebilir" olduğunun net bir tanımına ihtiyaç duyulmaktadır. AB Taksonomisi'nin amacı, şirketlere, yatırımcılara ve kanun koyuculara hangi ekonomik faaliyetlerin çevresel olarak sürdürülebilir kabul edilebileceğine dair uygun tanımlar ve standartlar sağlamaktır.

AB Taksonomisi'nin odak noktası 6 çevresel hedeftir:

- **İklim değişikliği hafifletme**
- **İklim değişikliğine uyum**
- **Su ve deniz kaynaklarının sürdürülebilirliği ve korunması**
- **Kirlilik önleme ve kontrol**
- **Biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması ve restorasyonu**
- **Döngüsel ekonomiye geçiş**

AB Taksonomisi, çevresel hedefler doğrultusunda sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin tanımlanmasına yönelik kapsamlı bir sınıflandırma sistemi sunmaktadır. Bu çerçevede, her bir çevresel hedefe katkı sağlayan ekonomik faaliyetler belirlenmiş olup, bu faaliyetlerin sürdürülebilir olarak kabul edilebilmesi için bir dizi **teknik tarama kriterine** (Technical Screening Criteria – **"TSC"**) uyum göstermeleri gerekmektedir. Belirlenen bu kriterler, faaliyetin ilgili çevresel amaca **önemli ölçüde katkı sağlayıp sağlamadığını** (Substantial Contribution – **"SC"**) tanımlamaktadır. Yalnızca bu kriterler sağlandığında bir ekonomik faaliyet, sürdürülebilir olarak nitelendirilebilmektedir.

Bunun yanı sıra, bir faaliyetin teknik tarama kriterlerine uygunluğu değerlendirilirken, diğer beş çevresel hedefe önemli ölçüde zarar vermediği (Do No Significant Harm – **"DNSH"**) de güvence altına alınmalıdır.

Ayrıca, faaliyetlerin yürütülmesinde **BM İş ve İnsan Hakları Kılavuz İlkeleri** ile **OECD Çok Uluslu Şirketler İçin Kılavuz İlkeleri** gibi uluslararası insan hakları standartlarına ve sosyal sorumluluk ilkelerine uyum sağlanması zorunludur. Bu, sürdürülebilirliğin sadece çevresel boyutlarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda sosyal ve yönetişim ilkelerini de içerdiğini göstermektedir.

Bir Ekonomik Faaliyetin AB Taksonomisi ile Uyumu

AB Taksonomi Yönetmeliği kapsamında, bir faaliyetin çevresel olarak sürdürülebilir (Taxonomy-Aligned) olarak kabul edilmesi için dört ana kriterin sağlanması gerekmektedir:

1. **Önemli Ölçüde Katkı (Substantial Contribution- SC):** Faaliyet, belirlenen çevresel hedeflerden en az birine önemli ölçüde katkı sağlamalıdır. Bu katkı, iklim değişikliğini hafifletme, su kaynaklarının korunması veya döngüsel ekonomiyi teşvik etme gibi spesifik faaliyetlerle sağlanabilir.
2. **Önemli Zarar Vermeme İlkesi (Do No Significant Harm- DNSH):** Faaliyet, diğer çevresel hedeflere önemli ölçüde zarar vermemelidir. Örneğin, bir faaliyet döngüsel ekonomiye katkı sağlarken, su ve deniz kaynaklarına zarar vermemelidir. Bu ilke, çevresel hedeflerin birbirleriyle çelişmesini önlemek ve faaliyetlerin genel çevresel etkilerini dengelemek amacıyla uygulanmaktadır.
3. **Minimum Koruma Önlemlerine Uyum (Minimum Safeguards- MS):** Faaliyetler, **BM İş ve İnsan Hakları Kılavuz İlkeleri, OECD Çok Uluslu Şirketler Kılavuz İlkeleri** gibi uluslararası insan hakları ve yönetişim standartlarına uygun olmalıdır. Bu koruma önlemleri, faaliyetin insan hakları, işçi hakları ve çevresel sürdürülebilirlik açısından belirli bir standartta olmasını güvence altına alır.
4. **Teknik Tarama Kriterlerine Uyum (Technical Screening Criteria- TSC):** Faaliyet, belirlenen **teknik tarama kriterlerine** tam olarak uymalıdır. Bu kriterler, her bir çevresel hedefe yönelik spesifik performans göstergeleri ve bilimsel temellere dayanan standartlardan oluşur. Örneğin, bir enerji projesi için, emisyon azaltımı, enerji verimliliği veya yenilenebilir enerji kullanımı gibi somut performans ölçütleri dikkate alınır.

Teknik tarama kriterleri, faaliyetlerin çevresel sürdürülebilirliğini objektif ve bilimsel temellere dayalı olarak değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu kriterler, iklim değişikliği, enerji verimliliği, atık yönetimi, doğal kaynakların korunması gibi çok sayıda çevresel faktörü kapsamakta olup, **Avrupa Çevre Ajansı (EEA), Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi (JRC)** ve ilgili sektörlerden uzmanların katkılarıyla oluşturulmuştur. Her bir faaliyetin bu kriterlere uygunluğu, özellikle karbon azaltımı, su tasarrufu, enerji verimliliği gibi alanlarda sağladığı performansa göre değerlendirilmektedir.

AB Taksonomisi'nin Rolü ve Yatırımcılar İçin Bağlayıcılığı

AB Taksonomisi, yatırımcılar için belirli faaliyetlere yatırım yapma zorunluluğu getirmemekte, şirketler ve finansal ürünler için de çevresel performans standartları konusunda bağlayıcı bir çerçeve sunmamaktadır. Yatırımcılar, hangi ekonomik faaliyetlere yatırım yapacakları konusunda serbesttir. Bununla birlikte, AB Taksonomisi'nin, uzun vadede sürdürülebilirliğe geçişin hızlanmasına ve yeşil yatırımların teşvik edilmesine yardımcı olması hedeflenmektedir.

1.4. 2. Taksonomi'ye Uygunluk ve Uyum

Taksonomi uygunluğu- Eligibility

Bir ekonomik faaliyetin **uygun (eligible)** olarak nitelendirilmesi, o faaliyetin AB Taksonomisi kapsamında belirlenen çevresel hedeflerden bir veya birkaçına katkı sağlayabileceği anlamına gelmektedir. Bu uygunluk, faaliyetin iklim değişikliğinin azaltılması veya iklim değişikliğine uyum gibi çevresel amaçlarla ilişkilendirilebileceğini ifade eder. Ancak, uygunluk, faaliyetin çevresel olarak sürdürülebilir olduğunu garanti etmez; sadece bu faaliyetin AB Taksonomisi'nin altı çevresel hedefinden birine önemli bir katkıda bulunma potansiyelini taşıdığını belirtir. Bir faaliyetin uygun (eligible) olarak kabul edilmesi, bu faaliyetin sadece belirlenen bu hedeflerden birine katkı sağlayabileceğini göstermekte olup, faaliyetin teknik tarama kriterlerine (Technical Screening Criteria -TSC) veya önemli zarar vermeme (Do No Significant Harm - DNSH) ilkesine uygunluğuna dair bir değerlendirme içermez. Faaliyetin uygun olması, sadece faaliyetin teorik olarak Taksonomi'nin kapsamına giren bir çevresel hedef ile ilişkili olduğunu belirtir.

Taksonomi uyumu- Alignment

Bir ekonomik faaliyetin **uyumlu (aligned)** olarak kabul edilmesi, o faaliyetin Taksonomi Yönetmeliği'nde belirtilen teknik tarama kriterlerine ve önemli zarar vermeme ilkelerine tam olarak uyduğunu ve Taksonomi Yönetmeliği'ne göre belirlenen çevresel hedeflere somut bir katkı sağladığını ifade eder. Uyumlu olma, faaliyetin uygunluk aşamasının ötesine geçerek, söz konusu faaliyetin Taksonomi'nin gereksinimlerine teknik açıdan tamamen uyduğunu gösterir.

*Bir faaliyetin "**uygun**" olması, sadece o faaliyetin potansiyel olarak Taksonomi'de yer alan çevresel hedeflerden birine katkıda bulunabileceğini ifade eder. Bu aşamada faaliyetin uygulanabilir teknik kriterlere veya DNSH ilkelerine uyup uymadığı değerlendirilmez. Ancak, bir faaliyetin **uyumlu** olarak kabul edilmesi için, faaliyetin hem teknik tarama kriterlerine uygun olması hem de DNSH ilkesine ve minimum koruma önlemlerine tam olarak uyum göstermesi gerekmektedir.*

*Sonuç olarak, **uygunluk (eligibility)** aşaması, faaliyetlerin potansiyel çevresel katkısını belirleyen ön değerlendirme süreci iken, **uyum (alignment)** aşaması, faaliyetin tüm teknik, çevresel ve sosyal gerekliliklere uyum sağladığını ve sürdürülebilir olarak nitelendirilebileceğini garanti eden nihai değerlendirme sürecidir.*

Omnibus Paketi ile AB Taksonomi Kapsamında Öngörülen Değişiklikler

Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan reform sürecinin en önemli adımı olan Omnibus Paketi kapsamında, sürdürülebilirlik raporlaması ve kurumsal özen yükümlülüğü alanındaki idari ve mali yükleri hafifletmek amacıyla Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (Corporate Sustainability Reporting Directive- **"CSRD"**), Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (Corporate Sustainability Due Diligence Directive- **"CS3D"**), Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) ve InvestEU Yönetmeliği'nde değişiklikler öngörülmüştür. Bu düzenlemelere reform sürecinin bir parçası olarak kamuoyu istişaresi için Taksonomi Açıklamaları ve İklim-Çevre Düzenlemelerinde (Taxonomy Disclosures and the Taxonomy Climate and Environmental Delegated Acts) değişiklik öngören bir Taslak Taksonomi mevzuatı eşlik etmektedir.

Bu sebeple, Omnibus paketi çerçevesinde önerilen değişiklikler, şirketlerin AB Taksonomisi'ne uyumlarını ve bu uyumları raporlama şekillerini etkilemektedir. Önerilen düzenlemeler, raporlama yükümlülüklerini azaltmayı, büyük ölçekli şirketlere odaklanmayı ve bazı kriterleri basitleştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda Omnibus paketi, bir yandan Taksonomi Raporlamasına ilişkin olarak CSRD'de, Taksonomi Yönetmeliği'nin 8. maddesine istisna getiren değişiklikleri içerirken, diğer yandan Taksonomi Açıklamaları ve İklim-Çevre düzenlemelerine ilişkin taslak değişiklikler önermektedir.

Gönüllü Taksonomi Raporlaması ve Uygulama Alanının Daraltılması

Omnibus önerisi, yalnızca CS3D kapsamındaki büyük şirketleri AB Taksonomi raporlamasına tabi tutmayı, diğer büyük şirketler için, yani Omnibus paketi ile gelecekte CSRD kapsamına girecek büyük şirketler için, ise gönüllü raporlama seçeneği sunmayı hedeflemektedir.

Bu doğrultuda 1.000'den fazla çalışana ve 450 milyon EUR'nun üzerinde net ciroya sahip şirketler hâlâ zorunlu Taksonomi raporlaması kapsamına girerken; 1.000'den fazla çalışanı olan ve 450 milyon EUR'nun altında ciroya sahip şirketler için taksonomi raporlaması gönüllü hale getirilecektir.

Ayrıca sürdürülebilirlik hedeflerine yönelik ilerleme kaydeden, ancak sadece bazı AB Taksonomi gereksinimlerini karşılayan şirketler, kısmi uyumlarını gönüllü olarak raporlama seçeneğine sahip olacaktır.

Böylece 1.000'den fazla çalışana sahip ve 450 milyon EUR'dan az net cirosu olan şirketler için öngörülen Opt-in rejimi uyarınca bu eşik değer altında kalan şirketler, taksonomi raporlaması yapmak zorunda değildir. Ancak, faaliyetlerinin uyumlu (veya kısmi uyumlu) olduğunu beyan etmek isterlerse, ciro ve sermaye harcamaları (CapEx) göstergelerini açıklamak zorundadırlar. Ayrıca, işletme giderleri (OpEx) göstergelerinin açıklanması ise isteğe bağlıdır.

Raporlama Şablonlarının Basitleştirilmesi ve Veri Noktalarının Azaltılması

Omnibus önerisi çerçevesinde Taksonomi raporlama şablonları ve içerikleri sadeleştirilerek şablonlarda önemli bir veri noktası azalması sağlanacaktır.

Finansal Önemlilik Eşiği ve Sağlanan Muafiyetler

Ekonomik faaliyetlerinin finansal olarak önemli olmayan (financially non-material) kısımları taksonomi uygunluk değerlendirmesinden muaf tutulacaktır. Bu değişiklik ile şirketlerin finansal olarak önem taşımayan (örneğin, yıllık gelir, sermaye harcamaları veya toplam varlıklarının %10'unu geçmeyen) ekonomik faaliyletleri, Taksonomi uyumluluğu açısından değerlendirme kapsamı dışında bırakılacaktır. Böylece şirketlerin %10'dan daha az olacak şekilde taksonomi ile uyumlu faaliyetlerinin söz konusu olması halinde, bu faaliyetleri uyum beyanı yapması zorunlu olmayacak ve kısmi beyan seçeneği sunulacaktır.

Önemli Ölçüde Zarar Vermeme Kriterlerinin Basitleştirilmesi

Omnibus önerisi, Önemli Ölçüde Zarar Vermeme (Do No Significant Harm – **"DNSH"**) kriterlerinin kirlilik önleme ve kimyasalların kullanımı ve varlığı ile ilgili olarak basitleştirilmesini de içermektedir.

Bu çerçevede tüm ekonomik sektörleri doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen DNSH kriterleri için alternatif basitleştirme seçenekleri sunulmuştur. Kamu istişaresi sürecinde, paydaşlardan bu basitleştirme seçenekleri hakkında geri bildirim sağlamaları beklenmektedir.

GAR Kapsamında Değişiklikler

Avrupa Komisyonu ayrıca, finansal kuruluşlara yönelik temel performans göstergelerinde, özellikle bankalar için Yeşil Varlık Oranı'nda (Green Asset Ratio – **"GAR"**) değişiklikler önermektedir.

Önerilen düzenlemeye göre bankalar, gelecekte CSRD kapsamı dışında kalacak işletmelere yönelik kredi ve yatırımlarını GAR hesaplamalarına dahil etmek zorunda olmayacaktır.

1.4.3. Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği Taslağı

AB Taksonomisi ile uyumlu ve Türkiye'nin özel ihtiyaçlarını da göz önünde bulunduran "Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği **("Taslak")**, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayımlanarak kamuoyu görüşüne açılmıştır.

Taslak, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, sürdürülebilir yatırımlara finansman akışının teşvik edilmesi ve piyasada yeşil aklamanın (greenwashing) önlenmesi amacıyla hazırlanan " Türkiye Yeşil Taksonomisi " nin usul ve esaslarını düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda Taslak, Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları **("TSRS")** uyarınca sürdürülebilirlik raporu hazırlamak zorunda olan kurumların faaliyetlerini, Türkiye Yeşil Taksonomisi'nin uygulama şartlarını, teknik kriterlerini, raporlama ve doğrulama işlemlerinin usul ve esasları içermekte olup önemli terimleri tanımlayarak uygulamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Aynı zamanda raporlama ve doğrulama işlemleri için kullanılacak olan Çevrimiçi Taksonomi Yönetim Sistemi'ne ilişkin düzenlemeleri de barındırmaktadır.

Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği Taslağı

Çevrimiçi Taksonomi Yönetim Sistemi

Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

1.5. Sürdürülebilir Finans Açıklama Yönetmeliği (Sustainable Finance Disclosure Regulation - "SFDR")

SFDR, finansal piyasa katılımcıları ve danışmanları için sürdürülebilirlik ve ESG risklerinin açıklanmasına yönelik bir düzenlemedir. Bu mevzuat, AB'nin 2050 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine yönelik stratejik adımlarından biridir ve sürdürülebilir yatırım süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirliği artırmayı amaçlamaktadır. Yeşil aklamayı (greenwashing) önlemek, yatırımların çevresel etkileri hakkında doğru ve tutarlı bilgi sağlamak SFDR'nin temel hedefleri arasında yer almaktadır.

1.5.1. SFDR'nin Amacı

SFDR'nin üç temel amacı bulunmaktadır:

1. **Sürdürülebilirlik Bildirimlerinin İyileştirilmesi:** Yatırımcıların, finansal ürünlerin ve şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırabilmelerinin sağlanması.
2. **Adil Rekabet Ortamı Yaratmak:** AB içindeki şirketlerin, çevresel ve sosyal risklere karşı adil olmayan bir rekabet içine girmemesi için eşit şartların sağlanması.
3. **Yeşil Aklamanın Önlenmesi:** Yatırımcıların yanıltılmasını önlemek için finansal ürünlerin sürdürülebilirlik performansları hakkında net bilgi sunulması.

1.5.2. SFDR'nin Kapsamı

SFDR, aşağıdaki finansal aktörler için geçerlidir:

- **Finansal piyasa katılımcıları** ve **finansal danışmanlar.**
- **500'den fazla çalışanı olan finansal kuruluşlar.** Finansal piyasa katılımcıları ve danışmanlar, yatırım kararlarının **çevresel, sosyal ve yönetişim riskleri** üzerindeki etkilerini açıklamakla yükümlüdür. Bu bildirimler, yatırımcıların bilinçli kararlar vermelerine yardımcı olmayı amaçlar.

1.5.3. SFDR'nin Yapısı: Seviye 1 ve Seviye 2

SFDR iki ana seviyeden oluşmaktadır:

- **Seviye 1:** Birincil SFDR düzenlemesi olup, açıklanması gereken bilgilerin genel çerçevesini çizer. Bu seviyede, sürdürülebilirlik risk politikası, başlıca olumsuz etkiler (Principle Adverse Impacts - PAI) ve ilgili sürdürülebilirlik risklerine ilişkin temel bilgiler açıklanmalıdır.
- **Seviye 2:** Düzenleyici Teknik Standartlar (Regulatory Technical Standards - RTS) ve Komisyon Yetki Devrine Dayanan Düzenlemeler (Commission Delegated Regulations - CDR) ile açıklamaların detaylandırılmasını sağlar. Seviye 2 kapsamında, açıklamaların nasıl yapılacağına ve hangi metriklerin kullanılacağına dair ayrıntılı şablonlar ve kurallar yer almaktadır.

1.5.4. SFDR ve AB Taksonomisi İlişkisi

SFDR ile AB Taksonomisi, sürdürülebilirlik raporlamasında uyumlu bir sistem oluşturmayı hedeflemektedir. AB Taksonomisi, çevresel olarak sürdürülebilir faaliyetleri sınıflandırırken, SFDR bu faaliyetlerin finansal ürünler üzerindeki etkilerini değerlendirme ve raporlama sürecini düzenler. Özellikle SFDR'nin 8. ve 9. maddeleri, AB Taksonomisi'ne entegrasyon açısından büyük öneme sahiptir.

Bir yatırım fonunun Taksonomi'ye uygunluğu ve uyumu, ciro, sermaye harcamaları (CapEx) ve işletme giderlerinin (OpEx) Taksonomi uyumlu faaliyetlerle olan ilişkisine göre raporlanmalıdır. Bu uyum, çevresel ve sosyal performansın somut ve objektif verilerle değerlendirildiği önemli bir göstergedir.

1.5.5. SFDR'nin Maddeleri ve Kategorileri

Finansal ürünler, SFDR kapsamında farklı kategorilere ayrılarak sınıflandırılır:

- **Madde 6:** Yatırım sürecinde ESG risklerinin dikkate alınmadığı fonlar.
- **Madde 8:** ESG risklerinin yönetildiği ve çevresel ya da sosyal özelliklerin teşvik edildiği fonlar.
- **Madde 9:** Doğrudan sürdürülebilir hedeflere ulaşmayı amaçlayan ve bu hedefleri temel alan fonlar.

Her bir kategori altında, ilgili fonların sürdürülebilirlik özellikleri ve performansları hakkında açıklama yapılması gereklidir. Özellikle madde 9 fonları, sürdürülebilir yatırımlara odaklanmaları ve belirli bir sürdürülebilirlik hedefini gerçekleştirmeleri nedeniyle daha katı raporlama ve açıklama yükümlülüklerine tabidir.

1.5.6. Başlıca Olumsuz Etkiler (Principle Adverse Impacts - PAI)

SFDR, yatırım kararlarının çevre, iklim, sosyal meseleler, çalışan hakları, insan haklarına saygı, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele gibi geniş bir yelpazede Başlıca Olumsuz Etkilerini (PAI) açıklama zorunluluğu getirmiştir. PAI raporlaması, finansal kuruluşların sürdürülebilirlik politikalarının çevre ve sosyal etkilerini ölçmekte önemli bir kriterdir.

1.5.7. SFDR'nin Uygulama Zorunluluğu

SFDR'nin gereklilikleri, kurum düzeyinde ve ürün düzeyinde ikiye ayrılmaktadır:

- **Kurum Düzeyinde Gereklilikler:** Finansal kuruluşlar, yatırım kararlarını alırken sürdürülebilirlik risk politikalarını, sürdürülebilir risklere karşı uygulanacak politikaları ve başlıca olumsuz etkiler hakkında bilgi sunmak zorundadır.
- **Ürün Düzeyinde Gereklilikler:** Finansal ürünlerin çevresel ya da sosyal özellikleri destekleyip desteklemediği ve bu özelliklerin nasıl ölçüldüğü açıkça belirtilmelidir.

1.5.8. Son Güncellemeler ve Gelişmeler

Son dönemlerde, **Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA), madde 8 ve madde 9** kapsamında tanımlanan fon türlerine ilişkin belirsizlikleri ortadan kaldırmak ve açıklamaların tutarlılığını sağlamak amacıyla yöneticilere yönelik rehberlik çalışmalarını artırmıştır. ESMA'nın bu maddelere yönelik tanımları netleştirme yönündeki çalışmaları devam etmekte olup, SFDR'ye tabi kuruluşların bu konudaki açıklamalarının tutarlı olması sağlanmaya çalışılmaktadır.

2024 yılı itibarıyla SFDR, sürdürülebilirlik konularında şeffaflık ve açıklama yükümlülüklerini artırmaya yönelik önemli güncellemelerden geçmiştir. Bu yılın en önemli gelişmeleri, finansal piyasa katılımcıları tarafından yapılan açıklamaların kapsamı ve içeriğinde yapılan değişiklikler ile düzenleyici teknik standartların (RTS) yeniden gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesine odaklanmıştır.

1. **RTS Güncellemeleri:** Aralık 2023'te, Avrupa Denetleyici Otoriteleri (ESAs), SFDR'ye ilişkin Düzenleyici Teknik Standartlar (RTS) ile ilgili son raporunu yayınlamıştır. Bu raporda, özellikle Başlıca Olumsuz Etkiler (PAI) açıklamaları ve "Önemli Zarar Vermeme" (Do No Significant Harm - DNSH) testi gibi kilit alanlara yönelik iyileştirmeler önerilmiştir. Buna göre, ürün düzeyinde açıklamaların detaylandırılması ve sürdürülebilirlik risklerinin daha net bir şekilde sunulması gerektiği vurgulanmıştır. PAI göstergelerinin daha tutarlı ve karşılaştırılabilir hale getirilmesi için de standartlaştırma çalışmaları yapılmıştır.
2. **Yeni Ürün Seviyesi Şablonları:** 2024'te, SFDR kapsamında 8. ve 9. madde ürünlerinin uyumluluğunu belgelemek adına şablonların geliştirilmesine devam edilmiştir. Özellikle çevresel ve sosyal özelliklere sahip fonların bu standartlara uygunluğunu daha ayrıntılı olarak açıklamaları gerekmektedir. Avrupa Komisyonu'nun yetki devrine dayanan tasarrufları da (Delegated Acts) bu güncellemeleri içermektedir.
3. **DNSH Kriterleri ve Geliştirilen Şeffaflık:** SFDR, çevresel ve sosyal etki risklerinin önlenmesi adına DNSH kriterlerini daha da sıkılaştırmıştır. Yeni raporlama döneminde, finansal ürünlerin DNSH testini geçip geçmediğine dair ek açıklamaların yapılması zorunlu hale getirilmiştir. Bu kriterler, finansal ürünlerin hem çevresel hem de sosyal hedeflerle uyumlu olmasını sağlayarak yatırımcı güvenini artırmayı amaçlamaktadır.

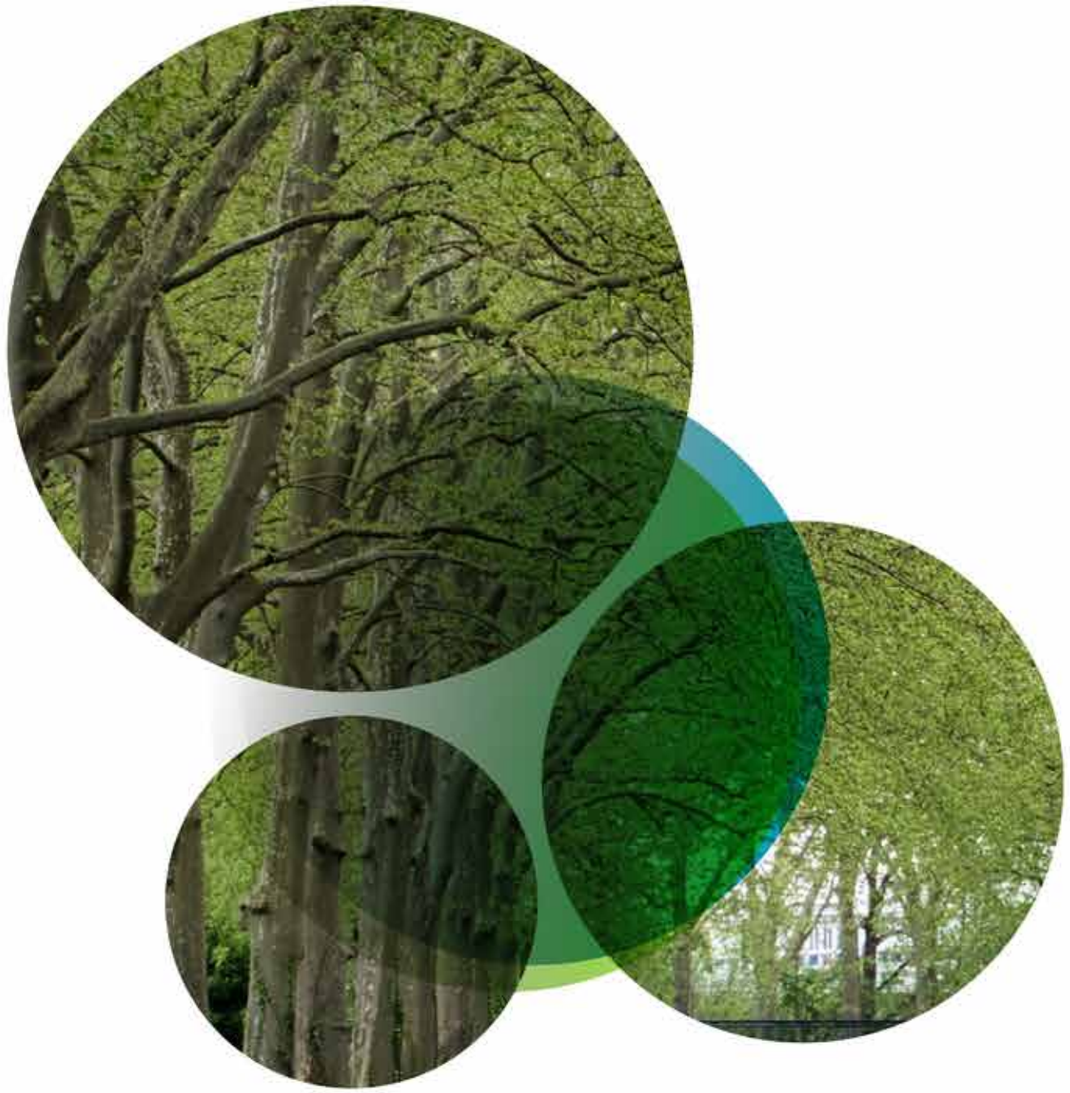

Sonuç olarak, *SFDR'nin 2024 güncellemeleri, finansal piyasa katılımcılarına daha açık ve şeffaf açıklamalar sunma yükümlülüğünü getirirken, sürdürülebilirlik ölçümlerinin ve raporlamalarının daha detaylı ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamayı hedeflemektedir.*

SFDR*, AB'nin sürdürülebilir finans politikasının kritik bir parçası olarak, finansal piyasa katılımcılarına ve danışmanlara geniş kapsamlı raporlama yükümlülükleri getirmiştir. Bu düzenleme, sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını finansal karar süreçlerine entegre ederek, daha şeffaf ve sürdürülebilir bir finansal ekosistem yaratmayı hedeflemektedir.*

1. 6. Finansal Olmayan Raporlama Direktifi (Non-Financial Reporting Directive - "NFRD")

AB tarafından Aralık 2014 tarihinde, Finansal Olmayan Raporlama Direktifi (Non-Financial Reporting Directive- "**NFRD**") yayınlanmıştır. AB, üye ülkelerden direktifi 6 Aralık 2016'ya kadar ulusal hukuka aktarmalarını istemiş ve bazı işletmelerin 1 Ocak 2017 veya sonrasında başlayan mali yıla ait finansal olmayan bilgileri açıklamaları zorunlu hale getirmiştir.

NFRD'nin Amacı Nedir?

Direktif, AB iç pazarında faaliyet gösteren şirketlerin, bu şirketlerin faaliyetleri ile bağlantılı potansiyel ve fiili olumsuz insan hakları ve çevresel etkilerin belirlenmesi, önlenmesi ve azaltılması, durdurulması ve en aza indirilmesi yoluyla sürdürülebilir kalkınmaya ve ekonomilerin ve toplumların sürdürülebilir geçişine katkıda bulunmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

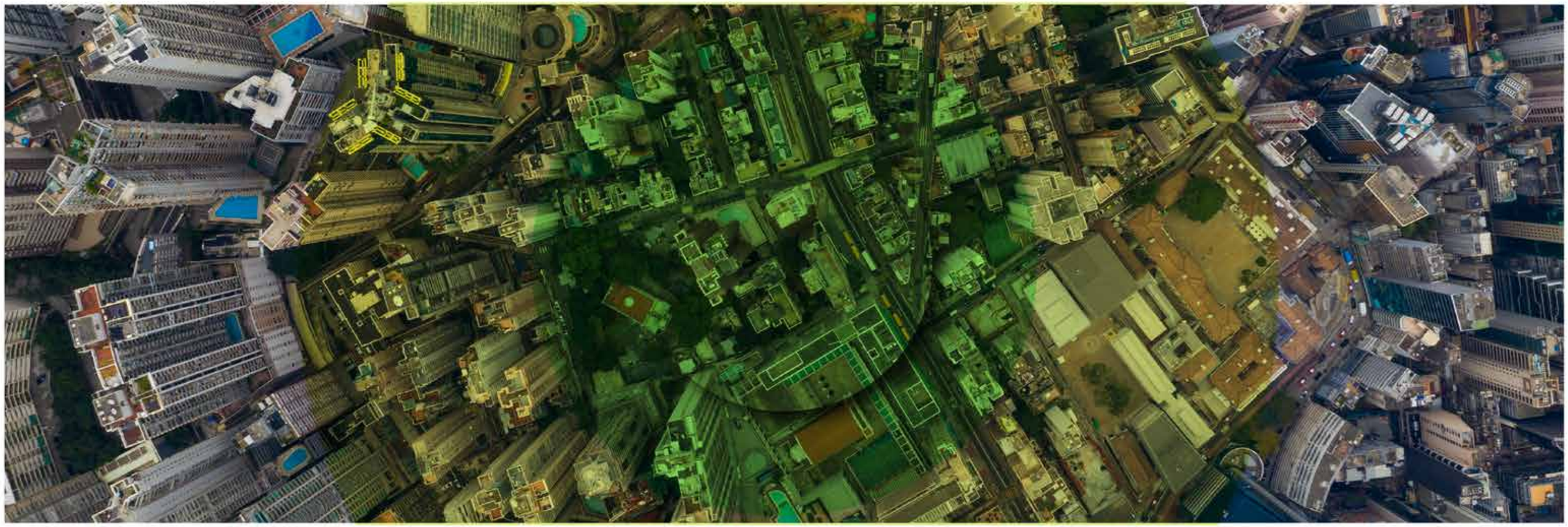

1.7. Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (Corporate Sustainability Due Diligence Directive - "CS3D")

24 Nisan 2024 tarihinde, Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (Corporate Sustainability Due Diligence Directive- **"CS3D"**) Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. CS3D, şirketlerin kendi ticari operasyonları da dahil olmak üzere tedarik zincirleri boyunca sosyal ve çevresel etkileri dikkatli bir şekilde yönetmesini amaçlamaktadır.

26 Şubat itibarıyla Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan ve mevzuatları sadeleştirmeyi amaçlayan Omnibus paketi çerçevesinde, CS3D düzenlemesine ilişkin çeşitli değişiklik önerileri sunulmuştur. Ancak, önerilen değişikliklere rağmen kapsam dahilindeki şirketlere dair herhangi bir revizyon yapılmamıştır. Bu durum, şirketlerin düzenlemeye tabi olma koşullarının mevcut haliyle korunacağı ve herhangi bir değişiklik olmaksızın yürürlükte kalacağı anlamına gelmektedir.

1.7.1. Hangi şirketler kapsama dahil olmaktadır?

CS3D, belirli çalışan ve ciro eşiklerini karşılayan AB şirketleri ("AB Şirketleri") ve AB iç pazarında faaliyet gösteren AB dışı şirketlere ("AB Dışı Şirketler") uygulanacaktır.

AB Şirketleri	AB Dışı Şirketler
Grup 1: Son mali yılda, - 1000'den fazla çalışanı bulunan ve - Dünya çapında 450 milyon EUR' dan fazla net cirosu bulunan "Büyük Şirketler".	**Grup 1a:** Son mali yılda AB'de 450 milyon EUR' dan fazla net ciro elde eden "Büyük AB Dışı Şirketler"dir.
Grup 2: Yukarıda "Büyük Şirketler" için sayılan şartlara dahil olmayan ancak son mali yılda konsolide bazda yukarıda Grup 1 için özetlenen eşiklere ulaşan bir grubun nihai ana şirketleri olan şirketler.	**Grup 2a:** Yukarıda "Büyük AB Dışı Şirketler" için sayılan şartlara, Grup 1a'ya dahil olmayan ancak son mali yılda konsolide bazda yukarıda Grup 1a için belirtilen eşiklere ulaşan bir grubun nihai ana şirketleri olan şirketler.
Grup 3: Franchising veya lisanslama iş modeline sahip olan şirketler, yani AB'de ortak bir kimlik ve iş konsepti sağlayan bir grup olarak franchise/lisans anlaşmalarına giren ve en son mali yılda aşağıdaki şartları karşılayan şirketlerdir: - Telif ücretleri 22,5 milyon EUR' dan fazla olmalıdır. - Şirket, bireysel olarak veya birleşik bir şekilde, en son mali yılda dünya çapında 80 milyon EUR' dan fazla cirosu bulunmalıdır.	**Grup 3a:** Franchising veya lisanslama iş modeline sahip olan şirketler, yani AB'de ortak bir kimlik ve iş konsepti sağlayan bir grup olarak franchise/lisans anlaşmalarına giren ve en son mali yılda aşağıdaki şartları karşılayan şirketlerdir: - Telif ücretleri 22,5 milyon EUR' dan fazla olmalıdır. - Şirket, bireysel olarak veya birleşik bir şekilde, en son mali yılda dünya çapında 80 EUR' dan fazla cirosu bulunmalıdır.

1.7.2. Zaman Çizelgesi

CS3D'nin, kapsam dahilindeki şirketlere aşağıdaki şekilde uygulanmaya başlanması öngörülmektedir:

1.7.3. Kapsama Dahil Olan Şirketlerden Beklentiler

Mevcuttaki CS3D düzenlemesi kapsamında, doğrudan ve dolaylı iş ilişkileri de dahil olmak üzere bir şirketin kendi operasyonları, yan kuruluşları ve tedarik zincirleri için geçerli olacaktır.

Omnibus paketi ile öngörülen değişiklikler kapsamında Şirketlerin sürdürülebilirlik durum tespiti (due diligence) yükümlülükleri, yalnızca doğrudan iş ortakları ile sınırlı olacak şekilde sadeleştirilecektir.

Şirketler üzerindeki yükü azaltmak için, gerekli durum tespitinin genel kural olarak şirketin kendi operasyonları, bağlı ortaklıkları ve doğrudan iş ortakları ile sınırlı olması gerekmektedir. Ancak, şirketler, dolaylı bir iş ortağı seviyesinde olumsuz bir etki olduğuna işaret eden makul bilgilere sahip olduklarında, doğrudan iş ilişkilerinin ötesine bakmalıdır.

Makul bilgi, şirketin söz konusu bilginin doğru olma ihtimalinin makul ölçüde yüksek olduğu sonucuna varmasını sağlayan nesnel nitelikteki bilgileri ifade etmektedir.

Şirket yöneticilerine, direktörlere durum tespiti süreçlerini oluşturma ve bunların uygulanmasını denetleme ve durum tespitini resmi kurumsal stratejiye entegre etme görevlerini getirmektedir.

Şirketin çıkarları doğrultusunda hareket etme görevinin bir parçası olarak, yöneticiler artık ticari faaliyetlerin insan hakları, iklim değişikliği ve çevresel etkilerini dikkate almak zorunda kalacaktır.

Kurumsal sürdürülebilirlik durum tespiti ile ilgili kurallar, mali yaptırımlar ve uyum emirleri dahil olmak üzere "etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlar" denetleme ve uygulama yetkisine sahip Üye Devletler'in atanmış yetkilileri tarafından idari denetim yoluyla uygulanacaktır.

Omnibus Paketi ile CS3D Kapsamında Öngörülen Ertelenme Tarihleri

CS3D, AB'nin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasını desteklemek ve şirketlerin çevresel ile insan hakları üzerindeki etkilerini etkin bir şekilde yönetmelerini sağlamak amacıyla kabul edilen önemli bir düzenlemedir.

Bilindiği gibi, CS3D'nin Üye Devletler tarafından ulusal mevzuata aktarılması gerekmektedir. Önerilen değişiklikler çerçevesinde, bu aktarma süreci bir yıl uzatılarak, Üye Devletler'in ilgili yasa, yönetmelik ve idari düzenlemeleri iç hukuka dahil etmeleri için tanınan süre 26 Temmuz 2027 tarihine ertelenmiştir.

Nitekim CS3D'nin uygulama takviminde belirli değişiklikler öngörülmüştür. Bu kapsamda uygulama zaman çizelgesinin bir yıl ertelenerek ilk uygulamanın 2028 Temmuz ayında başlanması önerilmiştir. Avrupa Komisyonu'nun söz konusu erteleme önerisi Avrupa Konseyi tarafından onaylanmasının ardından 1 Nisan 2025 tarihinde Avrupa Parlamentosu tarafından da oylanarak onaylanmıştır. Böylece;

- **AB işletmeleri için 5.000'den fazla çalışanı bulunan ve küresel cirosu 1,5 milyar EUR'yu aşan işletmeler ile,**
- **AB dışı işletmeler için AB'de 1,5 milyar EUR'nun üzerinde ciroya ulaşan şirketler açısından yükümlülükleri için uygulama tarihi başlangıçta Temmuz 2027 olarak belirlenmişken, Stop-the-Clock Direktifi'nin kabul edilmesinin ardından Temmuz 2028 olarak ertelenmiştir.**

Ancak belirtilmelidir ki, söz konusu erteleme yalnızca ilk aşamada uygulama kapsamına giren şirketler için geçerli olup yükümlülükleri Temmuz 2028 ve 2029 tarihinde başlayacak şirketler için uygulama takviminde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

İlaveten Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanacak genel kılavuzların bir yıl öne çekilerek Temmuz 2026'da yayımlanması sağlanacak olup şirketler CS3D'nin yürürlüğe girmesine en az iki yıl kala rehber niteliğinde düzenlemelere erişebilecektir.

1.7.4. Durum Tespiti ve Özen Yükümlülüğü

CS3D'den etkilenen şirketlerin, durum tespitini politika geliştirme ve uygulama aşamasında temel bir faktör olarak entegre etmeleri gerekecektir.

CS3D kapsamında, belirtilen eşik değerleri sağlayan ve kapsama dahil olan şirketlerin, kendi operasyonlarında, bağlı şirketlerin operasyonlarında ve iş ortaklarının belirli operasyonlarında insan hakları ve çevresel konulardaki potansiyel ve mevcut olumsuz etkileri tespit etme, önleme, hafifletme ve sona erdirme konusunda etkili bir önleyici politika benimsemeleri ve uygulamaları gerekmektedir. Bu bağlamda şirketlerin operasyonlarının, yan kuruluşlarının ve tedarik zincirlerinin mevcut veya potansiyel olumsuz çevresel ve insan hakları etkilerini belirlemesi gerekmektedir.

Birçok ülkede halihazırda İnsan Hakları ve Çevresel Durum Tespiti (Human Rights And Environmental Due Diligence) konusuna ilişkin yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (Universal Declaration Of Human Rights), Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (International Covenant On Civil And Political Rights), Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (International Covenant On Economic, Social And Cultural Rights) gibi uluslararası sözleşmelere, rehber ilkelere ve standartlara dayanmaktadır. Bu yasal düzenlemelere örnek olarak, Fransa'da bulunan Fransız Özen Yükümlülüğü Kanunu'nu (The French Loi De Vigilance), Almanya'da bulunan Alman Tedarik Zinciri Kanunu (Lieferkettengesetz), Kanada'da ve Birleşik Krallık'ta bulunan Modern Kölelik Yasası (Modern Slavery Act), Hollanda'da bulunan Hollanda Çocuk İşçiliği Özen Yükümlülüğü Yasası (Wet Zorgplicht Kinderarbeid) sayılabilir.

Ancak, yasal düzenlemelerin belirli bir çerçevede uyumlu hale getirilmesi önem arz etmekte olup, insan hakları ve çevresel düzenlemeler arasında denge sağlayarak, uyum maliyetlerini azaltacak, KOBİ'lerin, mikro işletmelerin, sivil toplumun katılımını artırarak demokratikleşmeyi teşvik edecek ve anlamlı paydaş katılımını sağlayacaktır.

CS3D kapsamında şirketler, iştirakleri, yan kuruluşları veya iş ortaklarının neden olduğu zararlardan dolayı müteselsilen ve müştereken sorumlu tutulacaktır. CS3D'nin 7. ve 8. maddeleri, şirketlerin insan hakları ihlalleri ve çevresel zararları önleme ve bu zararları sona erdirme yükümlülüklerini detaylandırmaktadır.

1.7. 5. Şirketler nasıl hareket etmelidir?

Şirketler, CS3D'nin **7 ila 16. maddeleri** uyarınca aşağıdaki durum tespiti adımlarını atmak zorundadır. Bu adımlar, şirketlerin insan hakları ve çevresel riskleri belirlemelerini, yönetmelerini ve raporlamalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

Direktif hükümlerinde sayılan adımlar, OECD Rehberleri'nde yer alan 6 adımlı durum tespiti çerçevesi ile büyük oranda örtüşmektedir ve şirketlerin operasyonel risklerini yönetme konusundaki küresel standartlara uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, şirketler;

1. Durum Tespiti Politikası Entegrasyonu

CS3D, kapsamında temel unsurlara baktığımızda, şirketlerin (i) kendi operasyonlarından, (ii) bağlı kuruluşlarının operasyonlarından ve (iii) faaliyet zincirindeki iş ortaklarının operasyonlarında mevcut veya potansiyel insan hakları ve çevresel olumsuz etkileri tespit etmek ve bunları ele almaktır.

Madde 7'ye göre, şirketler, doğrudan kendileri ya da iş ortaklarının faaliyetlerinden kaynaklanabilecek olumsuz insan hakları ihlalleri ve çevresel etkileri **tespit etmek ve önlemek** için gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler. Şirketlerin bu önlemler kapsamında bir önleme eylem planı hazırlaması, etkilenen paydaşlarla iş birliği yaparak bu planı geliştirmesi ve iş ortaklarından, bu eylem planına ve davranış kurallarına uyulacağına dair sözleşmeye dayalı güvence alması gerekmektedir. Ayrıca, bu tür etkileri önlemek için gerekli olan yatırımların da yapılması öngörülmüştür.

CS3D, **OECD Rehber İlkeleri ve Birleşmiş Milletler İş ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri (UNGPs)** gibi uluslararası standartlara uygun olarak **risk tabanlı bir yaklaşım** benimsemektedir. Bu yaklaşım, şirketlerin değer zincirlerinde karşılaşabilecekleri en ciddi ve olası olumsuz etkiler üzerinde yoğunlaşmaları gerektiğini vurgular.

CS3D, OECD Rehberi'nde tanımlanan 6 adıma uygun olarak durum tespiti süreçlerinde risk temelli bir yaklaşımı benimser. Risk temelli yaklaşım, şirketlerin tüm olumsuz etkileri aynı anda ele alamadığı durumlarda önceliklendirme yapmalarına olanak tanır. CS3D hükümleri, şirketlerin en öncelikli risklerle ilgilenmesi gerektiğini açıkça belirtir. OECD Rehber İlkeleri, risk tabanlı durum tespitinin, öncelikli olarak en ciddi riskler ve etkiler üzerinde durması gerektiğini açıklığa kavuşturmuştur.

Bu bağlamda Risk Temelli Durum Tespiti yaklaşımı dolayısıyla, riskin en olası ve en ağır olduğu alanlara yoğunlaşılması gerekmektedir. Tüm tedarik zinciri en başından sonuna aynı detay seviyesinde ele alınmamalıdır. Riskin yoğunlaştığı alanlarda "tam durum tespiti" yapılması söz konusu olacaktır. Bu durumda, şirketler değer zincirlerinde nerede ve kaçıncı sırada olursa olsun, en ciddi etkileri ele almakla yükümlüdürler.

2. Olumsuz Etkilerin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi

Madde 8 uyarınca, şirketler, tespit edilen olumsuz etkileri sona erdirmek için gerekli adımları atmalıdır. Bu bağlamda, şirketler olumsuz etkilenen kişilere zararlarını tazmin etmek, zararın boyutunu azaltmak için bir düzeltici eylem planı oluşturmak ve doğrudan iş ortaklarından, söz konusu düzeltici planlara uyacaklarına dair sözleşmeye dayalı taahhüt almak zorundadır.

Şirketler, operasyonlarından kaynaklanabilecek olumsuz etkileri tespit etmeli ve değerlendirmelidir. Bu süreç iki aşamadan oluşur:

Haritalama (Madde 8):

Şirketler, kendi faaliyetleri, iştirakleri ve iş ortaklarının faaliyetlerini haritalayarak genel olarak nerelerde olumsuz etkilerin meydana gelme olasılığının yüksek olduğunu tespit etmelidir. Bu haritalama süreci, etkilerin ciddiyetini ve meydana gelme olasılığını ortaya çıkarır.

Derinlemesine Değerlendirme (Madde 8):

Haritalamadan sonra, şirketler bu bilgileri kullanarak daha ayrıntılı bir değerlendirme yapmalıdır. Şirketler, bağımsız raporlar, iç süreçlerden elde edilen veriler ve şikayet prosedürlerinden elde edilen bilgiler dahil olmak üzere çeşitli kaynakları kullanarak etkileri belirleyebilir ve değerlendirebilir.

Omnibus paketi ile öngörülen değişikler çerçevesinde KOBİ'ler ve Küçük ve Orta Ölçekli Şirketlerin (Small Mid-Caps) CS3D yükümlülükleri sadeleştirilmiştir. Bu noktada, KOBİ'ler ve küçük ve orta ölçekli şirketler CS3D kapsamında herhangi bir doğrudan yükümlülüğe tabi tutulmamaktadır. Ancak, büyük şirketlerin, CS3D uyum yükümlülüklerini yerine getirebilmek için bu şirketlerden bilgi talep etmesi gerektiğinde, küçük işletmelerin ve küçük-orta ölçekli şirketlerin dolaylı olarak etkilenme ihtimali doğmaktadır.

Bu bağlamda, önerilen düzenleme, büyük şirketlerin etki haritalaması amacıyla KOBİ'ler ve mikro işletmelere yönelik yapabilecekleri genel bilgi taleplerini, yalnızca EFRAG tarafından belirlenen VSME gönüllü standardında yer alan bilgilerle sınırlamayı amaçlamaktadır.

Ancak, önemli olumsuz etkilerin tespitine ilişkin göstergeler bulunması veya ilgili etkilerin mevcut standartlar tarafından kapsanmaması durumunda ve bu ek bilgilerin başka yollarla makul şekilde elde edilememesi halinde, şirketler ilgili iş ortaklarından ek bilgi talep edebilecektir.

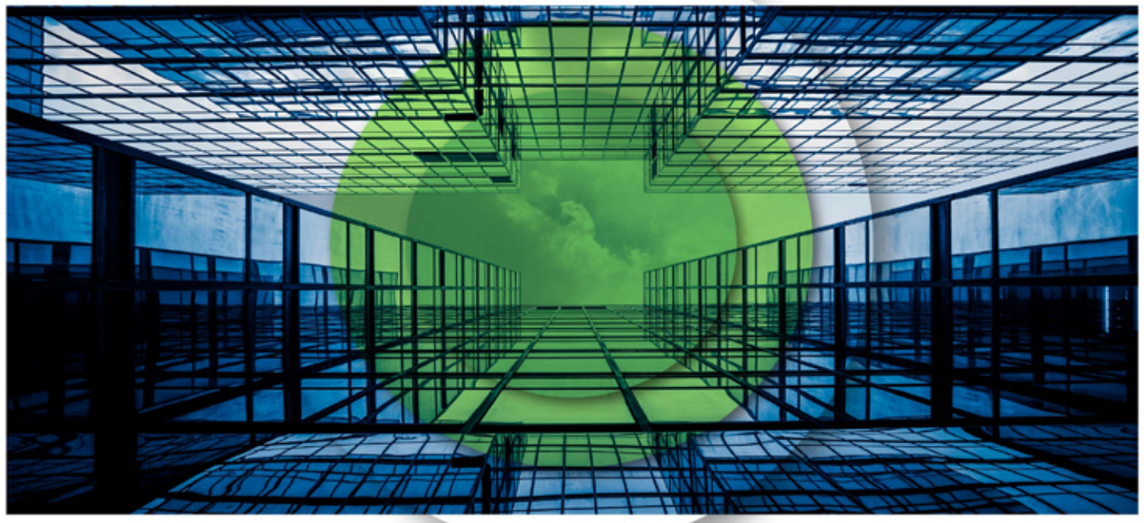

3. Önceliklendirme

Madde 9 uyarınca, gerekli görüldüğünde, şirketler olumsuz etkilerin ciddiyeti (kapsam, boyut, geri dönülemezlik) ve olasılığına göre önlemleri önceliklendirmelidir. Şirketler, bu ölçütlere ve olumsuz etkilerin meydana gelme olasılığına göre hangi sorunların öncelikli olarak ele alınacağını belirler.

Önceliklendirme Süreci: Şirketler, zararlı etkileri tespit ettikten sonra, eğer bu etkilerin hepsiyle aynı anda başa çıkmaları mümkün değilse, önceliklendirme yapmalıdırlar. Önceliklendirme, etkilerin **ciddiyeti** (ölçek, kapsam, geri döndürülemezlik) ve **olasılığı** temel alınarak yapılır.

4. Uygun Önlemler Alma

CS3D, şirketlerin önleyici eylem planları ve düzeltici eylem planları geliştirmelerini zorunlu kılar.
Bu kapsamda şirketler, potansiyel etkileri önlemek veya hafifletmek için uygun önlemleri almalı ve mevcut olumsuz etkileri sona erdirmeli ya da en azından etkilerinin boyutunu en aza indirmelidir (Madde 10).

Şirketin, olumsuz etkilere katılım düzeyine göre **(bizzat neden olma, ortak neden olma, yalnızca iş ortakları aracılığıyla neden olma)** önlemler alınmalıdır.

5. Zararın Giderilmesi

Meydana gelen zararlar en kısa sürede giderilmelidir (Madde 11). Bu, şirketin doğrudan ya da dolaylı olarak neden olduğu zararın tazmin edilmesi anlamına gelir. Şirketler, zarar gören tarafların haklarını korumak ve mağduriyetleri gidermek için uygun mekanizmaları devreye sokmalıdır.

Düzeltme sağlanması: Şirketler, olumsuz bir etkiye neden olmuş veya gerçekleşmesine katkıda bulunmuşlarsa düzeltme sağlamak durumundadırlar. Düzeltme, etkinin büyüklüğü ile orantılı olmalıdır. Söz konusu olumsuz etkinin sebebi tedarikçi ise şirket, ilgili tedarikçiyi etkiyi düzeltmeye teşvik etmek için iş ortaklarıyla olan etkileşim/yaptırım gücünü kullanabilir. (Madde 12) Düzeltme, etkilenen kişi, toplum veya çevrenin, mevcut olumsuz etki hiç gerçekleşmemiş gibi bir duruma veya mümkün olduğunca yakın bir duruma iade edilmesini hedeflemektedir.

Paydaş katılımı (Stakeholder Engagement): Şirketler, risk değerlendirmesi, önleyici ve düzeltici eylem planları geliştirme dahil olmak üzere durum tespiti süreci boyunca etkilenen paydaşlarla danışmak zorundadır (Madde 13). Paydaşlar, şirketin operasyonlarından etkilenen çalışanlar, işçiler, sendikalar, toplum üyeleri ve onların temsilcileri de dahil olmak üzere tüm bireyler ve grupları kapsamaktadır.

Bu süreç, paydaşların görüşlerinin dikkate alınması, şeffaf ve etkili bir iletişim mekanizması oluşturulması anlamına gelir.

26 Şubat 2025 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan Omnibus paketi ile paydaş katılımının netleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda paydaşlar yeniden tanımlanmış ve yalnızca şirketin, yan kuruluşlarının ve iş ortaklarının ürünleri, hizmetleri ve operasyonları tarafından doğrudan etkilenen ilgili paydaşlar veya hak sahipleri ile sınırlı hale getirilmiştir. Bu değişiklik, paydaşların daha dar bir çerçevede ele alınmasını ve yalnızca doğrudan etkilenen kişilerin dikkate alınmasını sağlamaktadır.

Ayrıca, şirketlerin, risk temelli yaklaşım ile paydaşlarla yapması gereken istişarelerin kapsamı daraltılarak, yalnızca etkilerin belirlenmesi, eylem planlarının geliştirilmesi ve telafi etme önlemlerinin tasarlanması aşamalarında gerekli olacaktır. Bu, şirketlerin paydaşlarla etkileşim kurma yükümlülüğünü sınırlayarak, yalnızca kritik aşamalarda katılım sağlamalarını öngörmektedir.

6. Etkinliğin İzlenmesi ve Takip

Madde 15 uyarınca şirketler, uygulamaya koydukları durum tespiti politikalarının ve alınan önlemlerin etkinliğini düzenli olarak izlemelidir. İzleme süreci hem durum tespiti politikalarının hem de bu politikalar doğrultusunda alınan tedbirlerin zaman içinde nasıl bir etki yarattığını ve bu etkilerin şirketin genel sürdürülebilirlik hedeflerine nasıl katkıda bulunduğunu değerlendirir.

Mevcut düzenlemeye göre şirketler yıllık olarak veya operasyonlarında ya da tedarik bağlamlarında önemli değişiklikler meydana geldiğinde, nitel ve nicel göstergeler kullanarak durum tespiti önlemlerinin etkinliğini izlemekle yükümlüdür.

Ancak, önerilen Omnibus Paketi ile CS3D'nin 15. maddesinde yapılan değişiklikle bu yükümlülüğün sıklığı güncellenmiştir. Buna göre, şirketlerin durum tespiti önlemlerinin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirme sıklığı yılda bir yerine beş yılda bir olarak belirlenmiştir. Bu değişiklik, şirketlerin izleme süreçlerini daha geniş zaman aralıklarında yürütmelerine olanak tanımaktadır.

Şirketler daha sonra bu değerlendirmelerin sonuçlarına dayalı olarak durum tespiti politikalarını, öncelikli riskleri ve önleyici eylem planlarını gerektiğinde güncellemelidir. Buna ek olarak, durum tespitinin nasıl yapıldığı, hangi sonuçların elde edildiği ve hangi iyileştirici tedbirlerin alındığını kamuya açık bir şekilde paylaşılması gerekmektedir.

1. 7. 6. Riskin Önlenememesi veya Mevcut Olumsuz Etkinin Sona Erdirilememesi

Ciddi riskler ve etkiler kapsamında şirketler olumsuz bir etkiyi önleyemez veya hafifletemezse, son çare olarak ilgili iş ortaklarıyla yeni ilişkilere girmekten veya mevcut ilişkilere devam etmekten kaçınmak durumunda olacaktır. Bir iş ilişkisini sonlandırmadan önce, şirketler tedariklerini askıya almalı ve net zaman çizelgelerine sahip geliştirilmiş bir önleme eylem planı benimsemeli ve uygulamalıdır.

Eğer risk veya etki ciddi ise ve geliştirilmiş önleme eylem planı başarısız olursa veya şirket başarılı olamayacağını tespit ederse, şirketin söz konusu iş ilişkisini sonlandırması beklenmektedir. Her iki durumda da, şirketler iş ilişkisini askıya almanın veya sonlandırmanın sonuçlarını değerlendirmek ve bu sonuçları ele almak, makul bir bildirimde bulunmak ve kararı gözden geçirmek zorundadır.

Madde 10(2) ve **madde 11(2),** şirketlerin olumsuz etkileri ele almak için hangi adımları atmaları gerektiğini belirler.

Bunlar arasında:

- **Önleyici veya düzeltici bir eylem planı geliştirmek ve uygulamak**
- **İş ortaklarından, durum tespiti yükümlülüklerine uyum sağlamak için sözleşmesel taahhütler almak**
- **Mali veya gayri mali yatırımlarda ayarlamalar yapmak**
- **İş planlarını, satın alma uygulamalarını veya operasyonel stratejileri riskleri azaltacak şekilde uyarlamak**
- **Tasarım ve dağıtım uygulamalarında gerekli iyileştirmeleri yapmak**

Özellikle, **iş ilişkilerini sonlandırmak** en son başvurulacak tedbir olarak kabul edilir, bu da şirketlerin öncelikle iş ortaklarıyla diyalog kurarak iyileştirme yoluna gitmeleri gerektiğini vurgular.

Mevcut düzenleme kapsamında şirketlerin öncelikle iş ortaklarıyla diyalog kurarak iyileştirme yoluna gitmeleri gerektiğini vurgulayarak uyumsuz tedarikçilerle olan sözleşmelerin son çare olarak feshedilebileceği düzenlenmiştir.

Omnibus paketi kapsamında yapılan düzenlemeler doğrultusunda, şirketlerin önleyici veya hafifletici tedbirlerle giderilemeyen potansiyel olumsuz etkiler karşısında başvurabileceği son çare olarak sözleşmeyi feshetme yükümlülüğü kaldırılmıştır. Bu önemli değişiklik, şirketlere uyumsuz tedarikçilerle ilişkilerini derhal sonlandırma zorunluluğu yerine daha esnek bir yaklaşım benimseme imkânı tanımaktadır. ***Artık şirketler, olası bir uyumsuzluk durumunda iş ilişkilerini askıya alarak, olumsuz etkilerin giderilmesi için gerekli iyileştirme adımlarını atma fırsatına sahip olacaktır.***

Şirketler, bir iş ilişkisini askıya almadan önce, bu kararın doğuracağı olumsuz etkilerin, önlenemeyen veya hafifletilemeyen etkilerden açıkça daha ağır olup olmadığını titizlikle değerlendirmekle yükümlüdür. Eğer iş ilişkisinin askıya alınması sonucu doğacak etkilerin daha ağır olduğu tespit edilirse, şirketler açısından bu adımı atma zorunluluğu ortadan kalkmakta ve alınan karar, yetkili denetim makamlarına gerekçeli bir rapor ile bildirilebilmektedir.

Bu çerçevede, şirketlerin uygulayabileceği başlıca adımlar şu şekilde belirlenmiştir:

Yeni iş ilişkilerine girmemek veya mevcut ilişkileri genişletmemek: Şirketler, olumsuz etkinin ortaya çıktığı bir iş ortağıyla veya söz konusu etkinin oluştuğu faaliyet zincirinde iş ilişkisine girilmemesi veya mevcut ilişkinin genişletilmemesi kararı alabilecektir.

Gelişmiş bir eylem planı uygulamak: İş ortağıyla olan hukuki ilişkiye bağlı olarak, gecikmeksizin olumsuz etkileri önlemeye yönelik güçlendirilmiş bir eylem planı uygulanabilecektir. Ancak bu planın uygulanabilirliği açısından, başarıya ulaşacağına dair makul bir beklentinin bulunması gerekmektedir.

İş ilişkisini geçici olarak askıya almak veya iş ortağı üzerinde etkide bulunmak: Şirketler, iş ortağıyla olan ticari ilişkisini ilgili faaliyetler bakımından kısmen veya tamamen durdurarak ya da iş ortağını gerekli önlemleri almaya teşvik ederek, olumsuz etkilerin azaltılmasını sağlayacak adımlar atabilecektir.

1.7.7. Bildirim ve Şikayet Mekanizması (Madde 14)

Şirketlerin, kendi operasyonlarından, bağlı kuruluşlarından ve iş ortaklarından kaynaklanabilecek insan hakları ve çevresel etkileri değerlendirmek için bir **bildirim ve şikayet mekanizması** oluşturması gerekmektedir. Bu mekanizma, değer zincirindeki faaliyetlerle ilgili olumsuz etkilerin bildirilmesini sağlar. Şirketler, bu mekanizma aracılığıyla toplanan bilgileri kullanarak durumu tespit eder, bağımsız raporlardan ve topladıkları bilgilerden faydalanarak bu etkileri değerlendirirler.

CS3D, şirketlerin sera gazı emisyonlarını yönetmek ve olumsuz insan hakları ve çevresel etkileri tespit edip ele almak için uygun mekanizmalar geliştirmelerini gerektirir. Şikayet mekanizması, bu süreçlerin etkin şekilde yürütülmesini destekleyen önemli bir araçtır.

Etkili bir şikayet mekanizması kapsamında eğer bir şikayet haklıysa, şirket, bu şikayeti tespit ettiği herhangi bir mevcut etki gibi ele almak zorundadır.

Şikayette bulunanlar, şikayetle ilgili uygun takip isteme, şirketin temsilcileriyle uygun bir düzeyde buluşma, şikâyetin neden haklı veya haksız kabul edildiğini ve haklı bulunduğu durumlarda atılması gereken adımlar ve eylemler hakkında bilgi verilmesini talep etme hakkına sahiptirler.

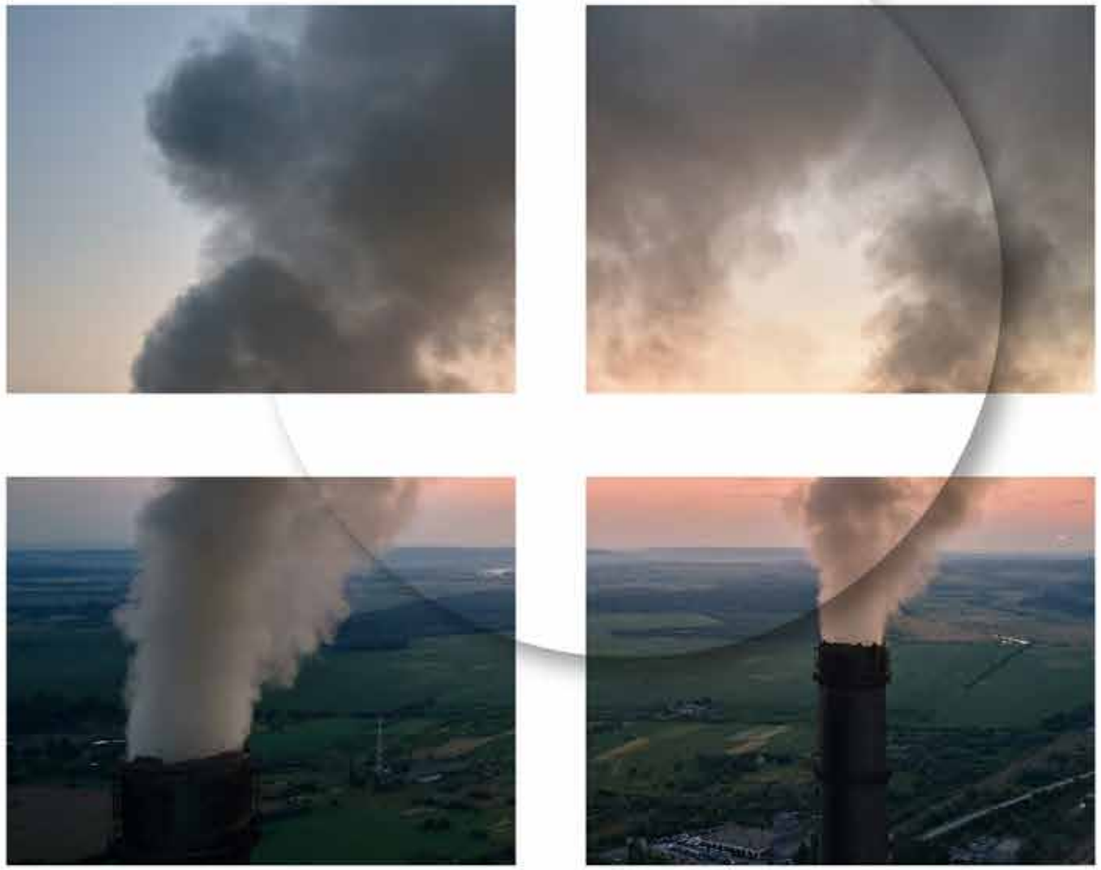

1.7.8. Hukuki Sorumluluk (Civil Liability)

CS3D yükümlülüklere uyulmaması halinde, insan hakları veya çevresel zararların meydana gelmesi durumunda hukuki sorumluluk doğacağını belirtmektedir. Ayrıca, şirketlerin bu yükümlülüklere uyma çabalarının ve alınan sözleşmeye dayalı güvencelerin hukuki sorumluluğun kapsamını etkileyebileceği ifade edilmektedir.

Hukuki sorumluluğun kapsamı, şirketlerin gösterdiği çabalar ve aldıkları güvence taahhütleri ile orantılıdır.

Önerilen değişiklikler doğrultusunda, AB genelinde şirketler için ortak hukuki sorumluluk rejimi kaldırılmış ve bu alandaki düzenlemelerin belirlenmesi her Üye Devletin ulusal hukukuna bırakılmıştır.

Buna ek olarak, zararın meydana geldiği üçüncü ülkenin hukuk kurallarıyla çelişen durumlar söz konusu olduğunda, her Üye Devlet, kendi ulusal hukuku çerçevesinde hangi kuralların geçerli olacağını belirleme yetkisine sahip olacaktır. Bu değişiklik, üye ülkelerin kendi iç hukukları doğrultusunda daha esnek ve bağımsız bir yaklaşım benimsemelerine olanak tanımaktadır.

Şirketlerin Sorumluluğu:

Şirketler, olumsuz etkileri önlemek, hafifletmek veya sona erdirmek için yükümlülüklerini kasıtlı şekilde veya ihmalde bulunarak yerine getirmezlerse ve bu durum bir zarara yol açarsa, zarar gören taraflar şirkete karşı tazminat talebinde bulunabilecektir. Ancak şirketler yalnızca kendi fiilleriyle veya kontrol edebildikleri süreçlerle bağlantılı zararlar nedeniyle sorumlu tutulabilir.

Önerilen değişikliklerle birlikte, şirketlerin, yan kuruluşlarının ve doğrudan veya dolaylı iş ortaklarının hukuki sorumlulukları birbirinden bağımsız tutulmaya devam etmektedir.

Bu doğrultuda, bir şirketin hukuki sorumluluğu yalnızca kendisini bağlayacak olup, bağlı ortaklıkları veya iş ortakları bu sorumluluktan etkilenmeyecektir. Böylece, şirketlerin sorumluluk alanları daha net bir şekilde belirlenerek, her kuruluşun kendi yükümlülükleri çerçevesinde hareket etmesi sağlanmaktadır.

Tazminat İlkeleri:

CS3D burada hukuki norm olarak temel teşkil etmektedir, mağdurun CS3D kapsamında bir ihlalden dolayı ortaya çıkan bir zararı kapsamında tazminat talep etmesi mümkün olacaktır. Şirketlerin mağdura uğranılan zararı tam olarak tazmin etmesi gerekir; ancak cezai tazminat gibi aşırı talepler engellenmiştir. Burada amaç, söz konusu olan olumsuz etkinin ortaya çıkarttığı mağduriyeti gidermektir.

Tazmin Süresi: CS3D, zarar gören taraflara beş yıl süresince tazminat talebinde bulunma hakkı tanır. Bu süre zarfında mağdur taraflar, şirketlere karşı zararlarının karşılanması için başvuruda bulunabilecektir.

Omnibus çerçevesinde önerilen değişikler ile mağdurlar için adil bir tazminat mekanizması ve hukuki başvuru hakları korunmuştur.

Yaptırımlar

Üye Devletler, CS3D ihlallerine karşı uygulanacak cezalara ilişkin mali yaptırım kurallarını benimsemek zorundadır. Mevcut düzenleme uyarınca yaptırımlar, şirketlerin küresel net cirosuna dayandırılacak olup, cezanın maksimum sınırı şirketin dünya genelindeki gelirlerinin %5'inden az olamaz. Yaptırımlar, bir grup şirketinin en üst ana şirketi için konsolide edilmiş gelirler üzerinden hesaplanacaktır. Bununla birlikte, üye devletler bu oranı daha da artırmakta serbesttirler.

Omnibus paketiyle öngörülen değişiklikler kapsamında, cezaların etkin, orantılı ve caydırıcı olması gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Ayrıca, Üye Devletler tarafından belirlenen mali ceza bakımından %5'lik küresel ciro sınırının kaldırılacağı ifade edilmiştir. Bu değişiklik, cezaların daha esnek bir şekilde ve şirketlerin büyüklüğüne uygun olarak uygulanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda Avrupa Komisyonu, Üye Devletler ile işbirliği içinde, denetim otoritelerinin cezaların seviyesini belirlemesine yardımcı olacak yol gösterici kılavuzlar yayımlayacaktır. Üye Devletler, bu Direktifi ulusal hukuka aktarırken, denetim otoritelerinin ceza uygulamalarını engelleyecek şekilde para cezaları için üst sınır koyamayacaktır.

Şirketlerin Sorumluluğu

Yaptırımlar

Tazminat İlkeleri

Çevresel Hedefler

İdari Yaptırımların İşleyişi

- **İdari Yaptırımların Kapsamı:** Ulusal denetim otoriteleri, belirli bir davranışın durdurulması veya kabul edilmesi yönünde emirler verebilir ve para cezaları gibi yaptırımlar uygulayabilir. Bu yaptırımların etkili, caydırıcı ve aynı zamanda orantılı olması zorunludur.
- **Kamu Sözleşmelerine Etkisi:**CS3D'den kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, çevresel veya sosyal bir eksiklik olarak değerlendirilecek ve ihale veya kamu sözleşmeleri için kriterler arasında dikkate alınacaktır.
- **Avrupa Denetim Otoriteleri Ağı:**Ulusal otoriteler arasında koordinasyon sağlamak, denetim süreçlerinde iş birliğini ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla bir Avrupa Denetim Otoriteleri Ağı kurulacaktır.

CS3D'nin bu detayları, şirketlerin yalnızca kendi faaliyetleri değil, aynı zamanda tedarik zincirindeki diğer iş ortaklarının faaliyetlerinden kaynaklanan zararlardan da sorumlu tutulmasını sağlayarak, sürdürülebilirlik ve insan haklarına dayalı yükümlülüklerin daha güçlü bir şekilde uygulanmasını hedeflemektedir.

Çevresel Hedefler

Şirketlerin iklim değişikliği azaltımı için bir geçiş planı benimsemek ve uygulamak adına bir "İklim Planı" oluşturması gerekecektir.

İklim Planı, şirketin iş modeli ve stratejisinin sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş, Paris Anlaşması'na uygun olarak küresel ısınmayı 1.5°C ile sınırlama, AB İklim Yasası (EU Climate Law) kapsamında belirtildiği gibi iklim nötrlüğü hedefi, ara hedefler ve 2050 hedefleri dahil olmak üzere, şirkete özgü iklim hedefleri, planları ve diğer konuları içermelidir.

Geçiş planının uygulanmasını destekleyen yatırımların ve fonların açıklaması ve nicelleştirilmesi de gerekmektedir. İlaveten, idari, yönetim ve denetim organlarının planla ilgili rolünün bir açıklaması beklenmektedir.

Bu noktada belirtilmelidir ki Omnibus paketi kapsamında şirketlerin iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik geçiş planı hazırlama yükümlülüğü devam etmekle birlikte şirketlerin bu geçiş planlarını "hayata geçirmeleri" gerekliliğinin kaldırılması önerilmektedir. Bunun yerine, geçiş planlarının "uygulama eylemlerinin belirtilmesi" şeklinde düzenlenmesi ve planlanan ile gerçekleştirilen eylemlerin açıkça ortaya konması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu değişiklik, şirketlerin geçiş planlarını daha esnek bir şekilde sunmalarına olanak tanırken, aynı zamanda bu planların uygulanmaya yönelik somut adımları içermesini temin etmektedir.

Planlar, şirketlerin iş modellerinin ve stratejilerinin sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş ile ve Paris Anlaşması'na uygun olarak 1,5°C'lik sıcaklık artışı hedefiyle uyumlu olmasını amaçlamaktadır. Ayrıca, şirketlerin kömür, petrol ve doğalgazla ilgili faaliyetlere maruziyetinin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

İklim Planı her 12 ayda bir güncellenmelidir ve şirketin hedeflerine ulaşma konusundaki ilerlemesini detaylı bir şekilde sağlamalıdır.

Avrupa Komisyonu, CS3D'nin yürürlüğe girmesinden sonraki 36 ay içinde bu İklim Planı hakkında pratik rehberler yayınlamakla yükümlüdür.

AB, insan hakları, çevre ve sürdürülebilirlik konularında kapsamlı bir durum tespiti ve özen yükümlülüğü düzenlemeleri seti oluşturmuştur. Bu bağlamda, CS3D, AB Ormansızlaşma Düzenlemesi, Zorla Çalıştırma Yönetmeliği ve Kritik Hammaddeler Yasası gibi düzenlemeler, şirketlerin sosyal ve çevresel sorumluluklarını güçlendirmek amacıyla birlikte çalışmak üzere tasarlanmıştır.

Bu düzenlemeler, şirketlerin sosyal ve çevresel etkilerini değerlendirmelerine olanak tanıyarak, AB'nin sürdürülebilirlik hedefleri ile uyumlu bir bütünlük oluşturmakta ve şeffaflık ile hesap verebilirlik açısından önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, bu yasal çerçeve, AB'nin durum tespiti ve özen yükümlülüğü mevzuatının etkinliğini artırmakta ve şirketlerin sorumlu davranışlarını teşvik etmektedir.

1.8. Alman Tedarik Zinciri Kanunu

Tedarik zinciri uyumu, tedarik zincirinin tüm aşamalarında *-sadece şirketin kendi operasyonlarında değil, doğrudan veya dolaylı tedarikçilerinin süreç ve operasyonlarında da-* belirli hukuki güvence ve standartların sağlanmasıdır. Alman Tedarik Zinciri Kanunu (Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz veya **"LkSG"**) 1 Ocak 2023 tarihinden itibaren yürürlüktedir. Bu yasa, Almanya'ya ihracat yapan, ürün tedariki sağlayan, ortaklıklar geliştiren şirketlerin bu iş ilişkilerini sürdürebilmeleri için uluslararası çevresel ve sosyal standartlara uyum sağlamasını zorunlu kılmaktadır.

- **1 Ocak 2023'ten beri: En az 3.000 çalışanı olan Alman şirketleri yasa kapsamındaki gereklilikleri uygulamak zorundadırlar.**
- **2024'ten itibaren ise: Çalışan sayısı en az 1.000 olan şirketlere de uygulanması söz konusudur.**
- **2024'ten sonra: KOBİ'ler için yeniden değerlendirme yapılacaktır.**

LkSG'nin kapsamına giren bu şirketlerin, dünyanın neresinden olursa olsun, doğrudan ve dolaylı tedarikçileri de yasadan etkilenecektir. LkSG, şirketlere kendi operasyonları, bağlı kuruluşları ve iş ortaklarının belirli faaliyetlerinde insan hakları ve çevreye yönelik olumsuz etkileri tespit etme, önleme, hafifletme ve sona erdirme konularına ilişkin özen yükümlülüğü ve durum tespiti sorumluluğu getirmektedir.

Alman Federal Ekonomi ve İhracat Kontrol Ofisi (Bundesamt Für Wirtschaft Und Ausfuhrkontrolle -**"BAFA"**) LkSG'nin uygulanmasını izlemek ve raporlama yükümlülüklerine uyumu denetlemekle görevlendirilmiştir. Bu kapsamda, LkSG kapsamında yükümlülüğü bulunan şirketlerin, bir önceki mali yıldaki durum tespit yükümlülüklerini yerine getirmeleri ve insan hakları ve çevre sorumluluğu ile ilgili gerçekleştirdiği faaliyetlerin detaylarına ilişkin yıllık bir rapor hazırlamaları, bu raporu mali yılın bitiminden itibaren en geç dört ay içinde BAFA'ya sunmaları gerekmektedir.

BAFA tarafından 29 Nisan 2024 tarihinde yayınlanan bildiri uyarınca LkSG kapsamında raporlarının sunulması için son tarihin 31 Aralık 2024'e kadar uzatıldığı, böylelikle, 31 Aralık 2024'e kadar raporlarını sunan şirketlere, gecikmeler nedeniyle yaptırım uygulanmayacağı belirtilmiştir.

22 Mart 2024'te Almanya'da CSRD'nin uygulanması adına bir taslak yayınlanmış olup Almanya'nın ulusal hukukuna aktarımı kapsamında yaşanan gelişmeler ışığında, BAFA'nın LkSG raporları için son tarihi 31 Aralık 2024'e uzatması, çifte raporlamayı önlemek ve iki düzenleme arasında bir konsolidasyon alanı yaratmayı amaçlamaktadır. BAFA, raporlara ilişkin denetimi, 1 Ocak 2025 tarihinden itibaren gerçekleştirmeye başlamıştır.

Ancak belirtilmelidir ki, Almanya'daki yeni koalisyon hükümeti, ulusal Tedarik Zinciri Yasası'nı yürürlükten kaldırarak bu düzenleme yerine Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi'ne (CS3D) geçme kararı aldığını duyurmuştur. Bu adım, şirketler açısından mükerrer yükümlülüklerin önlenmesi ve idari süreçlerin sadeleştirilmesi yönünden olumlu karşılansa da CS3D'nin uygulamasının 2028'e ertelenmesi nedeniyle insan hakları ve çevre koruması açısından geçici bir düzenleyici boşluk oluşma riski taşımaktadır.

Kanun uyarınca yetkili makamlar tarafından Almanya'da kurulu şirketlerden uygunluğun denetlenmesi için bağlı şirketler, doğrudan ve dolaylı tedarikçiler hakkındaki bilgi ve belgeler talep edilebilecektir. Bu bağlamda şirketlerin, ilgili tedarikçiden söz konusu bilgi ve belgeleri talep etmesi söz konusu olabilecektir. Bu sebeple Türk şirketlerinin gerekli tedbirleri alması, Alman şirketlerle kurmuş oldukları veya potansiyel ticari ilişkileri açısından önem arz etmektedir.

1.8.1. Alman Tedarik Zinciri Kanunu Kapsamında Yükümlülükler

- Risk analizi
- Durum tespiti yükümlülüğünün yerine getirildiğine dair raporlama
- Politika beyanı ve rehber ilkelerin hazırlanması
- Etki değerlendirmesi

Bir şirketin kendi ticari faaliyetleri bağlamında ve doğrudan tedarikçisinin ticari faaliyetleri bağlamında neler yapması gerekmektedir?

Şirketler şu önlemleri almalıdır:

- İnsan haklarına saygı gösterilmesine ilişkin bir **politika beyanı** hazırlanmalı ve kabul edilmelidir.
- **Risk Analizi:** İnsan hakları üzerindeki dezavantajlı etkileri belirlemeye yönelik prosedürler uygulanmalıdır.
- **Risk Yönetimi:** İnsan hakları üzerindeki olası olumsuz etkileri önlemek için risk yönetimine (iyileştirici önlemler dahil) katılınmalıdır.
- Bir **şikâyet mekanizması** oluşturulmalıdır.
- **Şeffaf kamu raporlaması** uygulanmalıdır.
- Hak ihlali durumunda, bir şirketin kendi faaliyet alanında durumu düzeltecek adımları, mutlaka ihlalin sona ermesini sağlayacak adımları, atması gerekir. Buna ek olarak, daha fazla önleyici tedbir de getirmelidir. Şirket yönetiminin gerektirdiği insan haklarına yönelik ve çevresel beklentilere uyulacağı ve bu beklentilerin tedarik zinciri boyunca karşılanacağına dair **sözleşmesel güvence** sağlanmalıdır.
- Şirket, öngörülebilir bir gelecekte doğrudan tedarikçi olması durumunda ihlali sona erdiremiyorsa, sorunu en aza indirmek ve önlemek için somut bir plan hazırlamalıdır.

1.8.2. Tedarik Zinciri Yönetimi Açısından Şirketler İçin Öneriler

Şirket, dolaylı bir tedarikçinin olası bir ihlalini öğrenirse, derhal:

- İhlale ilişkin bir risk analizi yapılmalıdır,
- Sorunu en aza indirmek ve önlemek için bir strateji uygulanmalıdır,
- İhlalin kaynağına karşı uygun önleme tedbirlerini kesin olarak belirlenmelidir.

Yaptırımlar:

- 100.000 EUR'dan 800.000 EUR'ya kadar değişen para cezaları
- Yıllık cirosu 400 milyon EUR ve fazla olan şirketlerin ortalama yıllık cirolarının %2' si oranında para cezası
- Üç yıllığına tedarik, inşaat veya hizmet alanlarında kamu ihalelerinden men

Türk şirketlerinin doğrudan/dolaylı tedarikçileri ve kendi faaliyetleri kapsamında bu süreçlerin izlemesi tavsiye edilmektedir:

01 İnsan haklarına ilişkin risk analizi yapılması ve strateji belirlenmesi,

02 Politika beyanı oluşturulması ve politika beyanının tüm tedarikçilerine tebliğ edilmesi,

03 Tedarikçiler ile akdedilen sözleşmelerin değerlendirilerek tedarikçilerinden şirketin stratejileri uyarınca insan hakları değerlerine uygun şekilde faaliyetlerini yürüteceklerine dair taahhüt alınması,

04 Pazar konumlarına göre yukarıda belirtilen önlemlerin dolaylı tedarikçiler tarafından da alındığına ilişkin taahhüt alınması,

05 Etki değerlendirmesi kapsamında tedarikçiler ile akdedilen sözleşmeler ile taahhütlerin yerine getirilip getirilmediğini denetleyebilmek için bir kontrol mekanizması oluşturulması (örneğin, iş sağlığı ve güvenliği, cinsiyet eşitliği vb. önlemlerine uyulup uyulmadığına dair bilgi ve belge talep edilmesi),

1. 9. AB Sürdürülebilirlik Düzenlemelerinin Entegrasyonu (Omnibus) Önerisi

AB, işletmelerin üzerindeki idari ve mali yükleri hafifletmek ve rekabetçiliği artırmak amacıyla kapsamlı bir sadeleştirme sürecine girmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu, çeşitli mevzuat alanlarını kapsayan ve düzenleyici yükleri önemli ölçüde azaltmayı hedefleyen ilk "Omnibus" paketlerini 26 Şubat 2025 itibari ile duyurmuştur.

Omnibus paketi, AB'nin çevresel hedefleri ile uyumu korurken, işletmelerin idari süreçlerini basitleştirmeyi amaçlayan yenilikçi düzenlemeleri içermektedir. Bu paket, sürdürülebilirlik raporlaması, kurumsal sürdürülebilirlik özen yükümlülüğü, AB Taksonomisi, Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması ve Avrupa yatırım programları gibi alanlarda kapsamlı bir sadeleştirme öngörmektedir.

Bu girişim, eski Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi tarafından hazırlanan rapor, 29 Ocak 2025 tarihinde yayımlanan Rekabetçilik Pusulası (Competitiveness Compass) ve 2023 yılında gerçekleştirilen çağrının (call for evidence) bulguları ile uyumlu olup, işletmelerin üzerindeki idari yükleri en az %25 oranında azaltmayı hedefleyen benzeri görülmemiş bir sadeleştirme çabasının parçasıdır.

Özellikle, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CS3D) kapsamında getirilen yükümlülüklerin uygulanmasını kolaylaştırmak ve işletmeler üzerindeki maliyetleri düşürmek amacıyla çeşitli esneklik mekanizmaları geliştirilmiştir. Teklif, söz konusu düzenlemelerin temel politika hedeflerinden sapmadan, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın yeşil ve adil dönüşüm sürecini daha etkin ve maliyet açısından daha verimli bir şekilde gerçekleştirmeye yönelik hükümler içermektedir. Bu kapsamda, şirketlerin sürdürülebilirlik ve taksonomi raporlamasını gönüllü olarak daha geniş ölçekte uygulamalarını teşvik eden çeşitli esneklikler öngörülmektedir.

Avrupa Komisyonu, CS3D'nin uygulama süresinin ertelenmesine ve CSRD'nin belirli hükümlerinin yürürlüğe giriş tarihlerinin ertelenmesine yönelik ayrı bir mevzuat teklifini de sunmaktadır. Söz konusu değişiklikler, AB'nin sürdürülebilirlik hedeflerinden ödün vermeden, düzenleyici çerçevenin daha öngörülebilir ve işletmeler açısından daha yönetilebilir hale getirilmesini amaçlamaktadır.

Keza sunulan öneriler arasında Taksonomi Açıklamaları ve İklim-Çevre Düzenlemelerinde değişiklik öngören bir taslak mevzuat, CBAM Yönetmeliği'nde değişiklik önerisi, InvestEU Yönetmeliği'nde değişiklik önerisi yer almaktadır.

Bu kapsamda Avrupa Komisyonu, CSRD kapsamındaki bazı beyan yükümlülüklerinin ertelenmesi ve CS3D kapsamındaki uyum tarihinin uzatılması yönündeki önerilerin, hızla yürürlüğe girmesi için eş yasama organlarını hızlı bir şekilde uzlaşmaya davet etmiştir. Bu kapsamda Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu tarafından sunulan "stop-the-clock" direktifini kabul ettiğini resmen duyurmuştur. Böylece Avrupa Parlamentosu tarafından verilen nihai onayın ardından, CSRD ve CS3D'nin uygulama tarihleri resmi olarak ertelenecek ve Omnibus paketi kapsamındaki daha geniş çaplı değişikliklerin müzakere edilmesine başlanacaktır.

Benzer şekilde, Taksonomi Yönetmeliği uyarınca mevcut taslak düzenleme de kamuoyu görüşlerinin ardından kabul edilerek, Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in denetim sürecinin tamamlanmasının ardından uygulanmaya başlanacaktır.

Düzenlemelerin entegrasyonu, yasaların kendi yükümlülüklerini değiştirmeden raporlama ve durum tespiti gerekliliklerini uyumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ancak, torba yasanın daha geniş düzenleyici çerçeveleri nasıl entegre edeceği ve tutarlılıklarını nasıl koruyacağı belirsizliğini korumaktadır.

Bu noktada belirtilmelidir ki, Omnibus paketi çerçevesinde belirtilen tüm değişiklikler şimdilik öneri niteliğinde olup söz konusu değişikliklerin hayata geçebilmesi için eş-yasama organları, yani Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in üzerinde mutabakata varması gerekmektedir. Nitekim nihai düzenlemeler Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanmalarının ardından uygulanmaya girecektir. Bu sürece kadar ise, mevcut düzenleme hükümleri geçerliliğini sürdürecektir.

CSRD

CS3D

CBAM

TAKSONOMİ

1.10. AB Zorla Çalıştırma Yönetmeliği (EU Forced Labour Regulation)

Avrupa Parlamentosu, 23 Nisan 2024 tarihinde, zorla çalıştırma yoluyla üretilmiş ürünlerin AB pazarına girişini, satışını ve AB'den ihracını yasaklayan kapsamlı AB Zorla Çalıştırma Yönetmeliği'ni (**"Yönetmelik"**) onaylamıştır. Bu düzenleme, zorla çalıştırma yoluyla üretilen ürünlerin tedarik zincirinin herhangi bir aşamasında AB pazarına sokulmasını engellemekte olup, küresel tedarik zincirlerinin insan haklarına uygun bir şekilde yönetilmesini sağlamaya yönelik güçlü bir çerçeve oluşturmaktadır.

Yönetmeliğin Getirdiği Temel Düzenlemeler

Yönetmelik, zorla çalıştırma yoluyla üretilen ürünlerin AB pazarına ithalatını, AB içinde satışını ve AB'den ihracatını kapsamlı şekilde yasaklamaktadır. Yönetmelik, tedarik zincirinde hangi aşamada zorla çalıştırmanın gerçekleştiğine bakılmaksızın, doğrudan veya dolaylı şekilde bu sürece dahil olmuş tüm ürün ve bileşenlerini kapsamaktadır. Ayrıca, çevrimiçi satışları da içerecek şekilde tüm ticari faaliyetleri bu yasak kapsamına dahil etmektedir.

Yönetmelik, 2027 yılında yürürlüğe girecek olup, AB yetkililerine, bu ürünlerin AB pazarına girmesini, dağıtılmasını ve ihraç edilmesini engellemek adına geniş yetkiler tanımaktadır. Bu kapsamda, ilgili AB otoritelerine zorla çalıştırma ile üretilen ürünlerin izlenmesi, tespit edilmesi ve engellenmesi için güçlü denetim ve yaptırım mekanizmaları devreye sokulacaktır.

Uygulama Çerçevesi ve Denetim Mekanizmaları

Yönetmeliğin etkin bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla yeni bir düzenleyici çerçeve oluşturulmuş ve AB otoritelerine, ulusal makamlarla birlikte hareket etme yetkisi verilmiştir. Bu kapsamda, özellikle risk bazlı soruşturmalar yürütülerek, devlet destekli zorla çalıştırma gibi ciddi vakalar üzerinde odaklanılacaktır. Ulusal makamlar ve Avrupa Komisyonu, zorla çalıştırma şüphesi bulunan ürünler, üreticiler ve tedarik zincirleri hakkında geniş kapsamlı soruşturma başlatma yetkisine sahiptir. Bu soruşturmalar, uluslararası kuruluşlar, iş birliği yapılan ülkeler ve akademik çevrelerden gelen bilgiler doğrultusunda yürütülecektir.

Yönetmelik, şüpheli ürünler hakkında ulusal makamların ya da üçüncü ülkelerin yetkililerinin de iş birliği ile yürütülecek soruşturma süreçlerine dair detaylı bir denetim sistemi getirmektedir. Zorla çalıştırma şüphesi bulunan ürünler veya tedarik zincirlerine yönelik soruşturma süreçleri, uluslararası normlar ve deliller temelinde yürütülecek olup, bu süreçlerde yüksek riskli ürün ve sektörlere odaklanılacaktır. Soruşturma kapsamında, zorla çalıştırma şüphesine dair deliller sunulması, ilgili şirketlerin belirlenen zaman diliminde savunmalarını yapmaları ve gerekli belgeleri sağlamaları gerekecektir.

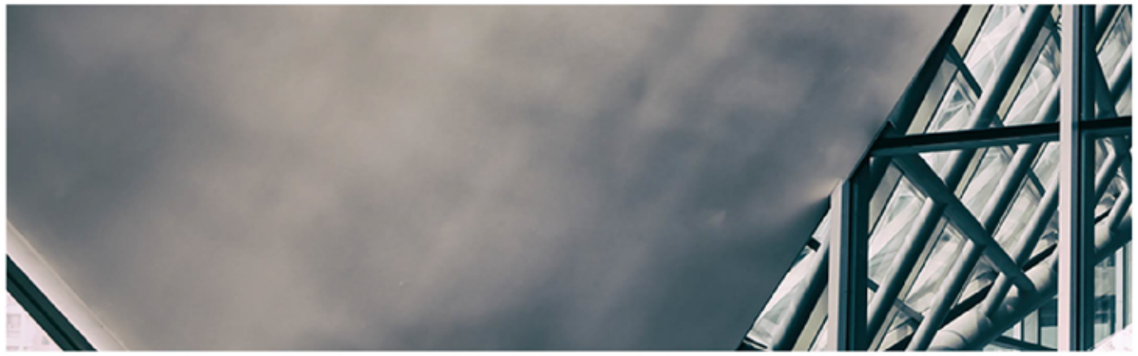

Zorla Çalıştırma Tek Portalı

Yönetmelik ile birlikte "Zorla Çalıştırma Tek Portalı" adı verilen bir dijital platform kurulması öngörülmüştür. Bu portal, yüksek risk taşıyan bölgeler, ürünler ve sektörler hakkında bir veri tabanı oluşturacak olup, bu veriler şüpheli ürünlerin tespiti ve denetlenmesi için kullanılacaktır. Portalda, zorla çalıştırma riski taşıyan ürünlere ilişkin kararlar, bu ürünlerin yasaklanma süreçleri ve yasakların kaldırılmasına yönelik kararlar kamuya açık şekilde duyurulacaktır. Ayrıca, söz konusu veri tabanı, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlardan alınan bilgiler doğrultusunda güncellenecek ve zorla çalıştırmanın coğrafi ve sektörel riskleri hakkında derinlemesine analizler sunacaktır.

Şirketler İçin Yükümlülükler ve Uyumluluk Süreci

Yönetmelik, AB pazarında faaliyet gösteren tüm şirketlere, tedarik zincirlerinde zorla çalıştırma olup olmadığını tespit etmek ve bu konuda kapsamlı durum tespiti (Due Diligence) süreçleri yürütmek zorunluluğunu getirmektedir. Bu kapsamda, şirketler OECD'nin durum tespiti kılavuzlarına ve AB Zorla Çalıştırma Kılavuzu'na uygun hareket etmekle yükümlüdürler. Şüpheli bir ürüne ilişkin soruşturma başlatılması durumunda, şirketlerin soruşturmanın ilk aşamasına 30 gün içinde yanıt vermesi, ek bilgi sunmak içinse 30 ila 60 gün arasında ek süreleri bulunmaktadır. Şirketlerin, zorla çalıştırma riskini ortadan kaldırdıklarına dair somut deliller sunmaları gerekmektedir.

AB yetkilileri, tedarik zincirinde zorla çalıştırma bulguları tespit edildiğinde, bu ürünlerin pazardan geri çekilmesini zorunlu kılmakta ve gerektiğinde bu ürünlerin bağışlanması, geri dönüştürülmesi veya imha edilmesi gibi önlemleri uygulamaktadır. Üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünler için de benzer şekilde, gümrük makamları bu ürünlerin AB pazarına girişini engelleyerek sevkiyatları durdurma yetkisine sahiptir.

Yaptırımlar ve Nihai Kararlar

Yönetmelik, zorla çalıştırma yoluyla üretilen ürünlerin AB pazarında satışının yasaklanmasına ilişkin nihai kararın, ilgili yetkili makam tarafından verilmesini öngörmektedir. Bu kararın alınması sonucunda, ürünlerin AB pazarından geri çekilmesi, imhası veya alternatif kullanım yollarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, ilgili şirketler hakkında para cezaları gibi yaptırımlar da uygulanabilecektir. Ancak, tedarik zincirindeki zorla çalıştırmanın ortadan kaldırıldığına dair somut adımlar atılması durumunda, bu ürünlerin AB pazarına yeniden girmesi ihtimal dahilinde olacaktır.

Soruşturmaların tamamlanma süresi, başlatılmasından itibaren dokuz ayı geçmemelidir. Soruşturma sonucunda zorla çalıştırma ile üretilmiş ürünlere ilişkin nihai kararlar, Zorla Çalıştırma Tek Portalı'nda yayımlanacak ve ilgili ürün, üretici ve tedarik zincirine dair bilgiler kamuya açık bir şekilde ilan edilecektir. İlgili şirketler, yetkili makamlarca verilen bu kararlara karşı hukuki itirazda bulunma hakkına sahip olup, yargı yoluna başvurabileceklerdir.

Sonuç olarak, AB Zorla Çalıştırma Yönetmeliği, zorla çalıştırmaya karşı küresel ölçekte etkili bir mücadele yürütmeyi amaçlayan kapsamlı bir düzenleme olup, AB pazarına ürün sunan tüm şirketler açısından önemli uyum yükümlülükleri ve yaptırımlar getirmektedir.

1.11. Ormansızlaşma Yönetmeliği (Deforestation Regulation - "EUDR")

6 Aralık 2022'de AB, şirketlerin ormansızlaşma ve orman bozulması ile ilişkilendirilen ürünleri AB pazarına sunmasını veya AB'den ihracatlarının yapılmasını önlemek için Ormansızlaşma Yönetmeliği (EU Deforestation Regulation- **"EUDR"**) ilişkin anlaşmaya varmıştır.

EUDR 29 Haziran 2023 tarihinde yürürlüğe girmiş olup 30 Aralık 2024'ten itibaren uygulanmaya başlanması planlanmaktaydı. Ancak Avrupa Komisyonu, küresel paydaşların hazırlanmasına daha fazla zaman tanımak amacıyla EUDR'nin uygulanması için 12 aylık bir erteleme önermiştir. Zira Avrupa Komisyonu, gereklilikleri yerine getirmek için operatörlerin kapsamlı durum tespit sistemleri kurmak ve tedarikçilerden gerekli belgeleri toplamak için daha fazla zamana ihtiyacı olduğunu kabul etmektedir. Bu erteleme, operatörler, tacirler ve yetkili makamların yanı sıra ihracatçı ortak ülkelerin EUDR kapsamındaki yeni durum tespiti gerekliliklerine tam olarak hazırlanmak için yeterli zamana sahip olmalarını sağlama çabasından kaynaklanmaktadır.

Bu kapsamda Avrupa Parlamentosu 2024 yılında yaptığı oylamada EUDR'nin uygulanmasının bir yıl ertelenmesini onaylamış ve yönetmeliğe değişiklikler getirmiştir. Öne çıkan düzenlemeler arasında, ihmal edilebilir düzeyde ormansızlaşma riski taşıdığı düşünülen ülkeler bakımından EUDR'nin katı gerekliliklerinin çoğundan muaf tutan bir *"risksiz ülke"* kategorisinin oluşturulması da yer almaktadır. Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu arasında gerçekleşen müzakerelerde, Avrupa Halk Partisi'nin (European People's Party – **"EPP** ") önerdiği *"risksiz ülke"* kategorisi, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) düzenlemeleriyle uyumsuzluk endişeleri ve üye devletlerin karşıt görüşleri nedeniyle geri çekilmiştir. Bunun yerine, 34. Madde kapsamında bir inceleme maddesi eklenmesi önerilmiştir. Bu madde, sürdürülebilir orman yönetimi uygulamalarını başarıyla yürüten ülkeler için gelecekte düzenlemelerin sadeleştirilmesini değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Bununla birlikte, iki yıllık bir gecikme ve tacirler için muafiyetler gibi önerilen diğer değişiklikler de reddedilmiştir.

Kabul edilen 12 aylık erteleme kararı, Avrupa Komisyonu'na, çevrimiçi platformun tamamen işler hale getirilmesi ve risk sınıflandırmalarının altı ay önceden yayınlanması gibi gerekli hazırlıkları tamamlaması için zaman tanımaktadır.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından erteleme teklifinin onaylanması ile yeni zaman çizelgeleri EUDR'yi büyük şirketler için 30 Aralık 2025, küçük ve mikro işletmeler için ise 30 Haziran 2026 tarihine kadar uygulanabilir hale getirmiştir.

Yönetmeliğin Kapsamı

EUDR, tarımsal genişlemenin ormansızlaşmadaki rolüne vurgu yaparak yedi temel ürünü kapsamına alır: palmiye yağı, sığır eti, soya, kahve, kakao, kereste ve kauçuk. Bu ürünler ve türevleri, HS kodları aracılığıyla belirlenmektedir. Ayrıca EUDR Ek 1'de listelenen ürünlerden bazıları, diğer ürünlerin üretiminde kullanılan materyalleri de kapsamaktadır. EUDR, bu ürünlerin AB piyasasına arzı ve AB'den ihracı ile ilgili düzenlemeler içerir.

Madde 3: Yasaklar

Bu yönetmelik, belirlenen ürünlerin AB pazarına sunulabilmesi veya ihraç edilebilmesi için üç temel koşulun yerine getirilmesini zorunlu kılar:

1. Ürünlerin ormansızlaşmaya sebep olmaması.
2. Üretildiği ülkenin ilgili mevzuatına uygun üretilmiş olması.
3. Durum tespiti beyanı kapsamında bulunması.

Durum Tespiti Beyanları ve Özen Yükümlülüğü

EUDR'nin gerektirdiği Durum Tespiti Sistemi (Due Diligence System- **"DDS"**), operatörlerin ürünlerinin ormansızlaşmaya sebep olmadığını garanti etmesi amacıyla bilgi toplama, risk değerlendirmesi ve risk azaltma adımlarını içerir. Ürünlerin menşei, tedarikçi bilgileri, çevresel ve sosyal etkileri gibi detayların toplanması ve doğrulanması bu sistemin temel bileşenleridir. Ayrıca, operatörler, tedarik zincirlerindeki riskleri azaltmak için tedarikçileriyle iş birliği yaparak izlenebilirlik sistemleri kurmalıdır. EUDR'nin uyumunu sağlamak amacıyla her yıl özen yükümlülüğü sistemlerinin güncellenmesi ve operatörlerin, sistemleri hakkında düzenli raporlama yapmaları zorunludur.

Durum Tespiti Süreci (Madde 8)

Operatörler, ürünlerini piyasaya sunmadan önce **gerekli özeni** göstermek zorundadır. Bu süreç, aşağıdaki aşamaları içerir:

1. **Bilgi toplama (Madde 9):** Ürünlerin menşei, üretim koşulları, yasalara uygunluğu gibi gerekli belgelerin toplanması.

2. **Risk değerlendirme (Madde 10):** Ormansızlaşma veya uyumsuzluk riski taşıyan ürünler için risk değerlendirmesi yapılması.

3. **Risk azaltma (Madde 11):** Tespit edilen risklere orantılı şekilde, uygun **risk azaltma önlemlerinin** alınması.

Risk Yönetimi ve İzleme

EUDR, operatörlerin ormansızlaşma ve yerel yasalara uyumsuzluk risklerini etkili bir şekilde değerlendirmesini ve bu riskleri azaltmak için kapsamlı prosedürler uygulamasını zorunlu kılar. Risk değerlendirmesi için operatörlerin toplayacağı bilgiler arasında coğrafi koordinatlar, yerel yasalara uyumla ilgili belgeler ve ormansızlaşmayı önleyen uygulamalara dair kanıtlar yer alır. Riskin göz ardı edilemeyeceği durumlarda operatörlerin alternatif kaynak kullanımı ve tedarikçi iş birliği gibi stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Yıllık Raporlama ve Kayıt Tutma

Özen yükümlülüğü sistemi yılda en az bir kez gözden geçirilmeli ve kaydedilen güncellemeler beş yıl boyunca saklanmalıdır. Büyük ölçekli operatörlerin, bu yükümlülükleri internet üzerinden kamuya açık şekilde raporlaması zorunludur.

Uyumsuzluk Durumunda Yaptırımlar

EUDR'ye uyumsuzluk durumunda, ilgili operatörler için ağır yaptırımlar ve mali cezalar söz konusu olacaktır. Ülkeler bazında farklı denetim mekanizmaları kurulacak ve EUDR uyumu sıkı bir şekilde denetlenecektir.

EUDR ormansızlaşmanın engellenmesi ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla önemli bir düzenleme olarak öne çıkmaktadır. AB pazarındaki ürünlerin sürdürülebilirlik kriterlerine uygunluğunu sağlamak amacıyla operatörlere yönelik belirli yükümlülükler getirmekte ve üçüncü ülkelerdeki uygulamalara dair önemli düzenlemeler içermektedir. Bu bağlamda, EUDR'nin uygulanması hem çevresel hem de sosyal sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaktır.

1.12. Kritik Hammaddeler Yasası (Critical Raw Materials Act - "CRMA")

Avrupa Komisyonu tarafından 16 Mart 2023 tarihinde teklif edilen Kritik Hammaddeler Yasası (CRMA), AB sanayisinin güvenli, çeşitli ve sürdürülebilir kritik hammadde tedarikini sağlamayı amaçlamaktadır ve 23 Mayıs 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

CRMA, AB'yi temiz teknoloji endüstrilerinde lider bir merkez haline getirmeyi amaçlayan daha geniş kapsamlı "Yeşil Sanayi Planı"nın bir parçasıdır ve Net-Sıfır Sanayi Yasası (NZIA) ile uyumludur. Bu yasalar, ABD'nin Enflasyonu Azaltma Yasası'na benzer şekilde, temiz enerji teknolojileri ve kaynaklarını koruma çabalarına yanıt vermektedir.

CRMA, karbondan arındırma, dijitalleşme, havacılık ve savunma gibi stratejik sektörlerin karşılaştığı acil zorlukları ele almayı hedeflemektedir. Tedarik risklerini öngörerek, sürdürülebilir tedarik zincirleri kurarak ve kritik hammaddelerin yerel olarak elde edilmesi, işlenmesi ve geri dönüştürülmesini teşvik ederek, bu hammaddelere erişimde yaşanan zorlukların üstesinden gelmeye odaklanmaktadır.

AB, iklim ve dijitalleşme hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla tedarik zincirlerini güçlendirmek ve yerel tedarik kapasitelerini geliştirmek zorundadır. CRMA, kritik hammaddelerin tedarik zincirlerinin izlenmesini sağlamayı ve AB üye devletleri ile büyük şirketler arasında bilgi alışverişini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle lityum, kobalt, bakır, alüminyum, gümüş ve nadir toprak metalleri, yenilenebilir enerjiye geçiş için kritik rol oynamaktadır. Ancak, bu hammaddeler sınırlı rezervler ve jeopolitik riskler nedeniyle önemli tedarik zorlukları yaratmaktadır.

Kritik ve Stratejik Hammaddeler

"Kritik Hammadde" (CRM), Avrupa ekonomisi için önemli olan ve tedarik riski yüksek hammaddeleri ifade ederken; "Stratejik Hammadde" (SRM), küresel arz-talep dengesizlikleri ile karakterize edilen ve stratejik öneme sahip hammaddelere işaret etmektedir. CRMA, stratejik olarak tanımlanan bu hammaddelerin AB içerisindeki kaynaklardan karşılanma oranlarına yönelik hedefler koymakta, ithalat bağımlılığını azaltmayı ve Avrupa'nın tedarik zinciri dayanıklılığını artırmayı amaçlamaktadır.

CRMA, yerel hammaddelerin çıkarılması, işlenmesi ve geri dönüştürülmesine ilişkin kriterler getirmekte, sürdürülebilir tedarik zincirleri oluşturarak, döngüsel ekonomi ilkelerini benimsemeyi teşvik etmektedir.

CRMA'nın Temel Dayanakları

CRMA, AB'nin kritik hammaddelere yönelik kapasitelerini artırarak tedarik zincirlerinin sürdürülebilirliğini ve dayanıklılığını güçlendirmeyi hedefleyen dört temel dayanak üzerine inşa edilmiştir:

Avrupa Kapasitelerinin Geliştirilmesi: Hammadde değer zincirinin madencilikten geri dönüşüme kadar güçlendirilmesi, stratejik projelerin belirlenmesi ve hammaddeye erişim süreçlerinin hızlandırılması.

Net Önceliklerin Belirlenmesi: Yeşil ve dijital geçiş ile savunma ve uzay teknolojileri için hayati önem taşıyan kritik hammaddelerin belirlenmesi. AB'nin kritik hammadde üretim, işleme ve geri dönüşüm hedeflerinin 2030 yılına kadar belirlenmesi.

Dayanıklılığı Artırma: Tedarik zincirindeki aksamalara karşı AB'nin direncini artırmaya yönelik stratejik stokların oluşturulması ve sürdürülebilir yatırım ve ticaretin teşvik edilmesi.

Sürdürülebilir ve Döngüsel Ekonomi: Geri dönüşümün teşvik edilmesi, ikincil hammadde piyasalarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir tedarik zincirlerinin oluşturulması.

Avrupa ve Kritik Hammaddelerde Dışa Bağımlılık

AB, kritik hammaddelerde büyük ölçüde üçüncü ülkelere bağımlıdır. Kobalt, magnezyum ve nadir toprak elementleri gibi malzemeler büyük ölçüde dış kaynaklardan temin edilmektedir. Bu bağımlılık, stratejik sektörleri ve AB ekonomisini tedarik zinciri kesintilerine karşı savunmasız hale getirmektedir.

CRMA, AB'nin stratejik bağımlılıklarını azaltmayı ve güvenilir müttefiklerle stratejik ortaklıklar geliştirerek tedarik zincirinin çeşitlendirilmesini hedeflemektedir.

CRMA'nın Yönetim Yapısı

CRMA'nın yönetimi, Avrupa Kritik Hammadde Kurulu tarafından sağlanacak olup, bu kurul yasaların uygulanmasını koordine edecek, stratejik projeleri seçecek ve uluslararası iş birliğini destekleyecektir. Kurul, Avrupa Komisyonu ve Üye Devletler temsilcilerinden oluşacak ve AB'nin kritik hammadde politikalarının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacaktır.

1.13. REACH, RoHS ve Çatışma Mineralleri Düzenlemeleri

1.13.1. REACH Düzenlemesi (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals - "REACH")

Amaç ve Kapsam:

REACH, Avrupa Birliği'nin kimyasalların üretimi, pazarlanması ve kullanımı üzerindeki düzenleyici çerçevesidir ve temel amacı, insan sağlığını ve çevreyi kimyasalların olumsuz etkilerinden korumaktır. 1 Haziran 2007 tarihinde yürürlüğe giren REACH, AB sınırları içinde yılda 1 ton veya daha fazla miktarda kimyasal madde üreten veya ithal eden tüm şirketleri kapsamaktadır.

Düzenlemenin temel prensibi, kimyasalların piyasaya sürülmeden önce güvenliklerinin kanıtlanması yükümlülüğünün şirketlere verilmiş olmasıdır (önlem ilkesi - precautionary principle). Bu yükümlülük, üreticilerin ve ithalatçıların Avrupa Kimyasallar Ajansı'na (European Chemicals Agency – **"ECHA"**) kimyasalların güvenli kullanımıyla ilgili tüm bilgileri kaydetmesini gerektirir.

Temel Yükümlülükler:

- **Kayıt (Registration):** REACH, her kimyasalın ECHA'ya kaydedilmesini zorunlu kılmaktadır. Kayıt sürecinde, kimyasalın fiziksel ve kimyasal özellikleri, toksikolojik ve ekotoksikolojik profilleri, kullanım alanları ve güvenlik önlemleri hakkında detaylı bilgiler sunulmalıdır.
- **Değerlendirme (Evaluation):** ECHA, kayıt edilen kimyasalların insan sağlığı ve çevre üzerindeki risklerini değerlendirmektedir. Bu süreç, kaydedilen bilgilerin doğruluğunun kontrol edilmesi ve tehlikeli kimyasalların belirlenmesi açısından kritik öneme sahiptir.
- **Yetkilendirme (Authorisation):** Tehlikeli kimyasallar, ancak belirli şartlar altında piyasaya sürülebilir. Substances Of Very High Concern **("SVHC")** listesine giren maddelerin kullanımı, ECHA'nın yetkilendirmesi şartına bağlanmıştır. SVHC listesi sürekli güncellenmekte ve zararlı maddelerin kullanımı daha da kısıtlanmaktadır.
- **Kısıtlama (Restriction):** REACH, belirli maddelerin kullanımını sınırlayabilir veya tamamen yasaklayabilir. Özellikle insan sağlığı ve çevreye büyük riskler taşıyan kimyasallar bu kapsamda kısıtlanır.

OECD'nin Rolü:

REACH düzenlemesi, uluslararası düzeyde OECD tarafından belirlenen kimyasal güvenlik standartlarıyla uyumludur. OECD'nin kimyasalların test edilmesi ve değerlendirilmesine ilişkin kılavuzları, REACH'in bilimsel temellerini oluşturan temel belgelerdir. Bu kılavuzlar, REACH kapsamındaki risk değerlendirme ve yetkilendirme süreçlerinde kullanılır. OECD, kimyasal test protokollerini küresel ölçekte uyumlaştırmakta ve REACH gibi düzenlemelere bilimsel zemin hazırlamaktadır.

1.13.2. RoHS Düzenlemesi (Restriction of Hazardous Substances Directive - "RoHS")

Amaç ve Kapsam:

RoHS, AB tarafından elektronik ve elektrikli cihazlarda (EEE) tehlikeli maddelerin kullanımını sınırlandıran bir düzenlemedir. İlk olarak 2003 yılında yürürlüğe giren RoHS, özellikle cıva, kurşun, kadmiyum ve altı değerlikli krom gibi kimyasalların çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı hedefler. RoHS, ürünlerin geri dönüştürülebilirliğini artırmayı ve elektronik atıkların çevreye zarar vermesini önlemeyi amaçlar.

Temel Yükümlülükler:

- **Kapsam:** RoHS düzenlemesi, elektrikli ve elektronik cihazlarda kullanılan belirli kimyasalların sınırlandırılmasını içerir. Toplamda 10 zararlı maddeyi yasaklayan RoHS, CE işaretlemesi zorunluluğu ile birlikte uygulanmaktadır.
- **Uygunluk Beyanı (Declaration Of Conformity):** Üreticiler, ürünlerinin RoHS ile uyumlu olduğunu doğrulamak için Uygunluk Beyanı sunmak zorundadır. Bu beyan, ürünlerin içerdiği tüm kimyasalların RoHS'e uygun olduğunu gösterir.
- **CE İşaretlemesi:** RoHS uyumlu ürünler, CE işareti taşımak zorundadır. Bu işaret, ürünün AB iç pazarında dolaşıma girebilmesi için gerekli olan uyumluluk sertifikasıdır.

1.13.3. Çatışma Mineralleri Düzenlemeleri: ABD ve AB

ABD Düzenlemesi: Dodd-Frank Yasasi (Dodd-Frank Wall Street Reform And Consumer Protection Act)

Amaç ve Kapsam:

ABD'de çatışma mineralleri düzenlemesi, 2010 yılında kabul edilen Dodd-Frank Yasası'nın 1502. Bölümü kapsamında ele alınmaktadır. Bu düzenleme, silahlı grupların finansmanını engellemek amacıyla, özellikle Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DRC) ve komşu ülkelerden elde edilen kalay, tantal, tungsten ve altın (3TG) minerallerinin kaynağının tespit edilmesini zorunlu kılar. Şirketler, tedarik zincirinde kullandıkları bu minerallerin kaynağını belirlemekle yükümlüdür.

Yükümlülükler:

- **Raporlama:** Halka açık ABD şirketleri, tedarik zincirlerinde kullandıkları çatışma mineralleri hakkında yıllık olarak rapor sunmak zorundadır. Bu raporlar, menşei belirsiz minerallerin kullanımını ve çatışma bölgelerinden gelen minerallerin satın alınmasını önlemek amacıyla hazırlanır.
- **Denetim:** Şirketler, çatışma mineralleri hakkında bağımsız üçüncü taraf denetimi yapmalıdır. Bu denetimler, tedarik zincirinde şeffaflığın artırılmasını sağlar ve yasadışı ticaretin önüne geçmeyi amaçlamaktadır.

AB Düzenlemesi: 2017/821 Sayılı Çatışma Mineralleri Yönetmeliği

Amaç ve Kapsam:

Avrupa Birliği, 2017 yılında yürürlüğe giren 2017/821 sayılı *Çatışma Bölgelerinden ve Yüksek Riskli Alanlardan Sorumlu Tedarik Yönetmeliği* ile çatışma mineralleri düzenlemesini kabul etmiştir. Bu düzenleme, ithalatçıların sorumlu tedarik zinciri yönetimi uygulamalarını benimsemelerini ve OECD'nin belirlediği uluslararası sorumlu tedarik standartlarına uyum sağlamalarını zorunlu kılmaktadır.

Yükümlülükler:

- **OECD Rehberliği:** AB düzenlemesi, OECD'nin Çatışma ve *Yüksek Riskli Bölgelerde Tedarik Zincirine İlişkin Due Diligence Rehberi* ile uyumlu olarak oluşturulmuştur. Bu rehber, çatışma mineralleri ticaretinin etik, şeffaf ve sürdürülebilir şekilde yürütülmesini sağlamayı amaçlamaktadır.
- Bu yönetmelik, tedarik zincirindeki risklerin daha iyi yönetilmesi için sürekli olarak güncellenmekte olup, 2021 yılı itibarıyla AB içindeki tüm ithalatçıların çatışma mineralleri hakkında rapor vermesi zorunlu hale getirilmiştir.

REACH, RoHS ve çatışma mineralleri düzenlemeleri, AB ve ABD'de hem insan sağlığını hem de çevreyi korumayı amaçlayan kritik düzenlemeler olup, OECD rehberleri ile desteklenmektedir. Her düzenlemenin yükümlülükleri, tedarik zincirlerinde şeffaflık, sorumluluk ve sürdürülebilirlik ilkelerini güvence altına alacak şekilde tasarlanmıştır.

1.14. AB Emisyon Ticaret Sistemi & Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (EU Emissions Trading System & Carbon Border Adjustment Mechanism)

AB ETS dünyanın ilk uluslararası emisyon ticaret planı olup AB'nin iklim değişikliğiyle mücadelede en önemli politikasıdır. AB ETS, belirli sektörlerdeki endüstriyel tesislerden salınabilecek sera gazı emisyonlarının miktarına bir üst sınır koymaktadır.

AB ETS, enerji yoğun endüstriler, enerji üretim sektörü ve havacılık sektörü için emisyon tahsisatlarının üst sınırına ve ticaretine dayanan bir karbon piyasasıdır. 2005 yılında kurulan AB ETS, elektrik ve ısı üretimi, petrol rafinerileri, çelik, çimento, kâğıt, kimyasallar ve ticari havacılık dahil olmak üzere önemli sera gazı yoğun sektörler için karbon emisyonlarına ilişkin bir fiyat belirlemektedir.

Karbon kaçağı, AB'deki üretimin karbon salınımını düşürme konusunda daha az çaba gösteren ülkelere kayması ya da AB ürünlerinin daha karbon yoğun ürünler ile ikame edilmesi şeklinde meydana gelebilmektedir. AB ile birlikte, AB'nin diğer uluslararası ortakları da bu hedefe ulaşma çabasını paylaşmadıkları takdirde, bir karbon kaçağı oluşması kaçınılmazdır.

CBAM'ın amacı, uluslararası ticaret kurallarına tam uyum içinde, AB'nin sera gazı emisyonlarını azaltma çabalarının, üretimin iklim değişikliği ile mücadele politikalarının uygulandığı AB ülkelerine kaydırılması yoluyla, AB'dekinden daha az iddialı veya karbon yoğun ürünlerin ithalatında artış önlemektir. CBAM'ın tam olarak yürürlüğe girmesi ile birlikte AB ETS sektörlerin %50'sinden fazlasını kapsaması öngörülmektedir.

1.14.1. AB ETS Reformu

AB, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında mevcut politikalarını güçlendirmek ve 2030 yılına kadar belirlediği sera gazı emisyonlarını önemli ölçüde azaltma hedeflerine ulaşmak amacıyla ETS'yi reformdan geçirmiştir. Bu reform, AB'nin iklim politikalarının merkezinde yer almakta olup, hem mevcut sektörlerdeki emisyon azaltma hedeflerini yükseltmekte hem de denizcilik sektörünü sistemin kapsamına almaktadır. AB ETS kapsamındaki sektörlerde sera gazı emisyonlarının 2005 yılı seviyelerine kıyasla %62 oranında azaltılması hedeflenmekte olup, bu hedef daha önceki %43'lük azaltma hedefine kıyasla ciddi bir artışa işaret etmektedir.

Denizcilik Sektörünün AB ETS Kapsamına Dahil Edilmesi

ETS reformu, denizcilik sektörünü AB ETS kapsamına alarak bu sektördeki emisyonların azaltılması için önemli bir adım atmıştır. Bu kapsamda 1 Ocak 2024 itibarıyla, AB ETS üye devletlerin limanlarına giren tüm büyük gemilerden kaynaklanan karbondioksit (CO2) emisyonlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir

Denizcilik sektörüne getirilen düzenlemeler, AB'nin İzleme, Raporlama ve Doğrulama **("EU MRV")** Yönetmeliği'ne dayanmaktadır. MRV Yönetmeliği, deniz taşımacılığına ilişkin karbon emisyonlarının düzenli olarak izlenmesini, raporlanmasını ve doğrulanmasını sağlayan bir sistemdir. Başlangıçta, direktif yalnızca Avrupa izleme, raporlama ve doğrulama sistemi kapsamında CO_2 emisyonlarını izleyen ve raporlayan 5.000 gros tonun üzerindeki yük ve yolcu taşıyan gemiler için geçerli olacaktır.

2027 yılından itibaren, petrol ve gaz arama veya deniz inşaatı gibi offshore faaliyetlerde bulunan, yine gros tonajı 5.000 ve üzeri olan gemiler de kapsama dahil olacaktır.

Bu düzenlemeyle birlikte deniz taşımacılığı sektörü de diğer sektörlerde olduğu gibi zaman içinde azaltılacak bir emisyon üst sınırına tabi tutulmuştur. Bu, denizcilik sektörünün AB'nin uzun vadeli iklim hedeflerine katkıda bulunmasını sağlayacaktır.

Direktif 2026'dan itibaren tam olarak geçerli olacak olup o andan itibaren denizcilik şirketlerinin CO_2'ye ek olarak metan ve nitröz oksit emisyonları için de tahsisatlar sunması gerekecektir. Tahsisatların teslimi için 2025-2027 yılları arasında kademeli bir geçiş süreci öngörülmüştür. Bu süreçte, 2025 yılında raporlanan emisyonların %40'ı, 2026 yılında %70'i ve 2027 yılında %100'ü teslim edilerek sistem tam olarak uygulanmaya başlanacaktır.

Reformun bir diğer önemli amacı, denizcilik sektöründe enerji verimliliğinin artırılmasını teşvik etmektir. Bu kapsamda, düşük karbonlu çözümler ve alternatif yakıtların kullanımını teşvik edecek düzenlemeler getirilmiştir. Özellikle geleneksel denizcilik yakıtları ile düşük karbonlu alternatifler arasındaki fiyat farkının azaltılması hedeflenmektedir. Böylece, denizcilik sektöründe daha çevreci teknolojilere ve yakıtlara geçişin hızlandırılması sağlanacaktır.

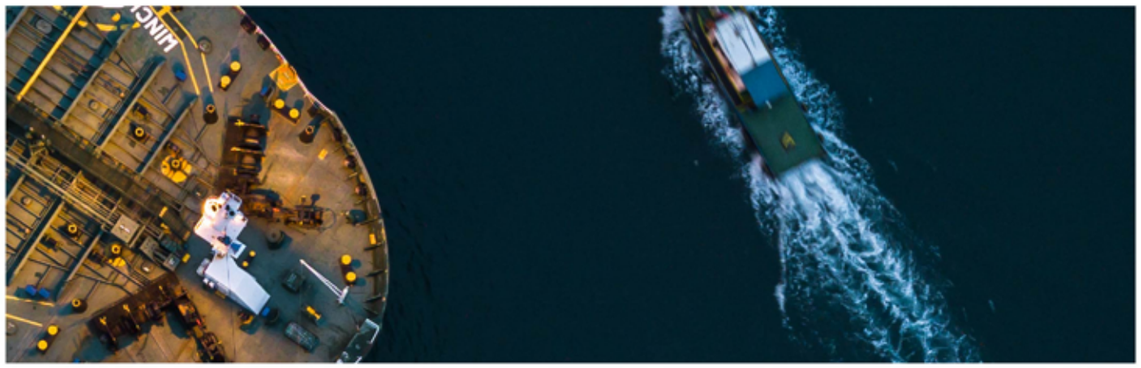

Binalar ve Karayolu Taşımacılığı için ETS II

55'e Uyum Paketi kapsamında gerçekleşen değişikliklerin en dikkat çekici unsurlarından biri, binalar ve karayolu taşımacılığı için ayrı bir Emisyon Ticaret Sistemi'nin (**"ETS II"**) kurulmasıdır. Bu yeni sistem, 2027 yılında yürürlüğe girmesi planlanan bir düzenleme olup gerek binalar gerekse karayolu taşımacılığı bakımından fosil yakıt kullanımından kaynaklanan emisyonların azaltılmasını hedeflemektedir. Enerji fiyatlarının beklenenden yüksek olduğu durumda vatandaşları korumak amacıyla sistemin yürürlüğe giriş tarihi 2028 yılına kadar ertelenebilecektir.

ETS II, emisyonların kaynağında kontrol altına alınmasına yönelik bir düzenleme olup, son tüketici yerine yakıt tedarikçilerini düzenlemeye odaklanmaktadır. Bu sistemde emisyonlara mutlak bir üst sınır getirilecek ve bu sınır, doğrusal azaltma faktörü dikkate alınarak her yıl kademeli olarak düşürülecektir. Böylece binalar ve karayolu taşımacılığından kaynaklanan karbon emisyonları, belirli bir plana göre yıllar içinde sürekli olarak azaltılacaktır.

Ödeneklerin Tahsisi ve Piyasa İstikrar Mekanizması

ETS II kapsamında emisyon ödenekleri yalnızca açık artırma yoluyla dağıtılacaktır. Bu dağıtım süreci, piyasa arz ve talep dengesini korumak amacıyla bir piyasa istikrar rezervi tarafından desteklenecektir. Piyasa koşullarına göre arzın ayarlanmasını sağlayacak bu mekanizma, piyasa istikrarını koruyarak fiyat dalgalanmalarının önüne geçmeyi amaçlamaktadır.

Buna ek olarak, ETS II kapsamında ödeneğin fiyatının 45 EUR'nun üzerine çıkması durumunda devreye girecek bir fiyat istikrar mekanizması söz konusu olacaktır. Bu mekanizma, 20 milyon ek ödeneğin piyasaya sürülmesini sağlayarak fiyatların kontrol altına alınmasına yardımcı olacaktır. Böylece, ödenek fiyatlarındaki ani yükselişlerin önüne geçilmesi ve karbon piyasasının sürdürülebilir şekilde işlemesi amaçlanmaktadır.

Sosyal İklim Fonu ile Birlikte Çalışma

ETS II, sosyal adalet ilkesini gözeten bir düzenleme olarak tasarlanmış olup, toplanan gelirlerin bir kısmı düşük gelirli haneleri ve mikro işletmeleri desteklemek amacıyla kullanılacaktır. Bu gelirler, Sosyal İklim Fonu aracılığıyla dağıtılacak ve fonun %25'i AB üye devletleri tarafından ortak finansman ile desteklenecektir. Böylece, ETS II'nin ekonomik ve sosyal etkilerinin dengeleyici bir unsur olarak, toplumun dezavantajlı kesimlerine olumsuz bir mali yük getirmemesi hedeflenmektedir.

1.14.2. Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM)

AB Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması'nın (Carbon Border Adjustment Mechanism- **"CBAM"**), karbon yoğun endüstrilerden gelen ürünlerin AB'ye ithalatını düzenleyen bir mekanizma olup, AB'nin sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar 1990 seviyelerine göre %55 oranında azaltmayı hedefleyen "55'e Uyum Paketi" çerçevesinde geliştirilmiştir. CBAM'ın kurulmasına ilişkin (AB) 2023/956 sayılı Yönetmelik 16 Mayıs 2023 tarihli AB Resmî Gazetesi'nde yayımlanmıştır. 17 Mayıs 2023 tarihinde yürürlüğe giren Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması 1 Ekim 2023 ve 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren geçerli olan hükümlerle aşamalı olarak uygulanmaktadır.

AB ETS kapsamında tahsis edilen karbon kotaları ve dolaylı emisyonlar üzerindeki toleranslar, düşük emisyonlu üretim sistemlerine yapılacak yatırımları azaltmış, bu durum ise iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik küresel çabaları zayıflatmıştır. Bu bağlamda, CBAM'ın ana hedefi, karbon kaçağı olarak adlandırılan olgunun önüne geçmek ve karbon emisyonlarını sınırlayan politikaların AB dışındaki ülkelerde de etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır. Karbon kaçağı, firmaların daha düşük emisyon kısıtlamalarının bulunduğu ülkelere üretimlerini kaydırması sonucu ortaya çıkmaktadır. CBAM, bu riski minimize etmek ve AB dışındaki üreticileri temiz teknoloji ve sürdürülebilir üretim süreçlerine geçmeye teşvik etmek amacıyla devreye alınmıştır.

2023/956 sayılı Yönetmelik kapsamında, dolaylı emisyonlara ilişkin karbon maliyetini ilk etapta daha dar bir ürün grubuna getirmekte olup bu alandaki yükümlülüklerin geçerli olacağı ürün kapsamı uygun hesaplama metodolojilerinin geliştirilmesine de bağlı olarak aşamalı şekilde genişletilecektir.

Bu strateji doğrultusunda, Avrupa Komisyonu, CBAM'in gelişen küresel karbon ekonomisinde etkili olmaya devam edebilmesi için kapsamının aşağı akış (downstream) ürünleri de içerecek şekilde genişletilmesi gerektiğini değerlendirmektedir. Bu doğrultuda Avrupa Komisyonu, 30 Eylül 2024 tarihinde bir paydaş anketi aracılığıyla CBAM kapsamının genişletilmesini araştırmayı planladığını duyurmuş ve gelecekteki değişikliklere rehberlik etmesi için çeşitli sektörlerden geri bildirim talep etmiştir. CBAM kapsamına ek sektörler getirilmesi, halihazırda kapsama dahil olan sektörlerdeki ürün tanımlarının genişletilmesi söz konusu olabilecektir.

Avrupa Komisyonu tarafından, sadeleştirme hedefleri doğrultusunda hazırlanan Omnibus paketi ile, Avrupa Birliği'nin çevresel hedefleriyle uyumu korumanın yanı sıra, aynı zamanda idari basitleştirme hedeflerine (genel olarak işletmeler için %25, KOBİ'ler için %35) ulaşılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, CBAM kapsamında bazı önemli değişiklikler önerilmektedir.

Önerilen değişiklikler arasında, kütle bazlı "de minimis" eşiği uygulamasının getirilmesi yer almaktadır. "De minimis" eşiği, hidrojen ve elektrik dışındaki mallarda yılda 50 ton kütleyle sınırlı olacaktır. Bu düzenleme ile, mevcut ithalatçıların %90'ı, CBAM yükümlülüklerinden muaf tutulacaktır. Ancak, ithalata konu mallarda gömülü emisyonların %99'undan fazlası, CBAM sistemi kapsamında kalmaya devam edecektir.

Geçiş Dönemi (1 Ekim 2023 - 31 Aralık 2025)

1 Ekim 2023 ile 31 Aralık 2025 tarihleri arasındaki geçiş döneminde, ithalatçılar ve dolaylı gümrük temsilcilerinin yükümlülükleri, CBAM Yönetmeliği kapsamında yalnızca raporlama zorunlulukları ile sınırlı olacaktır. Bu dönemde, ithalatçılar ithal edilen ürünlerin içerdiği karbon emisyonlarını raporlamakla yükümlüdür; ancak herhangi bir ödeme yapılması veya CBAM sertifikası alınmasına yönelik bir zorunluluk bulunmamaktadır. 1 Ekim 2023-31 Aralık 2025 tarihleri arasındaki geçiş dönemi kapsamında gerçekleşen emisyonların raporlanmasında, doğrulama (verification) gerekliliği bulunmamaktadır.

CBAM Raporlama Yükümlülükleri

İthalatçılar, her çeyrek dönemde ithal edilen ürünlere ilişkin raporlarını, ilgili dönemin bitiminden itibaren en geç bir ay içinde sunmakla mükelleftir. Buna göre:

- İlk CBAM raporu: 2023 yılı dördüncü çeyreği için 31 Ocak 2024'e kadar sunulmalıdır.
- Son CBAM raporu: 2025 yılı dördüncü çeyreği için 31 Ocak 2026'ya kadar sunulacaktır.

Gömülü Emisyonlar ve CBAM Kapsamında Hesaplama Yöntemleri

Gömülü emisyonlar, ürünlerin üretimi sırasında salınan doğrudan emisyonlar ile üretim süreci boyunca tüketilen elektrikten kaynaklanan dolaylı emisyonları ifade etmektedir. Bu emisyonlar, CBAM Yönetmeliği Ek IV'te belirtilen yöntemlere uygun olarak hesaplanmalıdır.

Öngörülen değişiklikler kapsamında, geçiş dönemi ve çeyreklik raporlama yükümlülükleri Ekim 2023 itibarıyla başlamış olup, bu konuda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Benzer şekilde, Temmuz 2024 itibarıyla CBAM emisyon hesaplamalarının fiili emisyon değerlerine dayalı olarak yapılması zorunluluğu ve Aralık 2024 itibarıyla CBAM gömülü emisyonlarının hesaplanmasında AB çerçevesinin zorunlu olarak kullanılması gerekliliği konusunda da herhangi bir değişiklik öngörülmemektedir.

CBAM raporlarında yer alması gereken bilgiler şunlardır:

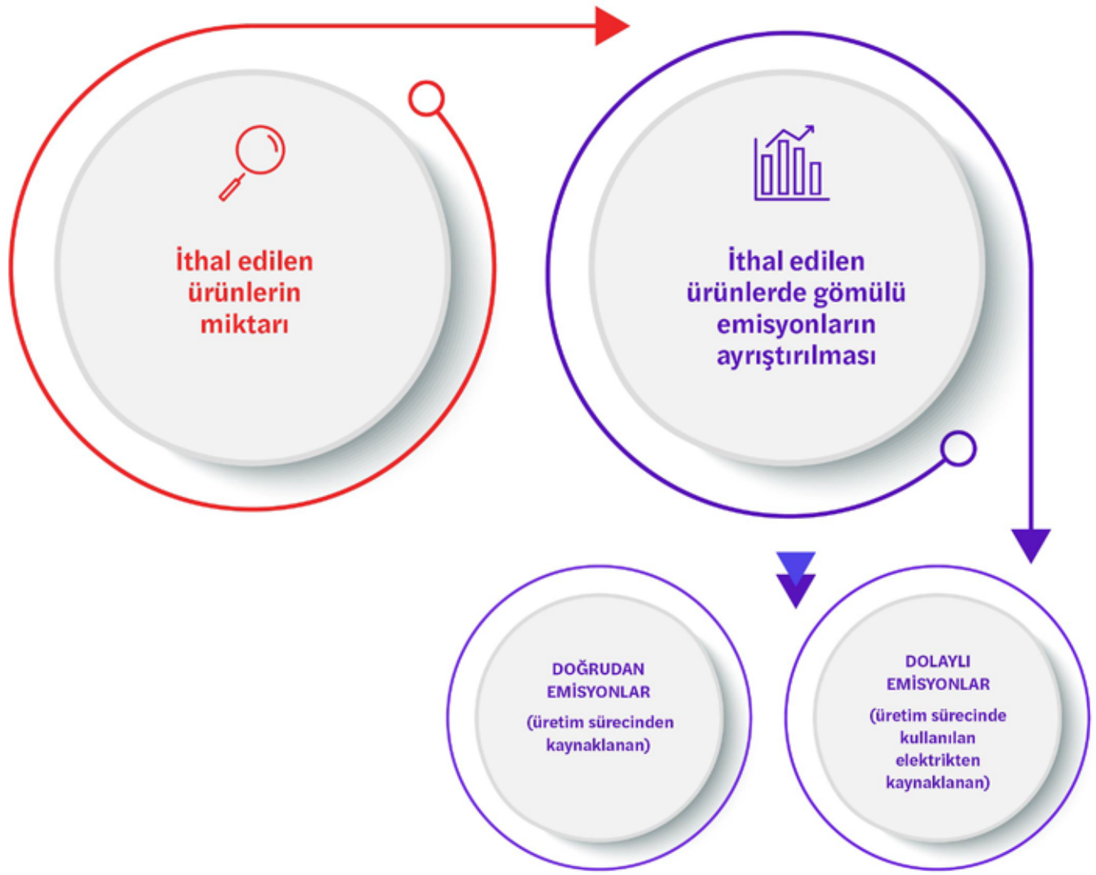

Doğrudan Emisyonlar (Kapsam 1)

Doğrudan emisyonlar, ürünlerin üretim süreçleri sırasında ortaya çıkan emisyonları kapsamaktadır. Bu emisyonlar, ısıtma ve soğutma üretiminden kaynaklanan emisyonlar da dahil olmak üzere, üretim süreçlerinden salınan karbon emisyonlarını içerir.

Dolaylı Emisyonlar (Kapsam 2)

Dolaylı emisyonlar, üretim süreçlerinde kullanılan elektrikten kaynaklanan emisyonlardır. Elektrik için emisyon faktörü, Avrupa Komisyonu tarafından sağlanan varsayılan değerler (default values) kullanılarak hesaplanmalıdır. Bu genel kurala ek olarak, geçiş dönemi boyunca şu yöntemler kullanılacaktır:

1. **Varsayılan Emisyon Faktörleri:** Geçiş dönemi için elektrik emisyon faktörleri, Uluslararası Enerji Ajansı'nın (International Energy Agency- IEA) son beş yıllık ortalamasına dayanan verilerinden alınacaktır. Bu değerler, Avrupa Komisyonu tarafından CBAM Geçiş Dönemi Kayıt Sicili'nde her ülke için ayrı ayrı belirtilecektir.
2. **Alternatif Emisyon Faktörleri:** Varsayılan değerler dışında, kamuya açık verilere dayanarak menşe ülke tablosunda yer alan başka herhangi bir emisyon faktörü de kullanılabilir.
3. **Gerçek Emisyon Verilerinin Kullanımı:** Gerçek emisyon verilerinin kullanılabilmesi için aşağıdaki iki koşuldan biri sağlanmalıdır:
   - Elektrik üreten kaynak ile CBAM'a tabi bir ürün üreten tesis arasında doğrudan teknik bir bağlantı bulunmalıdır.
   - Yenilenebilir Enerji Tedarik Anlaşması (Power Purchase Agreement) mevcut olmalıdır.

CBAM çerçevesinde gömülü emisyonların doğru şekilde hesaplanması, AB'nin karbon nötrlük hedeflerine ulaşılmasında kritik öneme sahip olup, üreticiler için karbon ayak izinin şeffaf bir şekilde raporlanmasını sağlamaktadır.

CBAM kapsamında gömülü emisyon hesaplamalarına ilişkin olarak bazı değişiklikler öngörülmektedir:

01

Öncüllerin (precursor) emisyonlarının hesaplaması:

AB Emisyon Ticaret Sistemi kapsamındaki ülkelerde üretilen ham maddelerin gömülü emisyonları hesaplamalara dahil edilmeyecektir.

02

Elektrik emisyonları hesaplaması:

CBAM emisyon hesaplamalarında yalnızca doğrudan emisyonlar dikkate alınacaktır.

03

Aşağı yönlü üretim süreçleri:

Bazı çelik ve alüminyum ürünleri için belirli aşağı yönlü üretim süreçleri CBAM hesaplamalarından muaf tutulacaktır.

Bu değişiklikler, AB ETS kurallarıyla uyum sağlamak amacıyla yapılmakta olup, ilgili sektörler için hesaplama süreçlerini daha net ve uyumlu hale getirmeyi hedeflemektedir.

Tam Uygulama Dönemi (2026 ve sonrası)

2026 yılında tam anlamıyla yürürlüğe girmesi planlanan CBAM ile birlikte, AB ithalatçıları, ithal ettikleri ürünlerin karbon fiyatına denk gelen miktarda CBAM sertifikası satın almak zorunda kalacaklardır.

Omnibus paketi doğrultusunda, mevcut düzenlemede Ocak 2026 itibarıyla yürürlüğe girmesi planlanan Yetkili CBAM Beyan Sahibi statüsüne sahip olma zorunluluğu, yapılan değişiklikle birlikte belirlenen 50 tonaj eşiğinin aşılması durumunda CBAM mallarının ithalatı için en geç bu tarihe kadar yetkilendirme alınmasını gerektirecek şekilde güncellenmiştir. Bu düzenleme, belirlenen eşiği aşan ithalatçıların Yetkili CBAM Beyan Sahibi statüsüne sahip olmalarını zorunlu kılmakta ve ithalat süreçlerinde uyumluluğu sağlamayı amaçlamaktadır.

Eğer ithal edilen ürünlerin üretiminde karbon bedeli üçüncü bir ülkede halihazırda ödenmişse, bu maliyet AB ithalatçısının ödeyeceği bedelden mahsup edebileceklerdir.

Avrupa Komisyonu tarafından yayımlan paket kapsamında meydana gelmesi öngörülen değişiklikler uyarınca üçüncü ülkelerden yapılan veri toplama sürecinde, ilgili ülkede ödenen varsayılan veya fiili karbon fiyatının, gerekli CBAM sertifika sayısından düşülebileceği düzenlenmiştir. Ancak, fiili karbon maliyetinin beyan edilmesi durumunda, vergi iadeleri veya telafi mekanizmalarına ilişkin kanıtların saklanması ve sertifikalandırılması zorunlu olacaktır.

CBAM Sertifikaları ve Yetkili Beyan Sahibi

CBAM kapsamında yetkili beyan sahibi, CBAM Yönetmeliği'nde belirtilen ürünleri ithal etme, CBAM beyannamesi verme ve sertifika alma yetkisine sahip olan kişidir. Bu kişiler, her yıl 31 Mayıs'a kadar bir önceki takvim yılında ithal ettikleri ürünlerdeki gömülü emisyonlara karşılık gelen CBAM sertifikalarını teslim etmek zorundadır.

Omnibus paketi ile önerilen değişiklikler kapsamında CBAM çerçevesinde, 2026 yılında ithal edilen CBAM malları için sertifika satın alma yükümlülüğü Şubat 2027'ye kadar ertelenmiştir. Bu değişiklik, ithalatçıların 2026 yılına ait CBAM sertifikalarını satın alma işlemini ertelemelerine olanak tanımaktadır.

İlaveten bir önceki yıla ait beyanların sunulması için belirlenen yıllık son tarih uzatılması da yapılan öneriler arasındadır. Bu kapsamda beyanların 31 Mayıs tarihine kadar değil, 31 Ağustos tarihine kadar sunulması gerekmektedir.

Ayrıca ithal edilen mallarda gömülü emisyonlara ilişkin çeyreklik CBAM sertifikası bulundurma zorunluluğu %80'den %50'ye düşürülmüştür. Bu noktada, beyan sahipleri, çeyrek dönemin sonunda gerekli CBAM sertifikası miktarını hesaplamak için aynı ürün grubu ve üçüncü ülkeye ait bir önceki yılın CBAM beyanına dayanarak hesaplama yapabilecektir.

Muafiyetler

CBAM Yönetmeliği, bazı istisnalar öngörmektedir. Avrupa Ekonomik Alanı'na (AEA) üye ülkeler (örneğin İzlanda, Norveç, Lihtenştayn) ve AB ile eşdeğer bir emisyon ticaret sistemi olan ülkeler (örneğin İsviçre) CBAM'dan muaf tutulmuştur. Ayrıca, belirli değer eşiklerini aşmayan ürün sevkiyatları ve bazı özel bölgelerden (örneğin Büsingen, Heligoland, Ceuta ve Melilla) gelen ürünler de CBAM'a tabi olmayacaktır.

Avrupa Komisyonu'nun Üçüncü Ülkelerle İş Birliği

Avrupa Komisyonu, CBAM'ın belirli unsurlarının uygulanmasına yönelik üçüncü ülkelerle iş birliği yapmaya devam etmektedir. Komisyon, bu ülkelerle ikili anlaşmalar yaparak, kendi ülkelerinde AB'ye eşdeğer karbon fiyatlandırma mekanizmaları uygulayan üreticilerin CBAM maliyetinden muaf tutulmasını sağlayabilecek mekanizmalar üzerinde çalışmaktadır. Ancak, bu eşdeğerlik mekanizmasının nasıl işleyeceği ve uygulamaya nasıl geçirileceği henüz belirsizdir.

CBAM Geçiş Dönemine İlişkin Ek Raporlama Kuralları

17 Ağustos 2023 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan "Commission Implementing Regulation (EU) of 17.8.2023 laying down the rules for the application of Regulation (EU) 2023/956" başlıklı düzenleme, geçiş dönemi boyunca CBAM'ın amaçlarına yönelik raporlama yükümlülüklerini kapsamaktadır. İlgili dokümanlar, gömülü emisyonların hesaplanması ve AB dışı tesislerden alınacak verilere yönelik metodolojileri içermektedir. Ayrıca, ithalatçılar için raporlama sürecine ilişkin kılavuzlar da yayımlanmıştır.

Avrupa Komisyonu, bu süreçte ithalatçılara yönelik eğitim materyalleri, web seminerleri ve öğretici içerikler sunarak CBAM'a uyum sürecini desteklemeyi amaçlamaktadır.

CBAM Kapsamında Üçüncü Ülke Üreticileri

Üçüncü ülke üreticileri ve Yetkili Beyan Sahipleri arasındaki iş birliği Avrupa Komisyonu tarafından vurgulandığı üzere çok önemlidir. Avrupa Komisyonu, üreticilerin AB dışındaki ülkelerde ürettikleri CBAM ürünlerinin içerdiği emisyonları belirlemelerine yardımcı olmak için kılavuzlar ve şablonlar yayınlamıştır.

Bu bağlamda, CBAM Raporları'nın tam ve doğru olmasını sağlama sorumluluğu Yetkili Beyan Sahipleri'ne aittir. Yetkili Beyan Sahipleri, CBAM raporlama yükümlülüğüne uymadıkları ve eksiksiz ve doğru bir CBAM raporu sunma yükümlülüğünü yerine getirmek için gerekli adımları atmadıkları durumlarda sorumlu tutulabilir ve yaptırımlarla karşılaşabilirler.

1 Temmuz 2024 tarihinden itibaren yapılan ithalatlar için, Yetkili Beyan Sahipleri'nin AB'ye ithal edilen her CBAM ürünü için gömülü emisyonları rapor etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Yetkili Beyan Sahipleri'nin, tedarikçilerinden veya CBAM ürünlerinin üreticilerinden fiili emisyon verilerini almak için mümkün olan tüm çabayı göstermeleri gerekmektedir.

Yetkili Beyan Sahipleri, gerçek emisyon verilerini alamazlarsa, tüm makul çabaları gösterdiklerini kanıtlamalı, gerekçeler sunmalı ve tedarikçilerden ve/veya üreticilerden veri elde etmek için gösterilen çabaları ve atılan adımları belgeleyen destekleyici dokümanları eklemelidirler.

Ulusal Yetkili Otoriteler (National Competent Authorities- **"NCA"**), Yetkili Beyan Sahipleri'nin eksiksiz ve doğru CBAM raporları sunma yükümlülüğüne uymak için gerekli adımları atıp atmadıklarını değerlendirmekle sorumludur. Bu bağlamda, CBAM ürünlerinin üreticisinden fiili emisyon değerlerine ilişkin gerekli verileri almakta yaşanan ve tam olarak gerekçelendirilebilen zorluklar dikkate alınabilecektir.

Ayrıca, üçüncü ülke üreticileri veya tedarikçileriyle yapılan sürekli takipler ve tekrar eden işlemler, bu işlemlerin yapıldığı süre ve sürelerin uzunluğu da dikkate alınabilir. Burada belirtilen işlemlere örnek vermek gerekirse, Yetkili Beyan Sahipleri'nin tedarikçiler veya üreticilerle düzenli olarak iletişim kurması, verileri talep etmesi ve bu süreçteki ilerlemeyi izlemesi aynı veya benzer taleplerin zaman içinde birkaç kez yapılması veya sürekli olarak verilerin sağlanması için çeşitli girişimlerde bulunulması, bu takip ve işlemlerin ne kadar süre boyunca ve ne sıklıkta yapıldığının değerlendirilmesini içermektedir. Örneğin, Yetkili Beyan Sahipleri'nin tedarikçileriyle imzaladıkları sözleşmeler, emisyon verilerini sağlama yükümlülüklerini detaylandırılması, bu sözleşmelerde, tedarikçilerin verileri belirli bir formatta ve belirli bir tarihe kadar sunmaları gerektiği belirtilmesi veya tedarikçilerin ek taahhütlerde bulunması, verilerin sağlanmasına yönelik ek güvence sağlanması olarak yorumlanabilir. Bu taahhütler, belirli raporlama standartlarına uyum sağlama veya emisyon verilerini düzenli olarak güncelleme gibi hususları içerebilir. NCA'lar, bu sözleşmelerin ve taahhütlerin uygun şekilde uygulandığını ve tedarikçilerin gerekli bilgileri sağlamada gösterdikleri çabayı değerlendirirken bu belgeleri göz önünde bulundurabilirler.

CBAM Kayıt Portalı'nda Üçüncü Ülke Tesis Operatörleri Portalı Bölümü Oluşturulması

Bilindiği üzere, CBAM kapsamında beyan yükümlülüğü bulunan kişilerin, Üye Devletler'e sunmaları gereken çeyrek dönemlik raporlar için üçüncü ülkelerdeki üreticilerden belirli verileri talep etmeleri gerekmektedir. Bu süreçte, 1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla, CBAM Kayıt Portalı'na (CBAM Registry portal) yeni bir bölüm eklenmiştir.

Bu bölüm, AB dışındaki tesis operatörlerinin kurulum ve emisyon verilerini doğrudan beyan sahipleriyle paylaşmalarını mümkün kılacaktır. CBAM beyanında bulunacak kişiler, söz konusu verilere "Üçüncü Ülke Tesisleri Rehberi" (Search In Third Country Installations Registry) bölümünden erişebilecektir. Böylece AB dışındaki tesis operatörlerinin tesis ve emisyon verilerini merkezi bir platformda paylaşmaları sağlanmaktadır.

Sistemin etkin bir şekilde çalışabilmesi için, beyan sahiplerinin tedarikçileriyle EORI numaralarını paylaşmaları gerekmektedir. İlerleyen dönemde ise, üçüncü ülke tesis operatörleri, verilerini tüm ilgili beyan sahipleriyle paylaşma seçeneğine sahip olacaktır. Bu yeni sistemin, raporlama süreçlerini kolaylaştırarak, beyan yükümlülüğü altındaki kişilere önemli bir destek sağlaması beklenmektedir.

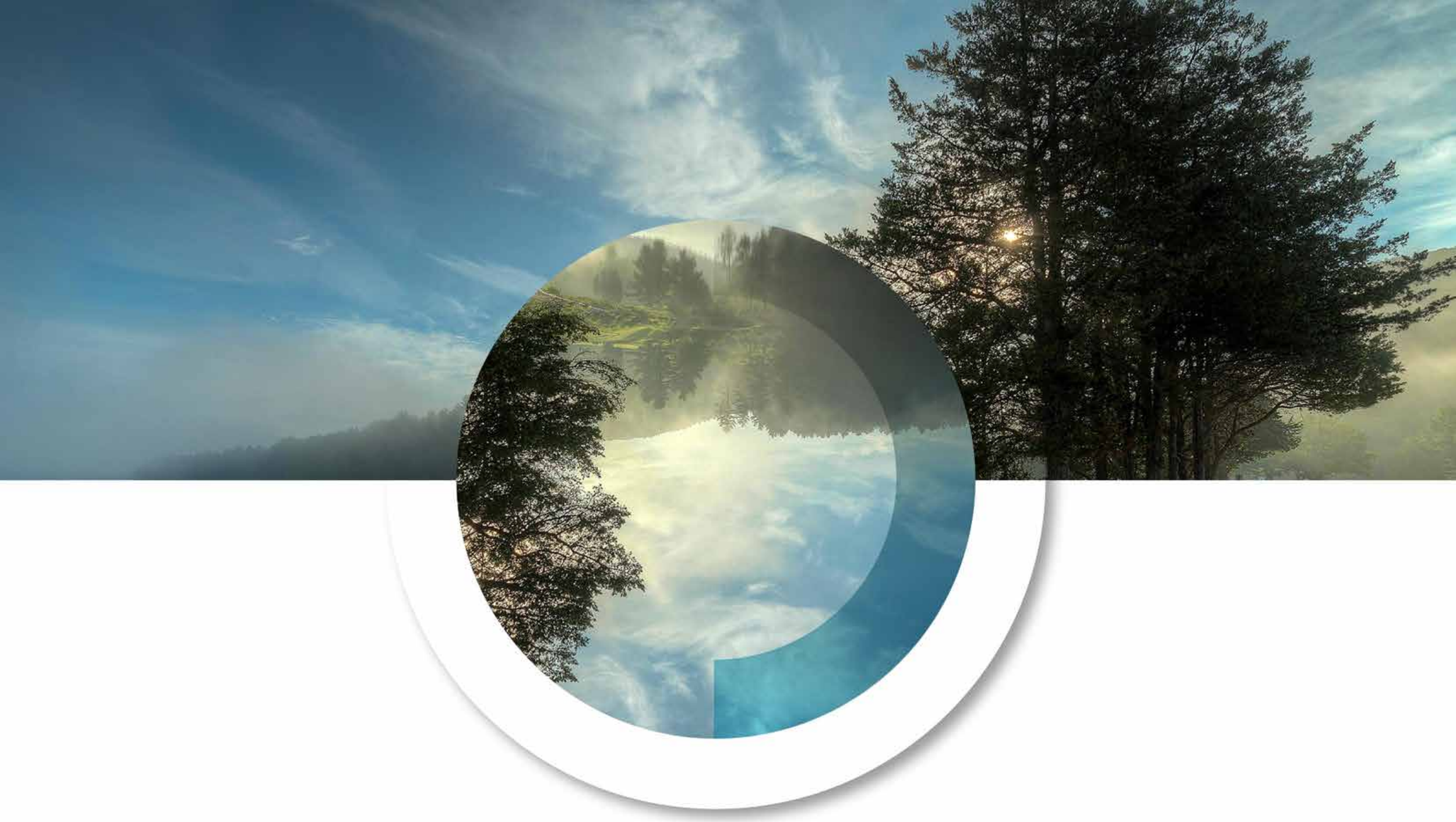

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA STANDARTLARI

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA STANDARTLARI

2.1. AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (EU Corporate Sustainability Reporting Directive)

Son yıllarda ESG ve sürdürülebilirlik raporlamasının dönüşümü, uluslararası sürdürülebilirlik standartlarına ilişkin düzenlemeler ile küresel olarak hızlanmıştır. Tüm bu önerilerin çok uluslu şirketleri etkileme potansiyeli bulunmasına rağmen, AB'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (Corporate Sustainability Reporting Directive –"**CSRD**") yakın zamanda yürürlüğe girmesi ve geniş etki alanı sebebiyle en çok dikkat edilmesi gereken düzenlemelerden bir tanesidir. Temel amaç, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlamasını uyumlu hale getirmek ve ESG açıklamalarının kullanılabilirliğini ve kalitesini iyileştirmektir.

Kapsam ve Zamanlama

CSRD ile birçok AB ve AB dışında bulunan şirketlere uygulanacak detaylı sürdürülebilirlik raporlama gereksinimleri oluşturulmuş olup sürdürülebilirlik raporlamasının kapsamı önemli ölçüde arttırılmıştır.

CSRD'nin kapsama alanı, yalnızca AB merkezli şirketlerle sınırlı kalmayıp, AB pazarında faaliyet gösteren çok uluslu şirketleri de kapsamaktadır. Bu, özellikle AB dışındaki şirketlerin AB ile ticari ilişkilerde bulunmaları veya AB'de önemli iştiraklere sahip olmaları durumunda doğrudan etkilenecekleri anlamına gelir. CSRD, doğrudan 50.000 Avrupa kuruluşunu ve 10.000'den fazla AB dışı şirketi kapsayacaktır.

CSRD'nin düzenlediği sürdürülebilirlik raporlama gereklilikleri, 250'den fazla çalışanı olan, 50 milyon EUR'dan fazla ciro veya 25 milyon EUR'dan fazla toplam varlığa sahip büyük işletmelere uygulanmaktadır. Aynı zamanda, AB'de faaliyet gösteren AB dışı şirketler de belirli finansal kriterler doğrultusunda bu düzenlemelere tabi olacaktır. Özellikle, AB'deki yan kuruluşlarının yıllık cirosu 150 milyon EUR'yu aşan şirketlerin raporlama yapmaları zorunlu hale gelmiştir.

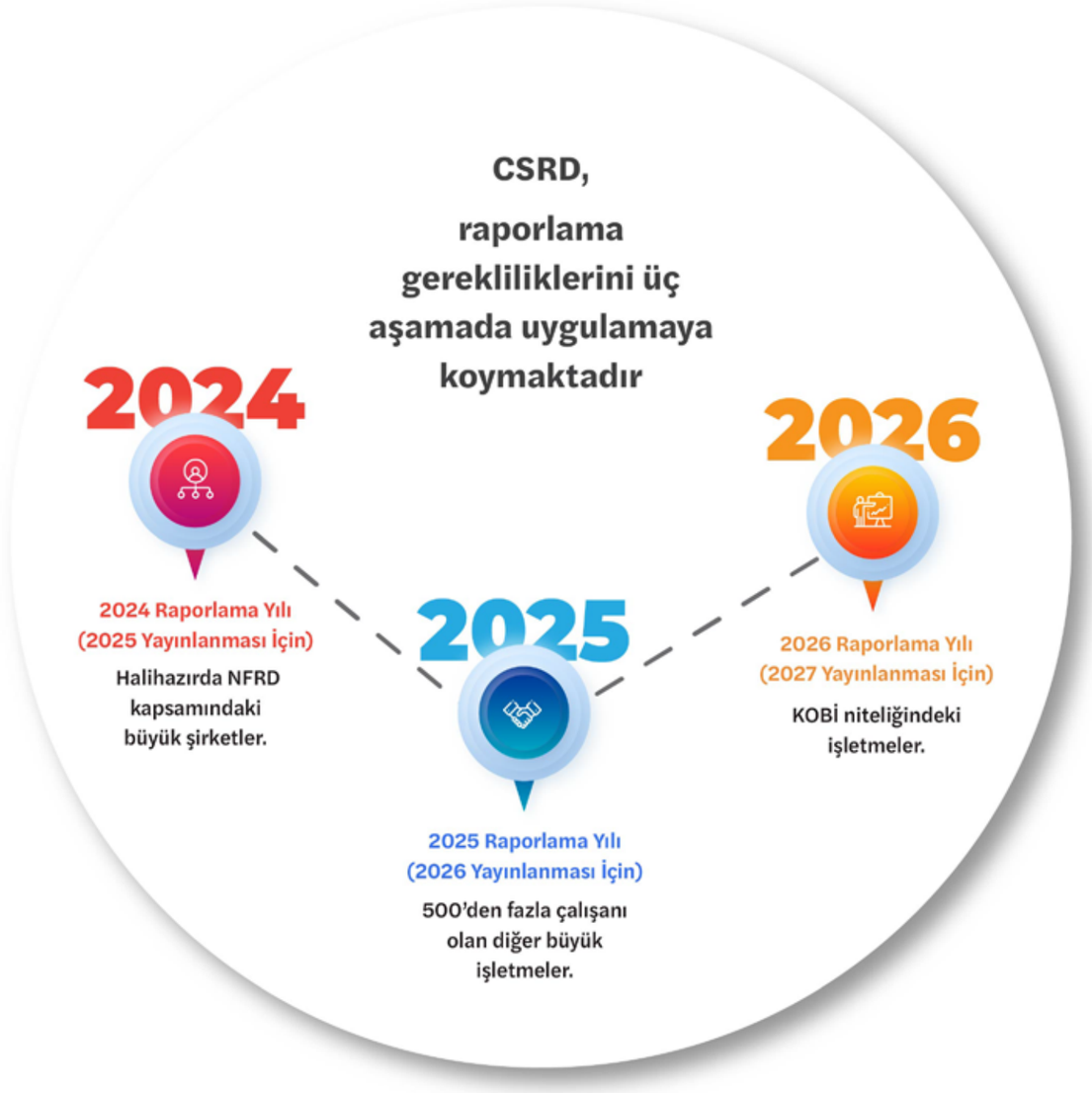

Önerilen yeni düzenleme ile raporlama yükümlülüğüne tabi olmayan işletmeler için EFRAG tarafından geliştirilen VSME standardına dayalı orantılı bir gönüllü raporlama standartı oluşturulacaktır. Böylece CSRD kapsamına girmeyen şirketler, isterlerse bu gönüllü standarda dayalı olarak raporlama yapabilecektir.

Avrupa Komisyonu, bu gönüllü standardı ikincil mevzuat yoluyla yürürlüğe koymayı planlamaktadır. Ayrıca, piyasa taleplerini karşılamak amacıyla, Komisyon en kısa sürede VSME standardına dayalı gönüllü sürdürülebilirlik raporlaması konusunda bir tavsiye kararı yayımlamayı hedeflemektedir.

Bu standart, CSRD kapsamındaki şirketlerin tedarik zincirinde yer alan küçük şirketlerden gereğinden fazla bilgi talep etmesini önleyecek bir koruma mekanizması işlevi görecektir.

Bu bakımdan CSRD'nin doğrudan raporlama yükümlülüğü olmayan şirketlere de yüklediği sorumluluk noktasında paydaşlardan gelen geri dönüşlere istinaden söz konusu Omnibus paketi kapsamında tedarik zincirinde bilgi talebine sınırlama getirilmesi önerilmiştir. Bu doğrultuda önerilen eşiklerin kapsamına girmeyen işletmeler için, raporlama yükümlülüğü bulunan şirketlerin değer zincirlerinden talep edebileceği bilgi miktarına "değer zinciri tavanı (value chain cap)" adı verilen bir sınırlama getirilmektedir. Söz konusu yeni sınır uyarınca, CSRD kapsamındaki büyük şirketlerin, tedarik zincirlerinde yer alan ancak CSRD kapsamına girmeyen KOBİ'lerden ve küçük-orta büyüklükteki şirketlerden yalnızca EFRAG tarafından geliştirilen VSME gönüllü standardında belirtilen bilgilerin talep edilmesine izin verilecektir.

CSRD kapsamında da sadeleşme önerileri sunan Omnibus paketi kapsamında, eşik değerlerindeki değişikliklerin meydana gelmesi önerilmiştir. Bu kapsamda;

AB ve Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) ülkelerindeki büyük işletmeler için çalışan sayısı eşiği 250'den 1.000'in üzerine çıkarılmıştır. Ayrıca, büyük işletme sayılabilmek için 50 milyon EUR üzerinde ciroya veya 25 milyon EUR üzerinde bilanço değerine sahip olma şartı getirilmiştir. Bu düzenleme hem halka açık hem de halka kapalı işletmelere uygulanacak olup, halka açık KOBİ'ler kapsam dışına alınmıştır.

Avrupa Birliği sınırları dışında faaliyet gösteren ve AB'de belirli bir ekonomik eşiği aşan şirketler için de eşik değerler yükseltilmiştir. Bu kapsamda AB içinde büyük bağlı ortaklıklar tarafından üretilen ciro eşiği 150 milyon EUR'dan 450 milyon EUR'nun üzerine çıkarılmıştır. Ancak büyük bağlı ortaklıklar için çalışan sayısı eşiği 250 olarak korunmuştur. Ayrıca, 50 milyon EUR üzerinde ciroya sahip şubeler de düzenleme kapsamına dahil edilmiştir.

Bu değişiklik, AB pazarında faaliyet gösteren büyük ölçekli yabancı şirketlerin yükümlülüklerini korurken, küçük ve orta ölçekli yabancı şirketlerin gereksiz raporlama yükümlülüklerinden kaçınmasını sağlamayı hedeflemektedir.

Raporda şu başlıklar ön plandadır:

İzah edildiği üzere CSRD, işletmelere geniş çaplı sürdürülebilirlik raporlaması yükümlülükleri getirir. Bu yükümlülükler, ESG alanlarının tümünde detaylı bilgi açıklamalarını içerir.

Çevresel Koruma ve Sürdürülebilirlik Politikaları:

Şirketler, karbon emisyonlarını azaltma stratejileri, enerji verimliliği uygulamaları, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve biyolojik çeşitliliğin korunması konularında alınan önlemleri raporlamalıdır. Ayrıca, iklim değişikliğine karşı alınan uyum önlemlerini ve iklim risklerinin yönetimini içeren detaylı açıklamalar yapılmalıdır.

Çeşitlilik ve Yönetim Kurulu Yapısı:

Şirketlerin, yönetim kurulu düzeyinde cinsiyet, yaş, milliyet gibi kriterler doğrultusunda çeşitlilik politikasını raporlamaları zorunlu hale gelmiştir.

Sosyal Sorumluluk ve İnsan Hakları:

İşletmeler, çalışan haklarına, iş sağlığı ve güvenliğine, eşitlik politikalarına ve çeşitlilik konularına odaklanan raporlar sunmalıdır. Aynı zamanda, sosyal sorumluluk uygulamaları, tedarik zincirindeki insan hakları ihlallerini önlemeye yönelik politikalar da detaylandırılmalıdır.

Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele:

Şirketlerin, yolsuzlukla mücadele stratejilerini ve etik yönetim yaklaşımlarını ayrıntılı şekilde raporlamaları gerekmektedir. Bu kapsamda, kurumsal yönetişim standartları, rüşvet karşıtı uygulamalar ve iç denetim mekanizmaları raporlanmalıdır.

Risk Yönetimi ve Finansal Etki:

Şirketler, sürdürülebilirlik risklerinin finansal performansları üzerindeki etkilerini ve bu risklerle başa çıkma stratejilerini açıklamak zorundadır. Bu kapsamda, iklim değişikliği, kaynak kıtlığı ve sosyal baskılara karşı direnç geliştirme stratejileri raporlanmalıdır.

2. 2. CSRD Kimleri Etkiliyor?

CSRD, NFRD'ye kıyasla daha geniş bir şirket yelpazesine sahip olup sürdürülebilirlik raporlama gereksinimini genişletmektedir. NFRD, yalnızca 500'den fazla çalışana sahip olan şirketlere uygulanırken, CSRD, 250'den fazla çalışanı olan ve/veya 50 Milyon EUR'dan fazla ciro ve/veya toplam varlıkları 25 Milyon EUR'dan fazla olan büyük şirketlere uzanmaktadır.

Omnibus paketine paralel olarak 26 Şubat 2025 tarihinde duyurulan "Stop-the-clock" Direktifi kapsamında, halihazırda CSRD kapsamında olan ve 2026 veya 2027 itibariyle raporlama yapması gereken şirketler için raporlama gerekliliklerinin iki yıl ertelenmesi önerilmektedir.

Bu kapsamda "Stop-the-clock" direktifi Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmesinin ardından Avrupa Parlamentosu tarafından da 1 Nisan'da oylamaya sunulmuş ve kabul edilmiştir. Avrupa Komisyonu, ayrı bir Direktif ile 2. ve 3. aşamadaki bazı işletmeleri CSRD yükümlülüklerinden çıkarmayı ve düzenlemeyi esaslı şekilde revize etmeyi hedeflemektedir. Bu erteleme, CSRD'nin revizyonuna ilişkin Direktif üzerinde mutabakata varılması için yeterli zaman tanımayı amaçlamaktadır. İlk uygulama aşaması için raporlama takvimi ise değişmeden kalmış olup, ilerleyen süreçte bazı işletmelerin kapsam dışına çıkarılması söz konusudur.

Uygulama Tarihi	Raporlama Tarihi	Kapsam
1 Ocak 2024	2025	• AB'de borsaya kote şirketler • 500'den fazla çalışan ve 50 Milyon EUR'dan fazla cirosu ve/veya 25 Milyon EUR toplam bilançosu bulunan şirketler
1 Ocak 2025	2026	CSRD 19a maddesi uyarınca, aşağıdaki üç kriterden en az ikisini karşılayan, borsada kote olup olmadığına bakılmaksızın, tüm büyük AB şirketleri: • 250'den fazla çalışan, • 50 Milyon EUR üzerinde net ciro, • 25 Milyon EUR toplam varlık.
1 Ocak 2026	2027	Mikro işletmeler hariç, borsaya kote KOBİ'ler.
1 Ocak 2028	2029	CSRD 40a maddesi uyarınca AB dışı şirketler; • Birbirini takip eden en az iki yılın her birinde AB içerisinde 150 Milyon EUR'dan fazla ciro ve • CSRD genel kapsam kriterlerini sağlayan bir bağlı ortaklığa sahipse (Büyük ölçekli ya da KOBİ işletmeler) veya bağlı ortaklığın 40 Milyon EUR'dan daha fazla cirosu bulunuyorsa kapsama dahil olacaktır.

Bu bağlamda, öncelikle menkul kıymetleri AB tarafından düzenlenen bir piyasada işlem gören tüm şirketler ve borsada kote olup olmadığına bakılmaksızın, tüm büyük AB şirketlerinin kapsam dahilinde olacağı görülmektedir.

2.3. CSRD Kapsamında Raporlama: Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (European Sustainability Reporting Standarts - "ESRS")

Şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili etkileri, fırsatları ve riskleri CSRD kapsamında raporlaması için Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu (European Financial Reporting Advisory Group-**"EFRAG"**), görevlendirilmiş olup, CSRD kapsamında sürdürülebilirlikle ilgili etkiler, fırsatlar ve riskler hakkında rapor vermeleri amacıyla kural ve gereklilikleri belirleyen standartlar hazırlanmıştır.

Nihai amaç; AB sürdürülebilirlik uygulamaları, planları ve performanslarıyla ilgili stratejileri ve iş modellerine ilişkin raporlama bakımından, küresel anlamda yeknesak bir standartlar bütünü oluşturulmasıdır.

Bu noktada belirtilmelidir ki, duyurulan Omnibus Paketi uyarınca Avrupa Komisyonu ilk ESRS setini gözden geçirmeye yönelik bir ikincil mevzuat yayımlamayı planlamaktadır. Bu güncellemenin, zorunlu ESRS veri noktalarının sayısının azaltması ve raporlamanın nasıl uygulanacağı konusunda daha net talimatlar içermesi beklenmektedir.

Nihai amaç; AB sürdürülebilirlik uygulamaları, planları ve performanslarıyla ilgili stratejileri ve iş modellerine ilişkin raporlama bakımından, küresel anlamda yeknesak bir standartlar bütünü oluşturulmasıdır.

Çifte önemlilik ilkesi	• **Çifte önemlilik, önemlilik (Materiality) değerlendirmesinin, finansal önemlilik (Financial Materiality) ve etki önemliliği (impact materiality) olmak üzere iki boyutunu ifade etmektedir.** • **Şirketlerin her iki boyut için de önemlilik değerlendirmeleri yapmaları ve sürdürülebilirlik ile ilgili tüm konular için her iki boyutta da önemli (material) olan konuları raporlamaları gerekecektir.** • **Önerilen omnibus paket kapsamında çifte önemlilik ilkesi kavramı aynen korunmuş olup, bu konuda herhangi bir değişiklik öngörülmemektedir.**
Çok çeşitli konularda raporlama	• **ESRS standartları, çok çeşitli çevresel, sosyal ve yönetişim konularında maddi etkiler, riskler ve fırsatlar hakkında açıklamalar yapılmasını gerektirir.**
Yönetim	• **Şirketlerin, sürdürülebilirlik temel performans göstergelerinin (KPI'lar) sürdürülebilirlik ile ilgili konuları nasıl ele aldıklarına dair yönetişimlerini açıkça belirtmeleri gerekir.**
Finansal tablolarla aynı anda raporlama	• **Kapsamdaki şirketler, finansal tablolarla aynı anda yayınlanan yönetim raporlarının bir parçası olarak ESRS'lerin talep ettiği açıklamaları içeren bir sürdürülebilirlik beyanı hazırlayacaktır.**
Değer zincirindeki etkiler, riskler ve fırsatlar hakkında raporlama	• **ESRS, şirketlerin değer zincirindeki etkileri, riskleri ve fırsatları tanımlamasını ve raporlamasını gerektirir.** • **Şirketlerin, bu özelliğin raporlama ve veri toplamalarını nasıl etkileyeceğini ve değer zincirinden gereken verilerin kapsamını tespit etmeleri gerekmektedir.**
Politikalar, eylem planları ve hedefler hakkında raporlama	• **Şirketlerin, şeffaf şekilde önemlilik değerlendirmesi kapsamındaki konularda politikaları, eylem planları ve hedefleri hakkında ayrıntılı açıklamalar sağlamaları gerekir.** • **ESRS şirketlerin doğrudan yeni hedefler koymalarını veya yeni politikalar uygulamalarını gerektirmese de standartlar planlarının daha fazla görünürlüğünü ve incelemesini getirecektir. Bu nedenle bir uygulama projesi üstlenmek, şirketlerin olmak istediklerinden daha az uyumlu oldukları alanları belirleme ve ele alma fırsatını temsil eder.**
Güvence	• **Şirketlerin açıklamaların güvenceye tabi olması için hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Öncelikle sınırlı güvence (limited assurance) daha sonra makul güvence (reasonable assurance) hedeflenmektedir.** • **Bu durum, sağlanan açıklamaları desteklemek için net bir denetim izi ve süreçlerin ve kontrollerin belgelenmesini gerektirecektir.** • **Omnibus kapsamında sınırlı güvence gerekliliğinden makul güvenceye geçiş zorunluluğunun kaldırılması önerilmektedir. Bu doğrultuda sınırlı güvence gerekliliği korunmakta olup, Avrupa Komisyonu'nun 2026 yılına kadar sürdürülebilirlik güvence yönergelerini yayımlaması öngörülmektedir.**

2.3.1. Kesişen Standartlar (Cross-Cutting Standards) ESRS 1 ve ESRS 2

ESRS çerçevesinde yer alan ESRS 1 ve ESRS 2, işletmelerin ESG konularına ilişkin maddi etkilerini, risklerini ve fırsatlarını raporlamalarını düzenleyen kesişen standartlardır. Bu standartlar, farklı ESG konularına yönelik açıklama gereksinimlerinin nasıl yorumlanacağı konusunda rehberlik sağlamakta ve işletmelerin sürdürülebilirlik konusundaki sorumluluklarını şeffaf bir şekilde raporlamalarını zorunlu kılmaktadır.

ESRS 1 – Genel Gereksinimler (General Requirements)

ESRS 1, sürdürülebilirlik raporlaması sırasında işletmelerin uyması gereken temel ilkeleri detaylandırmakta ve sürdürülebilirlik ile ilgili tüm raporlama süreçlerinde izlenmesi gereken çerçeveyi belirlemektedir. Özellikle "önemlilik değerlendirmesi" (Materiality Assessment) ve "değer zincirleri" gibi kritik unsurlar bu standartta tanımlanmıştır. Önemlilik değerlendirmesi süreci, işletmelerin kendi faaliyetlerinden ve değer zincirlerinden kaynaklanan çevresel, sosyal ve yönetişim etkileri, riskleri ve fırsatları belirleyip raporlamasını gerektirmektedir.

ESRS 1, sürdürülebilirlik raporlamasında şeffaf ve sistematik bir yaklaşım sağlamak amacıyla işletmelerin bu ilkeleri takip etmesini zorunlu kılmakta ve bu bağlamda şirketlerin tüm sürdürülebilirlik faaliyetlerini belirli bir yapı çerçevesinde raporlamalarını amaçlamaktadır.

Önerilen Omnibus paketi ile ESRS Set 1 yürürlükte kalmaya devam etmekle birlikte, belirli alanlarda sadeleşmeler öngörülmektedir. Bu kapsamda, raporlanması gereken açıklama gereklilikleri ve veri noktalarının azaltılması, belirli hükümlerin netleştirilmesi ve diğer mevzuatlarla tutarlılığın artırılması hedeflenmektedir.

ESRS 2 – Genel Açıklamalar (General Disclosures)

ESRS 2, işletmelerin ESG konuları hakkında nasıl açıklama yapmaları gerektiğini detaylandırmaktadır. Bu standart, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlamasında politikalar, eylemler, hedefler ile ilgili açıklama yapma yükümlülüğünü düzenlemekte ve iş modeli, strateji, etkiler, risk ve fırsat yönetimi ile metrikler ve hedefler gibi temel alanlarda raporlanacak veri noktalarını belirlemektedir.

ESRS 2, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejileri ve uygulamalarını şeffaf bir şekilde raporlamalarını sağlamak için gerekli veri noktalarını tanımlamakta ve ESG konularına dair açıklama gereksinimlerinin nasıl yerine getirilmesi gerektiğine dair net bir çerçeve sunmaktadır. Bu standart, tüm ESG konularına dair kesişen açıklamaları ve bu açıklamaların tutarlılığını sağlamayı hedeflemektedir.

2.3.2. Konusal Standartlar (Topical Standards)

Konusal standartlar, belirli ESG konularına dair açıklama gereksinimlerini tanımlayan standartlardır. Bu standartlar, işletmelerin sürdürülebilirlik konularındaki spesifik etkilerini, risklerini ve fırsatlarını detaylandırmak amacıyla geliştirilmiştir. İlk aşamada, on adet konusal standart yayımlanmış olup, bunlar belirli sürdürülebilirlik konularına odaklanarak daha detaylı raporlama gereksinimlerini kapsamaktadır. 2024-2027 yılları arasında ise sektöre özgü standartların yayımlanması öngörülmektedir. Bu yeni standartlar, işletmelerin faaliyet gösterdiği sektörlere özel sürdürülebilirlik riskleri ve fırsatlarını ele alacaktır.

2.3.3. Sektöre Özgü Standartlar (Sector-Specific Standards)

Sektöre özgü standartlar, belirli sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin raporlama yükümlülüklerini düzenlemektedir. Her sektörün çevresel ve sosyal etkilerinin farklılık göstermesi nedeniyle bu standartlar, genel standartların yeterince ele almadığı sektörel riskleri ve fırsatları kapsamaktadır. İşletmeler, sektöre özgü bu standartlar doğrultusunda sürdürülebilirlik performanslarını ve stratejilerini daha detaylı ve spesifik bir şekilde raporlayacaktır. Bu durum, sektördeki ortak risklerin ve fırsatların daha etkin yönetilmesine olanak tanımaktadır.

Bu noktada Omnibus paketi ile önerilen bir diğer değişiklik sektöre özgü standartlara ilişkindir. Önerilen paket uyarınca mevcut düzenlemede öngörülen sektör bazlı sürdürülebilirlik raporlama standartları yürürlüğe konulmayacaktır. Böylece, işletmelerin raporlaması gereken veri noktalarının sayısının artması önlenecektir.

2.3.4. Kuruluşa Özgü Açıklamalar (Entity-Specific Disclosures)

Standartlar kapsamında tanımlanan açıklama gereksinimlerine ek olarak, işletmelerin kendi faaliyetlerine özgü ek açıklamalar yapmaları gerekebilir. Bu tür açıklamalar, işletmenin sektördeki diğer kuruluşlardan farklılaşan risklerini, fırsatlarını ve sürdürülebilirlik stratejilerini içerir. Kuruluş bazlı ek açıklamalar, ESRS 1'de belirtilen genel raporlama ilkelerine uygun bir şekilde sunulmalı ve böylece işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını tüm yönleriyle şeffaf bir biçimde raporlamalarına olanak tanınmalıdır.

2.3.5. Açıklama Gereksinimleri (Disclosure Requirements)

ESRS standartlarında raporlanması gereken unsurlar, "Açıklama Gereksinimleri" başlığı altında belirtilmiştir. Bu gereksinimler hem sayısal hem de niteliksel veri raporlama yükümlülüklerini içermektedir. Tek bir veri noktası, hem konunun nicel hem de nitel açıklamalarını içerebilmektedir. Örneğin, bir işletmenin sera gazı emisyonlarına dair açıklaması, yalnızca sayısal verileri değil, aynı zamanda bu emisyonların nasıl azaltılacağına dair stratejileri de içermelidir.

Sonuç olarak, ESRS standartları, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf ve kapsamlı bir şekilde raporlamalarını sağlayan yapılandırılmış bir çerçeve sunmaktadır. Bu standartlar hem genel kesişen açıklama gereksinimlerini hem de konusal bazda spesifik raporlama kriterlerini içermekte olup, sektörel farklılıkları dikkate alarak detaylı bir raporlama altyapısı sağlamaktadır.

Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'na (ESRS) "eşdeğer" kabul edilebilecek hangi raporlama çerçeveleri veya standartlar değerlendirilebilir?

CSRD kapsamında, Avrupa Komisyonu'nun açıklamaların ESRS ile "eşdeğer bir şekilde hazırlanmış" olduğunu belirlediği takdirde, başka bir raporlama rejimi altında sunulan bilgilerin raporlama gereksinimlerini karşılamak mümkün olabileceğini belirtilmektedir. Mevcut veya önerilen diğer açıklama çerçeveleri arasındaki bazı kapsam ve temel kavramlar arasındaki belirli farklar göz önüne alındığında, Avrupa Komisyonu'nun başka hangi çerçeveleri eşdeğer olarak belirleyeceği hususu henüz belirsizdir. Bu noktada, CSRD kapsamında olacağını bekleyen şirketlerin, ESRS tarafından gerekli görülen tam açıklamaları hazırlamaları gerekeceğini varsaymaları faydalı olacaktır.

Yaptırımlar:

CSRD kapsamında, raporlama ve uyum sağlama yükümlülüklerini yerine getirmeyen şirketler yıllık gelirlerinin %5'i veya 10 milyon Euro'ya kadar olan cezalara tabi olmaları değerlendirilmektedir.

İlaveten, CSRD'ye uyumsuzluğa ilişkin yaptırımlar, düzenlemenin AB Üye Devletleri'nin iç hukuk yollarına entegre edilmesi sırasında AB Üye Devletleri tarafından da belirlenebilecektir.

2.4. CSRD'ye Uyum Sağlanması Adına Şirketler Tarafından Yapılması Gerekenler

CSRD ve ESRS birlikte, birçok AB ve AB dışında bulunan şirketlere uygulanacak detaylı sürdürülebilirlik raporlama gereksinimleri oluşturulmuş olup sürdürülebilirlik raporlamasının kapsamı önemli ölçüde artırılmıştır.

Bu kapsamda şirketlerin CSRD'ye uyum sağlayabilmesi adına;

- ESG ile ilgili hedefler ve bu hedeflere ulaşma konusundaki yıllık ilerleme takip edilmelidir.
- Şirketin yönetim raporlarında yer alan, ESRS'ye uygun olarak sektör bağımsız, sektör özgü ve şirket özgü bilgiler içeren ayrı sürdürülebilirlik beyanları sağlanmalıdır.
- Sürdürülebilir bir ekonomiye geçişle ilgili uygulama planları, Paris Anlaşması'na uygun olarak küresel ısınmayı sınırlama ve 2050'ye kadar iklim nötrlüğünü sağlamaya yönelik strateji belirlenmelidir.
- Şirketi etkileyen sürdürülebilirlik konuları ve şirketin sürdürülebilirlik konularına etkisi çifte önemlilik (double materiality) perspektifinden değerlendirilmelidir.
- Şirketin sera gazı emisyon hedefleri, sürdürülebilirlik konularına bağlı teşvik planları dahil olmak üzere, sürdürülebilirlikle ilgili politikalar, şirket tarafından sürdürülebilirlik konularına ilişkin uygulanan uygunluk değerlendirme süreçleri ve şirketin operasyonlarının ve değer zincirinin gerçek ve potansiyel olumsuz etkileri ve faaliyetlerinin AB Taksonomisi ile uyumuna ilişkin verilerin sağlanması gerekmektedir.
- Şirketin iş modelinin, stratejisinin ve sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların açıklaması gerekmektedir. Yatırımcılara, tüketicilere, sivil toplum kuruluşlarına ve diğer paydaşlara, şirketlerin toplumsal ve çevresel etkilerini değerlendirmek için ihtiyaç duydukları tüm finansal ve finansal olmayan veriler sağlanmalıdır.

CSRD Kapsamında Bir AB Ülkesinin Uygulama Açısından Değerlendirmesi: Fransa

Fransa, CSRD'nin şirketler tarafından sürdürülebilirlik raporlarının yayınlanmasıyla ilgili hükümlerini, 6 Aralık 2023 tarihli 2023-1142 sayılı "Ticari Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının Yayınlanması ve Belgelendirmesi ile Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetişim Yükümlülükleri" hakkındaki Yönetmelik **("Yönetmelik")** ve 30 Aralık 2023 tarihli 2023-1394 sayılı Kararname **("Kararname")** ile ulusal hukukuna aktarmıştır.

Bu düzenlemelerin iki amacı bulunmaktadır:

- Şirketler tarafından sürdürülebilirlik raporlarının yayınlanmasıyla ilgili CSRD'nin hükümlerini ulusal hukuka aktarmak ve
- Fransa'daki CSRD yükümlülükleri çerçevesini özellikle Fransız Ticaret Kanunu'na ve ilgili diğer mevzuata uyumlu hale getirmek ve tutarlılık sağlamak.

Yönetmelik, işletmelerin, sosyal ve çevresel sorumluluğa ilişkin olan Fransız Ticaret Kanunu'nun hükümlerinin yanısıra, Sigorta Kanunu, Sosyal Güvenlik Kanunu ve Çevre Kanunu'nu gibi çeşitli kanunlarda da değişiklikler öngörmektedir.

Fransa düzenlemesi, CSRD'nin hükümlerini aktarırken, "ESG yükümlülüklerinin çerçevesinde uyum sağlamak ve tutarlılık ayarları yapmak" için üç önlem aracılığıyla Ticaret Kanunu'ndaki ESG yükümlülüklerinin çerçevesi kapsamında uyumu ve tutarlılığı sağlamayı amaçlamaktadır.

Fransız Ticaret Kanunu'nun eşiklere yönelik yaklaşımın rasyonelleştirilmesi amacıyla şirketlerin ve şirket gruplarının farklı büyüklüklerine ilişkin ortak tanımların oluşturulması söz konusu olmuştur. Bu tanımlar, çeşitli kriterler için eşikleri ve hesaplama yöntemlerini belirler ve şirketlerin ve şirket gruplarının büyüklük kategorilerini (toplam varlık, ciro ve mali yıl boyunca ortalama çalışan sayısı) belirlemektedir. Yönetmelik kapsamında finansal eşikler, 20 milyon EUR ciro ve net satışlar için 40 milyon EUR olarak belirlenmiştir.

Yaptırımlar

Fransa, CSRD'ye uymayan şirket yöneticilerine yönelik ciddi yaptırımlar uygulama yolunda önemli bir adım atarak AB'de CSRD'yi ulusal hukukuna aktaran ve emsal yaptırımları uygulayacak ilk ülke olmuştur. Fransa'nın CSRD'ye uyumsuzluk durumunda uygulanacak cezalar konusunda getirdiği hükümler diğer ülkelere emsal teşkil etme niteliğindedir.

Sürdürülebilirlik bilgilerini yayınlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen şirketler, kamu ihalelerinden menedilebilir. Bu uygulama, 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren geçerlidir.

İhlal	Yöneticiler İçin Öngörülen Yaptırım	Kuruluşlar İçin Öngörülen Yaptırım
Bir denetçi veya bağımsız üçüncü taraf kuruluşunun atanmasının sağlanmaması durumunda	Şirket yöneticileri için • 30.000 EUR'ya kadar para cezası ve • 2 yıla kadar hapis cezası.	Kuruluş için 150.000 EUR'ya kadar para cezası öngörülmüştür.
Denetçinin veya bağımsız üçüncü taraf kuruluşun toplantıya çağırılmaması durumunda	Şirket yöneticileri için • 30.000 EUR'ya kadar para cezası ve • 2 yıla kadar hapis cezası.	Kuruluş için 150.000 EUR'ya kadar para cezası öngörülmüştür.
Denetçinin veya bağımsız üçüncü taraf kuruluşunun veya uzmanlarının denetim veya kontrollerini engellenmesi durumunda	Şirket yöneticileri için • 75.000 EUR'ya kadar para cezası ve • 5 yıla kadar hapis cezası.	Kuruluş için 375.000 EUR'ya kadar para cezası öngörülmüştür.
Denetçinin veya bağımsız üçüncü taraf kuruluşunun veya uzmanlarının, görevlerini yerine getirmek için gerekli tüm belgelere ve özellikle tüm sözleşmelere, defterlere, muhasebe belgelerine ve tutanaklara erişiminin reddedilmesi durumunda	Şirket yöneticileri için • 75.000 EUR'ya kadar para cezası ve • 5 yıla kadar hapis cezası.	Kuruluş için 375.000 EUR'ya kadar para cezası öngörülmüştür.

2. 5. CSRD Kapsamında Güncel Gelişmeler

CSRD, AB Üye Devletleri tarafından ulusal hukuka aktarılmak zorundadır. Bu bağlamda, AB üye ülkelerine, direktifin ulusal mevzuatlarına entegre edilmesi için **6 Temmuz 2024** tarihine kadar süre tanınmıştır. Ancak verilen süreye rağmen, Almanya, Belçika ve İspanya'nın da aralarında bulunduğu **17 üye ülke,** direktifi zamanında ulusal hukuklarına entegre edememiştir. Bu durum, Avrupa Komisyonu'nun ilgili ülkeler aleyhine **ihlal prosedürü** başlatmasına neden olmuştur.

AB'nin yasal düzenlemelerine göre, bir direktifin öngörülen süre zarfında ulusal mevzuata aktarılmaması, Avrupa Komisyonu'nun yetkisi dâhilinde ihlal prosedürlerinin başlatılmasına yol açmaktadır. **Avrupa Birliği Antlaşması'nın 258**. maddesi kapsamında, Üye Devletler'in AB müktesebatına uygun hareket etmemesi durumunda Avrupa Komisyonu, bu devletlere karşı yasal süreç başlatma hakkına sahiptir. Bu süreç, öncelikle ilgili devletin durumunu düzeltmesi için bir uyarı mektubu gönderilmesini içermektedir. Uyarı süresi zarfında bir çözüm bulunamaması durumunda konu **AB Adalet Divanı**'na taşınabilir ve ilgili ülke aleyhine cezai yaptırımlar uygulanabilir.

CSRD'nin ulusal hukuka zamanında aktarılmaması, ilgili ülkelerin AB içindeki sürdürülebilirlik raporlaması sistemine katılımında gecikmelere neden olabilmektedir. Bu tür bir gecikme, yalnızca AB'nin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma çabalarını olumsuz etkilemekle kalmaz, aynı zamanda bu ülkelerde faaliyet gösteren şirketlerin raporlama yükümlülüklerini yerine getirmelerinde aksaklıklar yaşanmasına da yol açabilir. Ayrıca, sürdürülebilirlik raporlamasının şeffaflığı ve karşılaştırılabilirliği konusunda AB çapında bir eşitsizlik yaratma riski taşımaktadır.

Sonuç olarak, Avrupa Komisyonu'nun ihlal prosedürlerini başlatması, bu üye ülkelerin ulusal sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmaları açısından önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Almanya, Belçika ve İspanya gibi büyük ekonomilerin direktifi zamanında uygulamaması, sürdürülebilirlik alanındaki AB standartlarının tam anlamıyla hayata geçirilmesinde gecikmelere neden olmuştur. Komisyonun bu ülkelerle ilgili olarak başlattığı yasal süreç, AB'nin çevresel, sosyal ve yönetişim hedeflerine ulaşma konusundaki kararlılığını göstermektedir.

2. 6. Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB): IFRS S1 ve IFRS S2 Standartları

Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB), IFRS Vakfı tarafından 2021 yılında sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik bir çerçeve oluşturmak amacıyla kurulmuş olup, şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalarını daha tutarlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde sunabilmesi için küresel standartları belirlemeyi amaçlamaktadır.

ISSB tarafından Haziran 2023'te yayınlanan "IFRS S1: Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Gereksinimler" ve "IFRS S2: İklimle İlgili Açıklamalar" standartları, şirketlerin sürdürülebilirlik ile ilgili finansal bilgilerinin raporlanmasına yönelik küresel bir temel sağlamakta önemli bir rol oynamaktadır.

Bu standartlar, yatırımcı odaklı sürdürülebilirlik açıklamalarını düzenleyerek, şirketlerin kısa, orta ve uzun vadede karşılaşacakları sürdürülebilirlik riskleri ve fırsatları daha şeffaf bir şekilde raporlamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, IFRS S1 ve IFRS S2, yatırımcılara şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili risklere nasıl yaklaştıklarını, nasıl bir yönetim stratejisi benimsediklerini ve bu unsurların finansal performansla nasıl ilişkilendiğini gösteren şeffaf ve karşılaştırılabilir bilgilerin sunulmasını sağlar.

IFRS S1 ve IFRS S2 standartları, dünya genelinde kabul gören farklı küresel raporlama çerçevelerinin (SASB, TCFD, CDSB ve IR) en iyi uygulamalarından beslenir ve sürdürülebilirlik ile finansal bilgilerin uyumlu bir şekilde raporlanmasına yönelik bir temel sağlar. Bu entegre yaklaşım, işletmelerin sadece finansal başarılarını değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik ve iklim temelli faktörlerin şirket performansına olan etkisini de değerlendirmelerine imkân verir.

2.6.1. IFRS S1: Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Gereksinimler

IFRS S1, şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatlarını nasıl raporlayacaklarına dair genel bir çerçeve sunmaktadır. IFRS S1'in temel amacı, bir şirketin genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının, kuruluşa kaynak sağlamaya ilişkin kararlar alırken sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında doğru bilgi alabilmelerini sağlamaktır.

Bu standart, İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü (TCFD) tarafından belirlenen şu dört ana alana dayanır; Yönetişim, Strateji, Risk Yönetimi ve Metrikler ve Hedefler.

Geçerlilik ve Uygulama:

- **IFRS S1, 1 Ocak 2024 veya sonrasında başlayan yıllık raporlama dönemleri için geçerli olacaktır.**
- **IFRS S2 (İklimle İlgili Açıklamalar):** Bu standart, özellikle iklimle ilgili riskler ve fırsatlar üzerine odaklanır ve IFRS S1'in gerekliliklerini tamamlar. IFRS S2, IFRS S1 ile eş zamanlı uygulanmak zorundadır. Bununla birlikte, IFRS S2, IFRS S1 uygulandıktan önce de daha erken bir tarihte açıklanabilir.

2.6.2. IFRS S2: İklimle İlgili Açıklamalar

IFRS S2 Standardı, şirketlerin iklimle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında bilgi açıklamalarını zorunlu kılar. İklimle ilgili risklerin yönetimi, stratejileri ve metrikler açısından TCFD'nin iklimle ilgili finansal açıklamalarına tam uyumlu olarak, şirketlerin iklim değişikliği ve etkileri ile ilgili bilgilerini daha ayrıntılı bir şekilde açıklamalarını gerektirir.

Bu riskler ve fırsatlar, şirketin kısa, orta veya uzun vadede nakit akışlarını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetlerini makul bir şekilde etkileyebilecek unsurlardır. Bu riskler ve fırsatlar genel olarak şu şekilde kategorize edilir:

- **İklimle İlgili Fiziksel Riskler:** İklim değişikliği nedeniyle meydana gelebilecek doğrudan fiziksel etkiler; örneğin aşırı hava olayları, sel, sıcaklık artışı, vb.
- **İklimle İlgili Geçiş Riskleri:** Karbon emisyonlarını sınırlayan yeni düzenlemeler, piyasa değişiklikleri, yeni teknolojilere geçiş gibi iklim değişikliğiyle ilgili geçiş süreçlerinin yaratacağı riskler.
- **İklimle İlgili Fırsatlar:** Şirketlerin iklim değişikliği ile ilgili olumlu fırsatları, örneğin yenilenebilir enerji projeleri, enerji verimliliği artıran teknolojiler gibi fırsatlar.

2.6.3. IFRS S2 (İklimle İlgili Açıklamalar) Uygulama Takvimi

IFRS S2, 1 Ocak 2024 veya sonrasında başlayan yıllık raporlama dönemleri için geçerli olacaktır.

IFRS S2, IFRS S1 (Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Gereksinimler) ile birlikte veya daha erken bir tarihte uygulanabilir.

1 Ocak 2024 ve sonrasında başlayan raporlama dönemlerinde şirketlerin iklimle ilgili açıklamalar için IFRS S2'yi uygulamaları gerekecektir. Bu tarihten itibaren, şirketler iklimle ilgili riskler, fırsatlar ve stratejiler hakkında daha detaylı açıklamalar yapmak zorunda olacaklardır.

2.7. Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS)

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 88'inci maddesine 4 Haziran 2022 tarihli ve 31856 sayılı Resmî Gazeteyle yapılan değişiklikle eklenen altıncı fıkra ile Türkiye Sürdürülebilirlik Standartlarının belirlenmesi ve yayımlanması yetkisi Kamu Gözetimi Kurumuna verilmiştir. 29 Aralık 2023 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak 1 Ocak 2024 itibariyle yürürlüğe giren TSRS, (belirli büyüklükteki şirketlerden başlamak üzere) şirketlerin sürdürülebilirlik ile ilgili risk ve fırsatları ve sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf ve hesap verebilir şekilde ortaya koyarak, bu unsurların finansal performansları üzerindeki etkilerini açıkça raporlamalarını zorunlu kılarak, yatırımcılar ve diğer paydaşlarla doğru ve güvenilir bilgi paylaşmalarını sağlar.

Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS), Türkiye'deki şirketlerin çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde raporlamalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuş yasal bir düzenlemedir.

2.7.1. TSRS Kapsamı

29/12/2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Kurul Kararında belirli işletmelerin 01/01/2024 tarihinden itibaren zorunlu sürdürülebilirlik raporlamasına tabi olacağı açıklanmıştır.

Buna göre söz konusu kurul kararında bahsi geçen şirketlerden Bankalar hariç,

- **Aktif toplamı 500 Milyon Türk Lirası**
- **Yıllık net satış hasılatı 1 Milyar Türk Lirası**
- **Çalışan sayısı 250 kişi**

ölçütlerinden, Karar'da belirtilen işletme türlerinden olmak şartıyla, en az ikisinin eşik değerlerini art arda iki raporlama döneminde aşan kurum, kuruluş ve işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanmasında TSRS'lerin uygulanmasına; bankalardan ise Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu bünyesinde yer alanlar dışındaki bankaların herhangi bir eşik değere tabi olmaksızın sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanmasında TSRS'lerin uygulanmasına karar verilmiştir.

Resmi Gazete'nin 18.12.2024 tarihli ve 32756 sayılı nüshasında yayımlanan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulunun 16/12/2024 Tarihli ve 75935942 050.01.04-[01/28294] Sayılı Kararı ile (Karar) TSRS'nin kapsamına yönelik değişikliğe gidilmiştir.

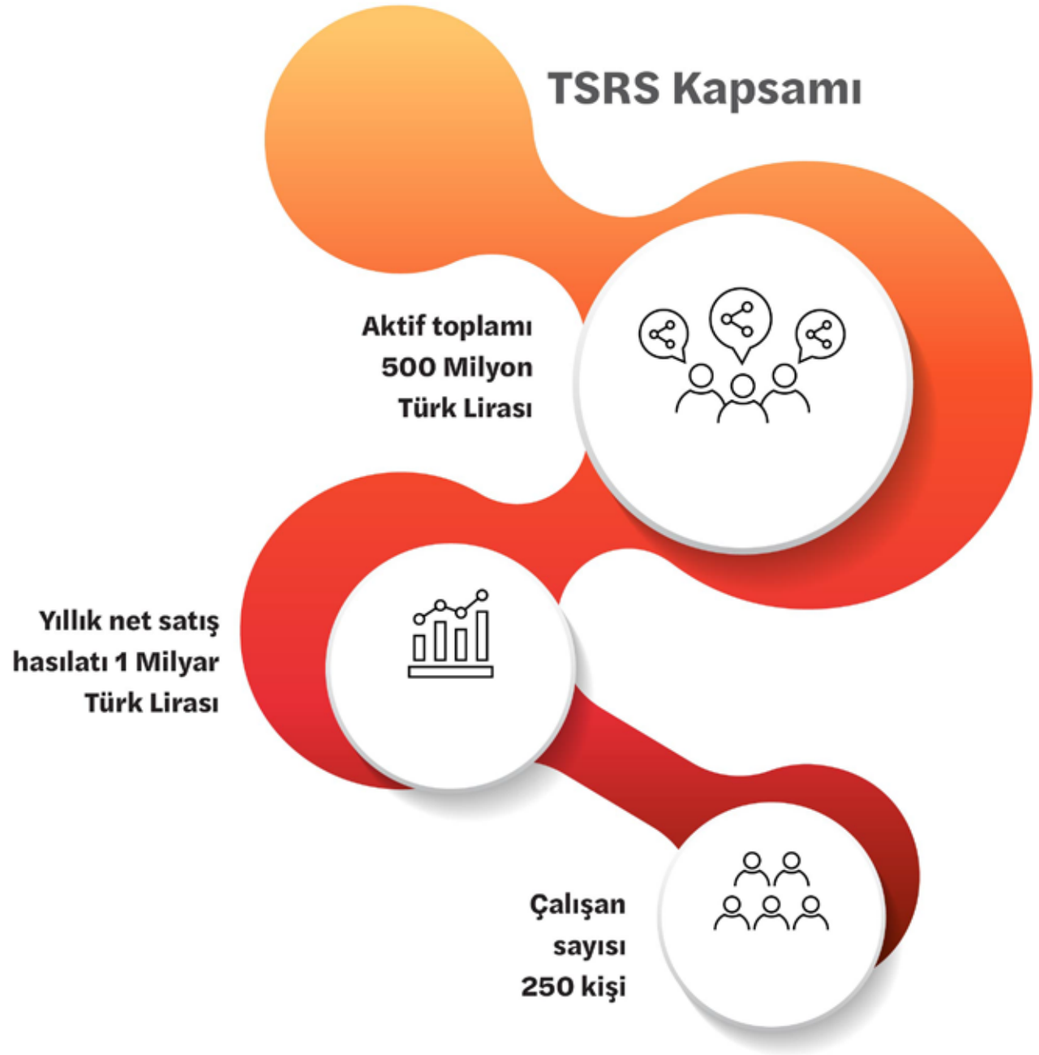

2.7.2. TSRS 1- Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler

TSRS 1 Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler, genel amaçlı finansal raporların asli kullanıcılarından (yatırımcılar, kredi verenler ve diğer alacaklılar) gelen daha tutarlı, eksiksiz, karşılaştırılabilir ve doğrulanabilir sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgi taleplerine yanıt olarak geliştirilmiştir. Asli kullanıcıların beklentileri, bu bilgilerin bir kuruluşun sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlara kısa, orta ve uzun vadede maruz kalma durumunu ve bu risklerin yönetimini değerlendirmelerini sağlayacağını ve bir kuruluşa kaynak sağlama kararlarını etkileyebileceği yönündedir. Bu tür bilgiler, kuruluşun genel amaçlı finansal tablolarındaki (finansal tablolar olarak adlandırılan) bilgileri tamamlar ve destekler.

TSRS 1, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarına sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgilerin tam bir setini sağlamak için genel gereklilikleri ortaya koyar. TSRS 1, kısa, orta veya uzun vadede bir işletmenin nakit akışlarını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetini makul ölçüde etkileyebilecek tüm sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlara uygulanır. Bu risk ve fırsatlar topluca, "işletmenin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlar" olarak adlandırılır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından yayımlanan ve KGK tarafından Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve'ye uygun olarak, TSRS 1, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayan bilgilerin açıklanmasını sağlamayı amaçlar.

TSRS 1 kapsamında talep edilen bilgiler, işletmenin genel işleyişine, özellikle yönetim yapısı, stratejisi, risk yönetimi ve sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlarla bağlantılı metrikler ve hedeflere ilişkindir. TSRS 1, bu dört unsuru "temel içerik" olarak adlandırır ve bu bilgilerin, işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları nasıl belirlediği, değerlendirdiği, önceliklendirdiği, izlediği ve yönettiği konusunda kullanıcıların anlayışı için vazgeçilmez olduğunu ifade eder. Bu temel içeriğe odaklanma, IFRS Vakfı Mütevelli Heyeti tarafından 2020'de yapılan sürdürülebilirlik raporlamasıyla ilgili istişarelerden gelen geri bildirimleri yansıtır ve Finansal İstikrar Kurulu'nun İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü'nün (TCFD) geniş kabul gören tavsiyelerine dayanır.

TSRS 1'in ana hedefleri ve vurgulanan başlıca unsurlar şunlardır:

1. Sürdürülebilirlikle İlgili Riskler ve Fırsatlar

TSRS 1, işletmelerin kısa, orta ve uzun vadede nakit akış yaratma potansiyelini etkileyebilecek sürdürülebilirlik riskleri ve fırsatlarını açıkça raporlamasını zorunlu kılar. Bu bilgiler, işletmelerin finansmana erişimini ve sermaye maliyetlerini doğrudan etkileyebilir, çünkü sürdürülebilirlik unsurları işletmenin değer zincirini ve çevresel, sosyal ve yönetişim (ESG) eksenini doğrudan etkilemektedir.

2. Kavramlar ve Temel İçerik

Standart, işletmelerin sürdürülebilirlik ile ilgili risk ve fırsatları nasıl doğru şekilde raporlayabileceklerine dair bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Bu bölümde, sürdürülebilirlik açıklamalarının raporlama için uygun olmasının yanı sıra, bu bilgilerin karar alıcılar için değerli ve karşılaştırılabilir olmasının sağlanması da amaçlanmaktadır.

Raporların ana yapısını oluşturacak temel içeriğin dört ana başlık altında açıklanması beklenmektedir:

- **Yönetişim:** İşletmenin sürdürülebilirlikle/iklimle ilgili risk ve fırsatları izlemek, yönetmek ve denetlemek için kullandığı süreçler, kontroller ve prosedürler açıklanmaktadır. Yönetişim organlarının bu risk ve fırsatlara nasıl müdahil olduğu, sorumlulukları ve yetkinlikleri detaylı bir şekilde raporlanmalıdır.
- **Strateji**: İşletmenin sürdürülebilirlikle/iklimle ilgili risk ve fırsatları nasıl yönettiği ve bu yönetim süreçlerinin iş modeline ve değer zincirine etkileri açıklanmaktadır. Geçiş planları, stratejik kararlar ve risklerin finansal planlamaya entegrasyonu raporlanmalı, kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler tanımlanmalıdır.
- **Risk yönetimi:** Sürdürülebilirlikle/iklimle ilgili risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi, önceliklendirilmesi ve izlenmesi süreçleri detaylandırılmaktadır. Senaryo analizi gibi yöntemlerin kullanılıp kullanılmadığı ve risklerin derecelendirilme yöntemleri de burada ele alınmaktadır. Bu süreçlerin işletmenin genel risk yönetimine entegrasyonu, kullanılan araçlar ve yöntemler raporlanmalıdır.
- **Metrikler ve hedefler:** Sürdürülebilirlikle/iklimle ilgili risk ve fırsatların performansını ölçmek için kullanılan metrikler ve hedeflere yönelik ilerlemeler açıklanmaktadır. İşletme, belirli metrikler ve bu metriklerle ilişkili hedefler hakkında bilgi vermelidir. Hedef belirleme süreci, hedeflerin doğrulanması ve hedeflere ulaşmadaki ilerleme detaylandırılmalıdır.

3. Genel Hükümler

TSRS 1, sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların belirlenmesinde kullanılabilecek kaynakları ve uygun raporlama formatlarını belirtir. Şirketlerin, faaliyet raporu, sürdürülebilirlik raporu veya entegre rapor gibi çeşitli formatlarla bu bilgileri sunmalarına olanak tanır. Ayrıca, şirketlerin bu bilgileri belirli zaman dilimlerinde, özellikle geçmiş döneme ait verilerle karşılaştırılabilir şekilde sunmalarını zorunlu kılar.

4. Muhakemeler, Belirsizlikler ve Hatalar

Sürdürülebilirlik raporlamasında karşılaşılan belirsizlikler ve bu belirsizliklerin raporlama üzerindeki etkileri TSRS 1'de önemli bir yer tutar. İşletmelerin muhakeme süreçlerini nasıl yönetmesi, belirsizlikleri nasıl raporlaması ve geçmiş dönem hatalarını nasıl düzeltmesi gerektiği hakkında yönergeler sunulmaktadır. Bu başlık, sürdürülebilirlik verilerinin doğruluğu ve güvenilirliği için kritik öneme sahiptir.

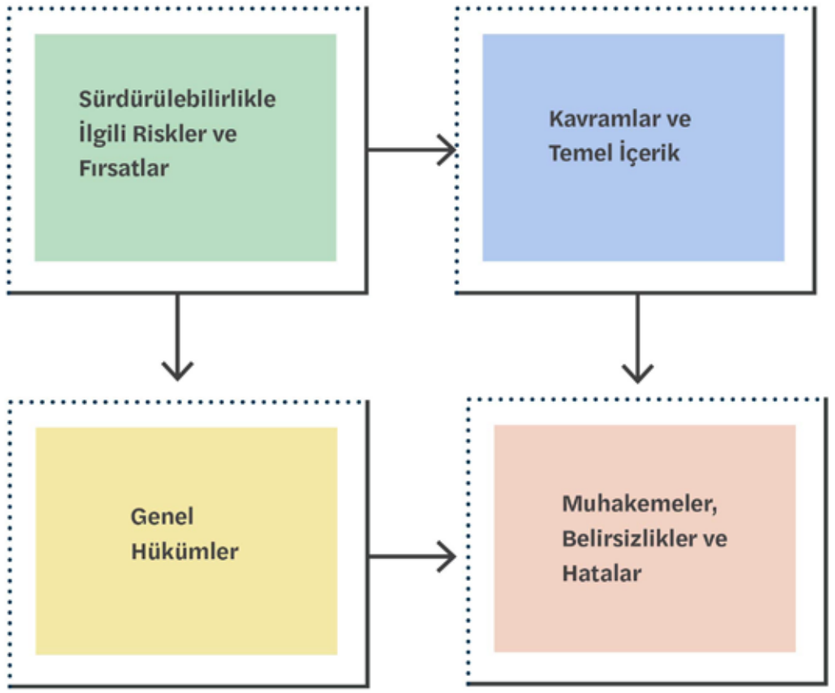

2.7. 3. TSRS 1: Yürürlük, Geçiş Süreci ve Uygulama Kolaylıkları

1. Yürürlük Tarihi

TSRS 1, 1 Ocak 2024 ve sonrasında başlayan yıllık raporlama dönemleri için geçerlidir. Erken uygulama mümkündür ancak işletmeler, erken uygulamayı tercih etmeleri durumunda bu durumu açıkça belirtmeli ve aynı zamanda TSRS 2 İklimle İlgili Açıklamalar Standardını da uygulamalıdır.

2. Geçiş Hükümleri

İşletmelerin TSRS'leri uyguladığı ilk raporlama döneminde karşılaştırmalı bilgileri sunması zorunlu değildir.
İşletmeler, TSRS'leri uyguladıkları ilk yıllık raporlama dönemine ilişkin sürdürülebilirlik raporlarını ilgili döneme ilişkin finansal raporlarını yayınladıktan sonra raporlayabilir. Bu geçiş muafiyetine ilişkin olarak işletmeler sürdürülebilirlik raporlarını;

a. *Ara dönem finansal rapor sunulması gerekiyorsa, ikinci çeyrek veya altı aylık ara dönem finansal raporla aynı tarihte,*

b. *İhtiyari olarak ara dönem finansal raporlama yapılması durumunda, raporlama döneminin sonundan itibaren dokuz ayı geçmemek kaydıyla, ikinci çeyrek veya altı aylık ara dönem genel amaçlı finansal raporla aynı tarihte,*

c. *Herhangi bir ara dönem finansal rapor sunulmaması durumunda, TSRS'lerin ilk kez uygulandığı yıllık raporlama döneminin sonundan itibaren dokuz ay içerisinde* raporlar.

İşletmenin TSRS 1'i uyguladığı ilk yıllık raporlama döneminde, (TSRS 2 uyarınca) yalnızca iklimle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin bilgileri açıklamasına ve dolayısıyla TSRS 1 hükümleri, yalnızca iklimle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin bilgilerin açıklanmasıyla ilgili olduğu ölçüde uygulamasına izin verilir.

Bu geçiş muafiyetini kullanması durumunda:

a. *İşletmenin TSRS 1'i uyguladığı ilk yıllık raporlama döneminde, iklimle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin karşılaştırmalı bilgi açıklaması zorunlu değildir.*

b. *İşletmenin TSRS 1'i uyguladığı ikinci yıllık raporlama döneminde, iklimle ilgili risk ve fırsatlar dışında, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin karşılaştırmalı bilgi açıklaması zorunlu değildir*

3. TSRS 2 Kapsamında Geçiş Muafiyetleri

İşletmelerin, uygulama kapsamı çerçevesinde TSRS'leri uyguladıkları ilk iki yıllık raporlama dönemlerinde Kapsam 3 sera gazı emisyonlarını açıklamaları zorunlu değildir.

TSRS 2'yi ilk uygulama tarihinden hemen önceki yıllık raporlama döneminde, işletme sera gazı emisyonlarını ölçmek için Sera Gazı Protokolü: Kurumsal Muhasebe ve Raporlama Standardı (2004) dışında bir yöntem kullandıysa, işletmenin diğer yöntemi kullanmaya devam etmesine izin verilir.

İlk Uygulama Tarihi

İşletmelerin TSRS 1'i ilk kez uyguladığı yıllık raporlama dönemi, "ilk uygulama tarihi" olarak kabul edilir. Geçiş sürecinde işletmelerin önceki dönemlere ait açıklamalar yapması zorunlu değildir.

2.7.4. TSRS 2- İklimle İlgili Açıklamalar

TSRS 2 - İklimle İlgili Açıklamalar'ın amacı, bir işletmenin nakit akışlarını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetini kısa, orta veya uzun vadede makul bir şekilde etkilemesi beklenen iklimle ilgili riskleri ve fırsatları hakkında, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının işletmeye kaynak sağlama kararları alırken kullanabileceği bilgileri açıklamasını sağlamaktır.

TSRS 2, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının aşağıdakileri anlamasını sağlamak amacıyla işletmenin bilgi açıklamasını zorunlu kılar:

- İşletmenin iklimle ilgili risk ve fırsatları izlemek, yönetmek ve denetlemek için kullandığı yönetişim süreçleri, kontroller ve prosedürler;
- İklimle ilgili risk ve fırsatları yönetme stratejisi, özellikle:
- İşletmenin gelecekteki beklentilerini makul bir şekilde etkilemesi beklenen iklimle ilgili risk ve fırsatlar;
  - ***Bu iklimle ilgili risk ve fırsatların işletmenin iş modeli ve değer zinciri üzerindeki mevcut ve beklenen etkileri;***
  - ***Bu iklimle ilgili risk ve fırsatların işletmenin stratejisi ve karar alma süreçleri üzerindeki etkileri, iklimle ilgili geçiş planları hakkında bilgiler dahil;***
  - ***Bu iklimle ilgili risk ve fırsatların raporlama dönemi için işletmenin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları üzerindeki etkileri ve kısa, orta ve uzun vadede işletmenin finansal durumu, performansı ve nakit akışları üzerindeki öngörülen etkileri, ayrıca bu risk ve fırsatların işletmenin finansal planlamasına nasıl dahil edildiği;***
- İşletmenin stratejisi ve iş modelinin, iklimle ilgili fiziksel risklere ve iklimle ilgili değişimlere, gelişmelere ve belirsizliklere karşı dirençliliği, işletmenin belirlediği iklimle ilgili riskler ve fırsatlar dikkate alınarak;
- İşletmenin iklimle ilgili risk ve fırsatları tanımlamak, değerlendirmek, önceliklendirmek ve izlemek için kullandığı süreçler, bu süreçlerin işletmenin genel risk yönetim süreciyle nasıl entegre edildiği ve onu nasıl bilgilendirdiği;
- İşletmenin iklimle ilgili risk ve fırsatlar ile ilgili performansını anlamak için kullanılan metrikler ve hedefler, özellikle:
- İşletmenin iklimle ilgili risk ve fırsatları ölçmek, izlemek ve yönetmek için kullandığı metrikler (bu metrikler TSRS 2 tarafından zorunlu kılınmamış olsa bile);
- TSRS 2 tarafından zorunlu kılınan sektörler arası ve sektöre özgü metrikler (işletme bu metrikleri işinde kullanmasa bile);
- İşletmenin belirlediği veya yasa ya da düzenlemeler gereği karşılaması gereken iklimle ilgili herhangi bir hedef.

TSRS 2'deki gereklilikler, işletmenin gelecekteki finansal yeterliliğini makul bir şekilde etkilemesi beklenen iklimle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında karar almayı kolaylaştıracak bilgiler elde etmeyi amaçlamaktadır.

2. 7. 5. TSRS 2 Kapsamı, Gereklilikleri ve Uygulama Esasları

TSRS 2, işletmelerin iklimle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında bilgi sağlamasını zorunlu kılan bir düzenlemedir. TSRS 2'nin kapsamındaki iklimle ilgili riskler, iklim değişikliğinden kaynaklanan fiziksel riskler (iklimle ilgili fiziksel riskler) ve daha düşük karbonlu bir ekonomiye geçişle ilgili risklerdir (iklimle ilgili geçiş riskleri). Bu iklimle ilgili risk kategorileri, Finansal İstikrar Kurulu'nun İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü'nün (TCFD) tavsiyelerinde kullanılanlarla uyumludur.

TSRS 2'deki gereklilikler, TSRS 1'de belirlenen yapıyı takip ederek yönetişim, strateji, risk yönetimi, metrikler ve hedeflerle ilgili temel içerik etrafında yapılandırılmıştır. Bu temel içerik, geniş çapta kabul gören TCFD tavsiyelerinin yapısıyla uyumludur ve işletmelerin, iklim değişikliğiyle ilgili olanlar da dahil olmak üzere sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları nasıl denetleyip yönettiğini yansıtır. Yönetişim, strateji, risk yönetimi, metrikler ve hedeflere ilişkin gereklilikler, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının işletmenin iklimle ilgili risk ve fırsatlara maruziyetini ve bunları yönetme biçimini anlamalarını sağlayacak tam bir bilgi setinin açıklanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Yönetişim Süreçleri:

İşletmenin iklimle ilgili riskleri ve fırsatları nasıl yönettiği, denetlediği ve karar alma mekanizmalarına entegre ettiği açıklanmalıdır.

Stratejik Yönetim:

İklimle ilgili risk ve fırsatların işletmenin gelecekteki beklentilerini nasıl şekillendirdiği detaylandırılmalıdır. İşletmenin iş modeli ve değer zinciri üzerindeki etkileri değerlendirilmelidir. Geçiş planları ve uyum stratejileri açıklanmalıdır.

Finansal Duruma Etkiler:

İklim risklerinin şirketin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları üzerindeki mevcut ve ön görülen etkileri ele alınmalıdır. Bu risk ve fırsatlar, işletmenin finansal planlamasında nasıl dikkate alındığı açıklanmalıdır.

Risk Yönetimi:

İklimle ilgili risk ve fırsatlar nasıl tanımlanır, değerlendirilir, önceliklendirilir ve izlenir belirtilmelidir. Bu süreçlerin işletmenin genel risk yönetimi stratejileriyle nasıl bütünleştiği anlatılmalıdır.

Performans Ölçüm Metrikleri ve Hedefler

İşletmeler, iklimle ilgili risk ve fırsatları ölçmek ve yönetmek için hangi göstergeleri (metrikleri) kullandıklarını açıklamalıdır. TSRS 2 tarafından zorunlu kılınan veya sektörler arası ya da sektöre özgü metriklerin nasıl kullanıldığı belirtilmelidir. İşletmenin mevzuata veya kendi belirlediği sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma durumu raporlanmalıdır.

TSRS 2, TSRS 1 ile aynı zamanda yayımlamıştır. TSRS 2'deki iklimle ilgili açıklama gereklilikleri, TSRS 1'deki kavramsal temeller ve genel hükümler ile uyumludur. TSRS 1, bir işletmenin genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının, işletmeye kaynak sağlama kararları alırken kullanabilecekleri, sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar hakkında bilgi açıklama konusundaki hükümleri belirler. TSRS 2 ise daha spesifik olarak iklimle ilgili riskler ve fırsatlarla ilgili tamamlayıcı gereklilikleri sunar.

Bir işletme, iklimle ilgili bir risk veya fırsatın gelecekteki finansal yeterliliğini makul bir şekilde etkileyebileceğini belirlerse, bu risk veya fırsatla ilgili açıklamalarını hazırlarken TSRS 2'yi uygulamak zorundadır. Bir işletmenin, TSRS 2'yi TSRS 1'deki kavramsal temeller, genel hükümler ile muhakemeler, belirsizlikler ve hatalarla ilgili gereklilikler doğrultusunda uygulaması gerekmektedir.

2.7.6. TSRS 2: İşletmeler İçin Yürürlük ve Geçiş Düzenlemeleri

1. Yürürlük Tarihi

TSRS 2, 1 Ocak 2024 ve sonrasında başlayan raporlama dönemleri için yürürlüğe girer. İşletmeler, bu tarihten itibaren standardı uygulamakla yükümlüdür.

Erken uygulama mümkündür, ancak bu durumda işletmenin TSRS 1'i de eş zamanlı olarak uygulaması zorunludur.

İlk uygulama tarihi, işletmenin bu standardı ilk kez uyguladığı yıllık raporlama döneminin başlangıcı olarak kabul edilir.

Bu düzenleme, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlamasına sorunsuz bir şekilde geçiş yapmasını sağlamak ve TSRS 1 ile uyumu korumak amacıyla oluşturulmuştur.

2. Geçiş Süreci ve Uygulama Esasları

İlk uygulama döneminde işletmelere, bazı geçiş kolaylıkları sunulmaktadır. Karşılaştırmalı bilgi sunma zorunluluğu yoktur (İşletmelerin, TSRS 2'yi ilk kez uyguladığı raporlama döneminden önceki dönemlere ilişkin iklimle ilgili açıklamaları geriye dönük sunmaları gerekmemektedir). Bu esneklik, işletmelere yeni standarda uyum sağlamak için zaman tanımaktadır.

Özel Geçiş Muafiyetleri

İşletmelerin, ilk yıl aşağıdaki muafiyetlerden birini veya her ikisini kullanmalarına izin verilmektedir:

Sera Gazı Emisyonlarının Ölçüm Yönteminde Esneklik

Eğer bir işletme, TSRS 2'nin yürürlüğe girmesinden önceki yılda, sera gazı emisyonlarını raporlamak için "Sera Gazı Protokolü: Kurumsal Muhasebe ve Raporlama Standardı (2004)" dışında bir yöntem kullanmışsa, bu yöntemi değiştirmeden devam edebilir.

Kapsam 3 Emisyonlarının Açıklanmasına Dair Geçici Muafiyet

Banka, sigorta şirketi veya varlık yönetimi alanında faaliyet gösteren işletmeler, finanse edilen emisyonlarla ilgili ek bilgileri içeren Kapsam 3 sera gazı emisyonlarını açıklamaktan muaf tutulabilir.

Muafiyetlerin Sonraki Dönemlere Etkisi

Eğer işletme, geçiş sürecinde sunulan muafiyetlerden birini kullanmışsa, sonraki dönemlerde bu muafiyetten vazgeçerek karşılaştırmalı bilgi sunmaya devam edebilir.

Bu esneklik, işletmelere raporlama süreçlerini kademeli olarak oturtma fırsatı sağlar.

ABD ESG & SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİ

3. ABD ESG & SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİ

3.1. İklimle İlgili Finansal Risklere İlişkin Başkanlık Kararnamesi (Executive Order On Climate Related Financial Risks)

20 Mayıs 2021 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri **("ABD")** Federal Hükümeti, federal kurumları iklimle ilgili finansal risklerle mücadele konusunda yönlendiren İklimle İlgili Finansal Risklere İlişkin Başkanlık Kararnamesi'ni **("Başkanlık Kararnamesi")** yayımlamıştır. Bu düzenleme, iklim değişikliğinin finansal sistem üzerindeki etkilerini ele almayı ve riskleri daha şeffaf bir şekilde açıklamayı amaçlayan geniş kapsamlı bir politika oluşturmaktadır.

Başkanlık Kararnamesi'nin Amacı

Başkanlık Kararnamesi'nin ana amacı, iklim değişikliği ile bağlantılı risklerin finansal piyasalar ve şirketler üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek ve bu etkilerin doğru bir şekilde hesaplanmasını sağlamaktır. Kararname, federal hükümet genelinde iklimle ilgili finansal risklerin **tutarlı, açık, anlaşılır, karşılaştırılabilir ve doğru bir şekilde** açıklanmasını hedeflemektedir.

Bu çerçevede, finansal kurumlar ve işletmeler, ***fiziksel riskler*** (iklim olaylarından kaynaklanan doğrudan zararlar) ve **geçiş riskleri** (net sıfır emisyon ekonomisine geçiş sürecinde yaşanacak yapısal değişiklikler) başta olmak üzere, iklimle ilgili riskleri değerlendirmek ve raporlamakla yükümlü kılınmaktadırlar. Bu bağlamda finansal kuruluşlar, mevcut sistemlerdeki yetersizliklerin ABD şirketlerinin ve piyasalarının rekabet gücünü tehdit ettiği vurgulanmaktadır.

Düzenlemenin İçeriği

Başkanlık Kararnamesi ile ABD hükümeti, iklimle ilgili finansal risklerin kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Düzenleme kapsamında alınması gereken temel önlemler şunlardır:

- **İklim Risklerinin Açıklanması:** Federal kurumlar, iklimle ilgili finansal risklerin standart, şeffaf ve karşılaştırılabilir bir biçimde açıklanmasını sağlamalıdır.
- **Risk Yönetimi ve Politikalar:** Finansal kurumlar, iklim değişikliği ile ilişkili riskleri ölçmek ve yönetmek için politika ve stratejiler geliştirmelidir.
- **Net Sıfır Emisyon Hedefi**: 2050 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine ulaşma konusunda gerekli adımlar atılmalıdır. Bu süreçte, iklimle ilgili riskler azaltılmalı ve bu risklerin nedenleri ele alınmalıdır.

Bu düzenleme, ABD'nin küresel rekabet gücünü korumak ve piyasalarda daha sürdürülebilir bir yapıya geçiş sağlamak amacıyla önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Kararname ile birlikte, iklimle ilgili finansal riskler ve bu risklerin etkileri finansal düzenleyici kurumlar, şirketler ve piyasa katılımcıları tarafından daha geniş kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

Federal Kurumların Rolü

Kararname, Maliye Bakanlığı, Federal Rezerv, Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) gibi federal kurumlara, iklim risklerinin açıklanmasına yönelik düzenlemeler yapma yetkisi vermektedir. Bu kurumlar, finansal risklerin ölçülmesi ve raporlanması süreçlerinde şirketlere rehberlik etmekle sorumlu olacaktır.

Özellikle SEC, şirketlerin iklimle ilgili risk açıklamaları yapmasını zorunlu kılacak düzenlemeler üzerinde çalışmaktadır. Bu düzenlemeler, yatırımcıların karar alırken iklimle ilgili riskleri göz önünde bulundurmalarını sağlayacak ve piyasaların daha güvenli hale gelmesine katkıda bulunacaktır.

İklimle İlgili Finansal Risklere İlişkin Başkanlık Kararnamesi, ABD'deki finansal kurumlar ve şirketler için büyük bir dönüşümü temsil etmektedir. Bu düzenleme ile birlikte, şirketlerin iklim değişikliği kaynaklı finansal riskleri daha kapsamlı bir şekilde ele almaları ve bu riskleri yatırımcılarla paylaşmaları gerekmektedir. Bu süreçte, federal kurumlar da politika ve strateji geliştirme konusunda öncü bir rol oynayarak, 2050 yılına kadar net sıfır emisyona ulaşma hedefini desteklemektedir.

Başkanlık Kararnamesi, iklim risklerinin finansal sistem üzerindeki etkilerinin azaltılması ve bu risklerin nedenlerinin ele alınması açısından önemli bir adım olup ve ABD'nin küresel rekabet gücünü korumasını hedeflemektedir.

Enflasyon Azaltım Yasası (Inflation Reduction Act)

ABD'de 16 Ağustos 2022 tarihinde yürürlüğe giren Enflasyon Azaltım Yasası (Inflation Reduction Act - **"IRA"**), geniş kapsamlı bir ekonomik düzenleme olarak kabul edilmiştir. Yasa, hem enflasyonu kontrol altına almak hem de ülkenin karbon emisyonlarını azaltarak iklim değişikliğiyle mücadele etmek için çeşitli önlemler içermektedir. Özellikle **yenilenebilir enerji ve yeşil teknoloji** yatırımlarına büyük bir önem veren IRA, ABD'nin enerji dönüşümünü hızlandırma amacı taşımaktadır.

IRA'nın Genel Amacı ve Kapsamı

Enflasyon Azaltım Yasası, yalnızca iklim değişikliğiyle mücadeleye odaklanan bir düzenleme değil, aynı zamanda ABD'nin ekonomik yapısında önemli reformlar yapmayı amaçlayan geniş kapsamlı bir yasadır. Yasa, şu alanları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır:

- **Ulaştırma ve çevre politikaları:** Temiz enerji altyapısının güçlendirilmesi ve düşük karbonlu ulaşım seçeneklerinin teşvik edilmesi.
- **İlaç fiyatları:** Sağlık sektörü üzerindeki maliyetlerin düşürülmesi amacıyla reçeteli ilaç fiyatlarının düşürülmesi.
- **Kurumlar vergisi:** Büyük şirketlere yönelik vergi düzenlemeleri ve vergi kaçakçılığına karşı ek önlemlerin alınması.
- **Yenilenebilir enerji yatırımları:** Güneş ve rüzgar enerjisi başta olmak üzere yeşil enerji yatırımlarının artırılması ve karbon emisyonlarının azaltılması.

IRA, ABD'nin 2030 yılına kadar karbon emisyonlarını %40 oranında azaltmayı hedeflemektedir. Bu, yeşil enerji teknolojilerinin geliştirilmesi ve iklim değişikliği ile mücadele kapsamında atılmış en kapsamlı adımlardan biridir.

IRA'nın yenilenebilir enerji sektörüne sağladığı bu destekler, ABD'nin enerji üretiminde fosil yakıtlardan yenilenebilir kaynaklara geçiş sürecini hızlandırmaktadır. Ayrıca, karbon yakalama ve hidrojen enerjisi gibi yeni teknolojilere yapılan yatırımlar sayesinde, ABD'nin yeşil teknoloji alanındaki liderliğini güçlendirmesi beklenmektedir.

Yenilenebilir Enerji ve IRA Kapsamında Sağlanan Teşvikler

IRA, yenilenebilir enerji yatırımlarını teşvik eden çeşitli maddeler içermektedir. Bu teşviklerin başında, yeşil enerji üretimi ve teknolojilerine yönelik büyük çaplı vergi indirimleri ve sübvansiyonlar gelmektedir. Özellikle güneş ve rüzgar enerjisi projeleri için sağlanan vergi kredileri, yatırımcıların bu alana yönelmesini teşvik etmekte ve enerji üretiminde temiz kaynakların kullanılmasını amaçlamaktadır.

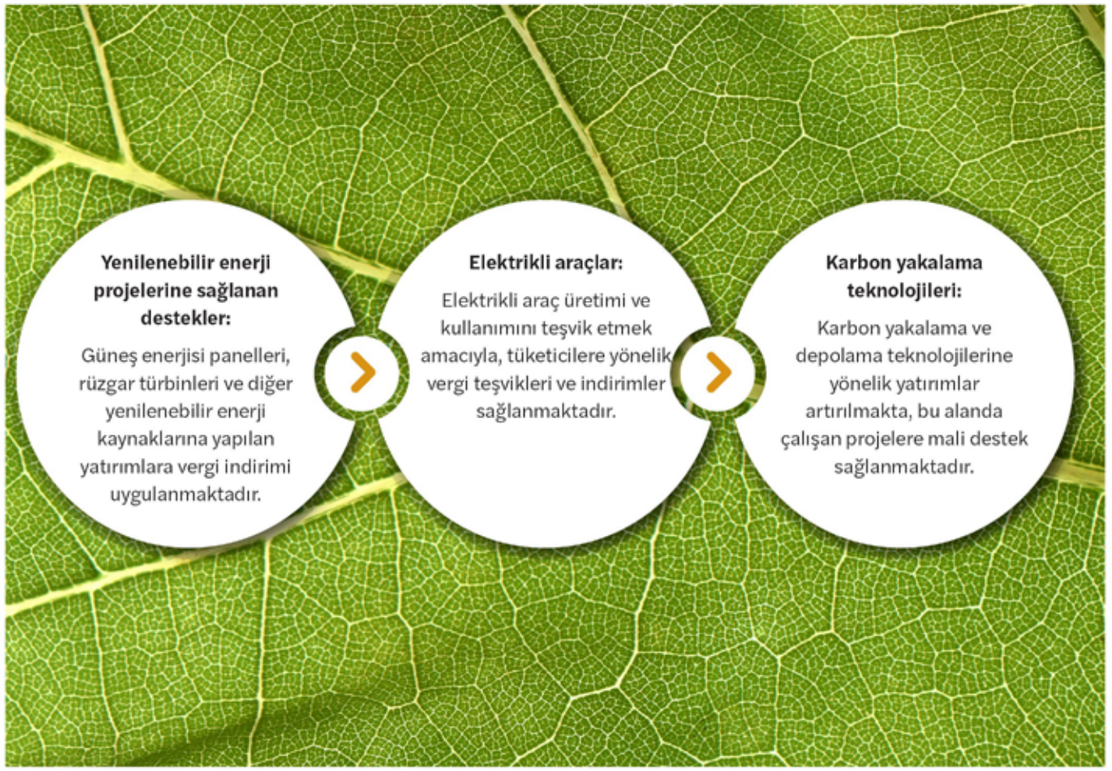

Küresel Tedarik Zincirlerine Etkisi

IRA'nın, sadece ABD ekonomisi üzerinde değil, küresel tedarik zincirleri üzerinde de önemli etkileri olacaktır. ABD'nin yeşil teknolojiye yönelik artan talebi, özellikle güneş paneli ve pil üretiminde küresel ticaret hacmini artıracak ve bu ürünlerin tedarik zincirlerine yönelik yeni talepler doğuracaktır. Yasa kapsamında yer alan yeşil enerji projeleri, ABD'deki üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik yerli üretim şartlarını da içerdiğinden, küresel tedarik zincirlerinde yeniden yapılanma öngörülmektedir.

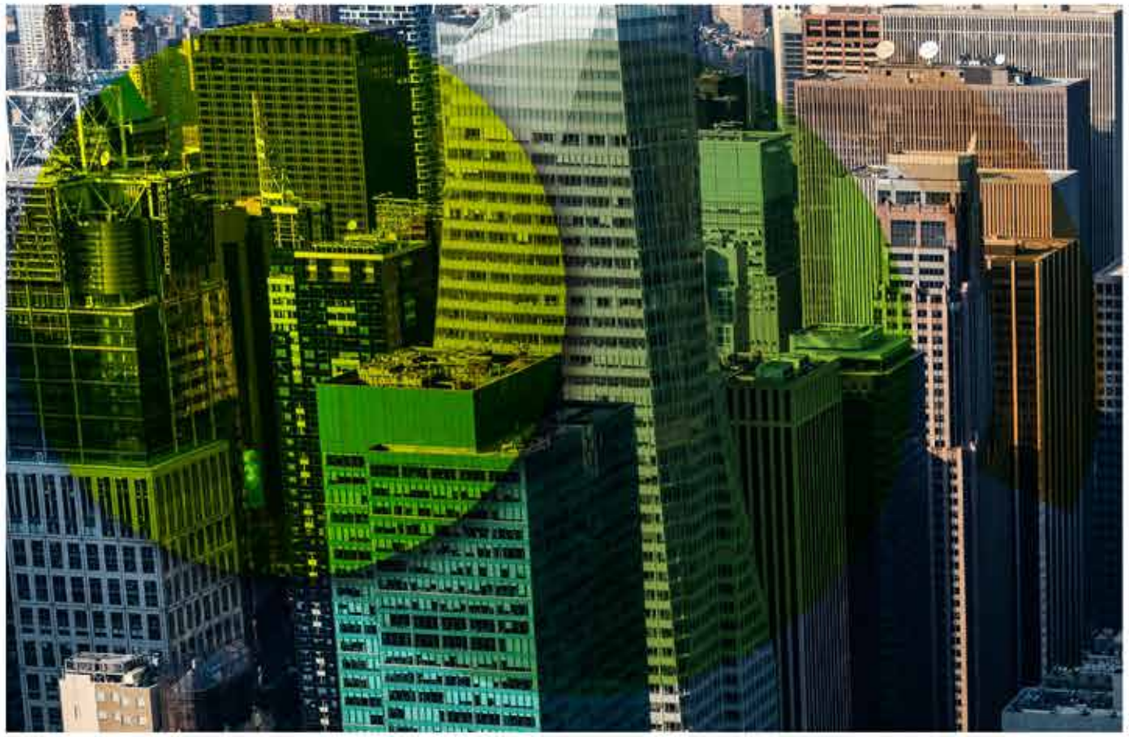

ABD Seçimleri Sonrası Enflasyon Azaltım Yasası'nın Güncel Durumu

Başkan Donald Trump ve onun muhafazakâr gündemiyle yakından bağlantılı olan "Project 2025" adı altında yürütülen girişim, Enflasyon Azaltma Yasası'nın yürürlükten kaldırılmasını hedeflemektedir. Bu gerileme, ABD'nin net sıfır emisyona doğru ilerlemesini engelleyecek ve iklim değişikliğiyle mücadelede sağlanan ilerlemeleri geriye götürebileceği değerlendirilmektedir.

3. 2. Federal Tedarikçi İklim Riskleri ve Dayanıklılık Düzenlemesi (Federal Supplier Climate Risks and Resilience Rule)

ABD Federal Hükümeti tarafından önerilen Federal Tedarikçi İklim Riskleri ve Dayanıklılık Düzenlemesi **("Düzenleme"),** federal hükümetle ticari ilişkilerde bulunan büyük tedarikçilerin sera gazı emisyonlarını ve iklimle ilgili finansal risklerini kamuya açıklamalarını, ayrıca bilime dayalı emisyon azaltma hedefleri belirlemelerini zorunlu kılmayı amaçlamaktadır. Bu düzenleme, ABD federal tedarik zincirindeki büyük yüklenicilerin iklim değişikliği ile ilgili risk yönetim süreçlerini güçlendirmek ve bu şirketleri daha şeffaf hale getirmek için önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Düzenlemenin Kapsamı ve Uygulama Koşulları

Düzenleme, federal hükümetin tedarikçilerinden Kapsam 1, Kapsam 2 ve belirli durumlarda Kapsam 3 emisyonlarını kamuya açıklamalarını ve iklim değişikliği kaynaklı finansal riskleri değerlendirmelerini istemektedir. Bu doğrultuda, federal yüklenicilerin söz konusu emisyon verilerini düzenli olarak raporlaması ve belirledikleri emisyon azaltma hedeflerinin bilimsel verilere dayalı olması gerekmektedir.

Düzenleme kapsamında yüklenicilerin yıllık sözleşme bedeline göre ayrım yapılmaktadır:

Yıllık işlem bedeli 50 milyon doların üzerinde olan federal yükleniciler: *Bu tedarikçiler, Kapsam 1, Kapsam 2 ve belirli Kapsam 3 emisyon kategorilerini kamuya açıklamak zorundadır. Ayrıca, bu yüklenicilerin iklimle ilgili finansal risklerini değerlendirmeleri ve bilimsel temelli emisyon azaltma hedeflerini belirlemeleri gerekmektedir.*

Yıllık işlem bedeli 7,5 milyon dolar ile 50 milyon dolar arasında olan federal yükleniciler: *Bu yükleniciler, sadece Kapsam 1 ve Kapsam 2 emisyonlarını kamuya açıklamakla yükümlüdür. Kapsam 3 emisyonlarını bildirme zorunlulukları bulunmamaktadır.*

Yıllık işlem bedeli 7,5 milyon doların altında olan federal yükleniciler: *Bu kategorideki tedarikçiler, düzenleme kapsamından muaf tutulmuşlardır ve herhangi bir emisyon raporlama yükümlülükleri bulunmamaktadır.*

Küçük işletmeler: *Yıllık işlem bedeli 7,5 milyon doların üzerinde olan küçük işletmeler, yalnızca Kapsam 1 ve Kapsam 2 emisyonlarını bildirmekle yükümlü olacaktır. Kapsam 3 emisyonlarının raporlanması bu işletmeler için zorunlu tutulmamıştır.*

Düzenlemenin Amacı

Düzenleme'nin temel amacı, ABD federal tedarikçilerini iklim değişikliğinin getirdiği risklere karşı daha dirençli hale getirmek ve federal hükümetin iklim politikalarına uyum sağlamalarını teşvik etmektir. Düzenleme, riske dayalı bir yaklaşım benimsemekte olup, büyük tedarikçilerden iklimle ilgili risklerin değerlendirilmesini ve bu risklerin yönetimi konusunda şeffaf bir yaklaşım sergilemelerini talep etmektedir. Ayrıca, düzenlemenin hayata geçmesi ile federal hükümetin karbon ayak izi azaltılacak ve federal tedarik zincirindeki emisyonlar daha yakından izlenebilecektir.

Bilime Dayalı Hedefler ve Şeffaflık

Düzenleme, tedarikçilerin sera gazı emisyonlarını azaltma taahhütlerinde bilimsel verilere dayanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda, federal tedarikçilerin belirleyeceği emisyon azaltma hedefleri, Paris Anlaşması ve benzeri uluslararası iklim taahhütleri doğrultusunda, küresel sıcaklık artışını 1,5°C'nin altında tutma hedefine uygun olarak belirlenmelidir. Bu hedeflerin belirlenmesi sürecinde kullanılan metrikler ve yöntemler kamuya açık şekilde raporlanacak olup, şeffaflık esas alınacaktır.

Düzenleme'nin Kabul Süreci ve Güncel Durum

Federal Tedarikçi İklim Riskleri ve Dayanıklılık Düzenlemesi henüz resmi olarak kabul edilmemiştir, ancak ilgili düzenleyici kurumlar tarafından öneri aşamasındadır. ABD hükümetine bağlı çeşitli federal kurumlar, düzenlemenin yürürlüğe girmesi için gerekli hazırlıkları yapmakta olup, bu süreçte tedarikçilerden geri bildirimler toplanmaktadır. Düzenleme'nin 2025 yılı başlarında yürürlüğe girmesi planlanmaktadır.

Bu düzenleme, ABD federal tedarik zincirindeki büyük yüklenicilerin iklim değişikliği ile ilgili risk yönetim süreçlerini güçlendirmek ve bu şirketleri daha şeffaf hale getirmek için önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

3.3. ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu İklim Açıklama Kuralları (The U.S. Securities and Exchange Commission Climate Disclosure Rules)

ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (The U.S. Securities and Exchange Commission -**"SEC"**) 2022 yılında sunduğu iklim açıklama kuralları, şirketlerin yatırımcılarına iklim değişikliğiyle bağlantılı mali riskleri açıklamalarını zorunlu kılan bir dizi düzenlemeyi kapsar. SEC'nin temel amacı, yatırımcıların karar verme süreçlerinde daha şeffaf ve doğru bilgiye ulaşmasını sağlamak ve şirketlerin iklim değişikliğiyle ilgili riskleri daha etkin yönetmelerine yardımcı olmaktır. Bu düzenleme, ABD'deki şirketlerin iklim risklerini açıklamalarını standardize ederken, uluslararası sürdürülebilirlik raporlama uygulamaları ile de paralellik kurmaktadır.

Düzenlemenin Arka Planı ve Mevzuatın Gelişimi

SEC, ilk kez 2010 yılında şirketlerden iklimle ilgili belirli bilgileri açıklamalarını isteyen bir kılavuz yayınlamıştı. Ancak 2022 yılında duyurulan yeni taslak kurallar, daha kapsamlı ve zorunlu raporlama gereklilikleri içermektedir.

2021'de Biden yönetimi tarafından başlatılan iklim değişikliğiyle mücadele stratejisinin bir parçası olarak, SEC'nin iklim açıklama kuralları ABD'deki en büyük düzenleyici adımlardan biridir. Biden yönetiminin Paris İklim Anlaşması'na yeniden katılması ve sürdürülebilirlik odaklı bir ekonomi planı benimsemesi, bu düzenlemenin hızlandırılmasına neden olmuştur.

Bu yeni kurallar, şirketlerin çevresel etkilerle ilgili sorumluluklarını artırmayı ve yatırımcıların bu etkileri değerlendirebilmesini hedeflemektedir. Ayrıca, global çapta artan ESG odaklı yatırımların da talebiyle şekillenmiştir. AB başta olmak üzere birçok bölgede bu tür düzenlemeler hali hazırda yürürlükte olup, ABD'nin bu konuda küresel standartlara uyum sağlaması gerektiği görüşü, bu düzenlemenin temel dayanaklarındandır.

SEC İklim Açıklama Kurallarının Kapsamı ve Zorunluluklar

Yeni SEC kuralları, yatırımcılara daha geniş ve derinlemesine bilgi sunmayı hedefleyen dört ana başlık altında düzenlenmiştir:

Kapsam 1 ve Kapsam 2 Emisyonları: Şirketler, kendi operasyonlarından kaynaklanan doğrudan (Kapsam 1) ve enerji kullanımlarından kaynaklanan dolaylı (Kapsam 2) sera gazı emisyonlarını raporlamak zorundadır. Bu emisyonların hem tarihsel hem de ileriye dönük tahminlerini içeren veri setlerinin sunulması istenmektedir.

Kapsam 3 Emisyonları: İlk başta taslakta yer alan ve tedarik zinciri ile ürün yaşam döngüsünden kaynaklanan Kapsam 3 emisyonlarının raporlanması zorunluluğu, düzenlemelerin nihai halinde kapsam dışı bırakılmıştır. Ancak gönüllü olarak raporlama yapan şirketler için bu emisyonların açıklanması teşvik edilmektedir.

İklim Risklerine Dayalı Mali Bilgiler: Şirketlerin, iklim değişikliği nedeniyle maruz kalabilecekleri mali riskleri açıklamaları gerekmektedir. Bu riskler, hem fiziksel riskler (örneğin doğal afetler ve aşırı hava koşulları) hem de geçiş riskleri (düşük karbon ekonomisine geçişin getirdiği değişiklikler) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Yönetim Kurulu ve Risk Yönetimi İlişkisi: Şirketlerin, yönetim kurullarının iklim riskleri konusunda nasıl sorumluluk aldığını ve risk yönetimi süreçlerini açıklamaları gerekmektedir. Bu bölümde, yönetim kurulunun iklimle ilgili riskleri nasıl izlediği ve bu risklerin iş stratejilerine nasıl entegre edildiği detaylandırılmalıdır.

İklim Raporlamasının Denetim Yükümlülükleri

SEC, şirketlerin iklim raporlarının doğruluğunu sağlamak amacıyla bu raporların bağımsız bir üçüncü taraf denetim kuruluşu tarafından doğrulanmasını talep etmektedir. Kapsam 1 ve Kapsam 2 emisyonlarına dair doğrulama, özellikle büyük ölçekli halka açık şirketler için zorunlu tutulmaktadır. Bu doğrulama işlemleri, yatırımcı güvenliğini artırmayı ve raporların güvenilirliğini sağlamayı amaçlamaktadır.

Hukuki Sorunlar ve Eleştiriler

Belirtildiği üzere SEC'nin kuralları, şirketlerin Kapsam 1 ve 2 emisyonlarını raporlamalarını, şiddetli hava olaylarının finansal etkilerini değerlendirmelerini ve iklim risklerinin yönetimiyle ilgili bilgi sunmalarını öngörmektedir. Bununla birlikte, nihai kuralda, ilk önerilerdeki Kapsam 3 emisyonlarının raporlanma zorunluluğu kaldırılarak, düzenleme daha sınırlı hale getirilmiştir.

Söz konusu kural, yayınlanmasından kısa bir süre sonra yasal zorluklarla karşılaşmış olup bazı eyalet başsavcıları ve ticaret odası bu düzenlemenin uygulanmasının durdurulması talebiyle mahkemeye başvurmuştur. Özellikle enerji, madencilik ve kimya gibi yüksek karbon salınımına sahip endüstriler, bu kuralların işletme maliyetlerini artıracağını ve rekabet gücünü olumsuz etkileyeceğini savunmuşlardır. Bunun yanı sıra, bazı eyaletler ve sektör dernekleri, SEC'nin bu düzenlemeleri aşırı yetki kullanımı olarak değerlendirmiş ve federal mahkemelerde bu kurallara karşı dava açmıştır. Kural geçici olarak durdurulmuş olmasına rağmen SEC, bu itirazlara karşı savunmasını sürdürmektedir.

Bu değişiklik, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlama yükümlülüklerini önemli ölçüde azaltmakla birlikte, ABD'nin küresel sürdürülebilirlik raporlama standartlarına uyumuna katkı sağlamaktadır.

Bu tür hukuki süreçler, ABD'de ESG temelli düzenlemelerin geleceği açısından kritik önem taşımaktadır. Söz konusu davalar, SEC'nin yetki sınırlarını ve iklim açıklama zorunluluklarının anayasal çerçevesini belirleyecek niteliktedir.

Küresel İklim Açıklama Düzenlemeleri ile Karşılaştırmalar

SEC'nin kuralları, küresel ölçekteki iklim raporlaması standartlarıyla karşılaştırıldığında daha sınırlı ve dar kapsamlıdır. Örneğin, AB'nin CSRD düzenlemesi, sadece halka açık şirketleri değil, AB'de faaliyet gösteren tüm büyük şirketleri kapsamaktadır. CSRD, Kapsam 1, 2 ve 3 emisyonlarının tamamının raporlanmasını zorunlu kılmakta ve sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek için daha geniş kapsamlı göstergeler sunmaktadır. Buna ek olarak, AB'nin bu düzenlemeleri, işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetişim risklerini daha bütüncül bir şekilde ele almasını teşvik eder.

Kaliforniya Eyaleti Düzenlemeleri

ABD içinde SEC'nin kurallarına paralel olarak Kaliforniya eyaleti, çok daha geniş kapsamlı iklim açıklama yasalarını yürürlüğe koymuştur. Kaliforniya yasaları, hem halka açık hem de özel şirketler için zorunlu emisyon raporlaması öngörmektedir. Kaliforniya düzenlemeleri, ABD'deki en katı sürdürülebilirlik ve iklim raporlaması kurallarından biri olarak değerlendirilmekte olup bu kurallar, diğer eyaletlere de örnek teşkil edebilir.

Geleceğe Dönük Beklentiler

SEC'nin iklim açıklama kuralları, ABD'de iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir adım olarak kabul edilmekle birlikte, küresel standartlarla karşılaştırıldığında sınırlı kalmaktadır. Bu düzenlemelerin gelecekte genişletilmesi ve daha kapsamlı sürdürülebilirlik standartlarının benimsenmesi beklenmektedir. Ayrıca, bu düzenlemelerin hukuki zorluklar karşısında nasıl şekilleneceği ve diğer ülkelerdeki benzer düzenlemelerle ne ölçüde uyumlu hale geleceği, ABD'deki sürdürülebilirlik politikalarının belirlenmesinde kritik rol oynayacaktır.

SEC'nin nihai düzenlemeleri, ABD'deki şirketlerin finansal raporlamalarında iklim risklerine daha fazla odaklanmalarını sağlamış, ancak bu düzenlemeler küresel iklim hedefleri ve ESG yatırımları açısından daha geniş kapsamlı iyileştirmelere ihtiyaç duymaktadır.

CA SB 253- İklim Kurumsal Veri Sorumluluğu Kanunu (Climate Corporate Data Accountability Act):

Yıllık geliri 1 milyar doların üzerinde olan şirketlerin, 2026 yılından itibaren Kapsam 1 ve 2 emisyonlarını ve 2027 yılı ve sonrasında yıllık olarak Kapsam 3 sera gazı emisyonlarını raporlamasını gerektirecektir.

CA SB 253

CA SB 261 - Sera Gazları: İklimle İlgili Finansal Risk (Greenhouse Gases: Climate-Related Financial Risk):

Yıllık geliri beş yüz milyon dolarını aşan kapsam dahilindeki şirketlerin İklimle İlgili Mali Açıklama Görev Gücü (TCFD) tavsiyelerine uygun olarak iklim riski değerlendirmeleri yürütmesine yardımcı olmak için tasarlanmıştır.

CA SB 261

	SB 253 - İklim Kurumsal Veri Sorumluluğu	SB 261 - Sera Gazları: İklimle İlgili Finansal Risk
Açıklama konusu	Kapsam 1,2 ve 3 Sera Gazı Emisyonları	(1) İklimle ilgili finansal riskler ve (2) Bir şirketin bu riskleri azaltmak ve bunlara uyum sağlamak için benimsediği önlemler
Çerçeve	Sera Gazı (GHG) Protokolü	TCFD
Kapsam	Yıllık geliri 1 milyar doların üzerinde olan ve Kaliforniya'da ticari faaliyetlerde bulunan ticari kuruluşlar	Yıllık geliri 500 milyon doların üzerinde olan ve Kaliforniya'da ticari faaliyetlerde bulunan ticari kuruluşlar
Muafiyetler	University of California	Sigorta Şirketleri
Yayınlandığı yer	Herkese açık dijital platform	Şirketin web sitesinde halka açık
Güvence	Sınırlı güvenceyle başlayan aşamalı güvence gereklilikleri	Yok
Uyum Tarihi	Kapsam 1 ve Kapsam 2'nin 2026'daki yıllık raporlaması (önceki mali yıla göre); Kapsam 3 2027'de başlıyor	1 Ocak 2026 veya öncesinde ve sonrasında iki yılda bir

Kaliforniya İklim Yasaları

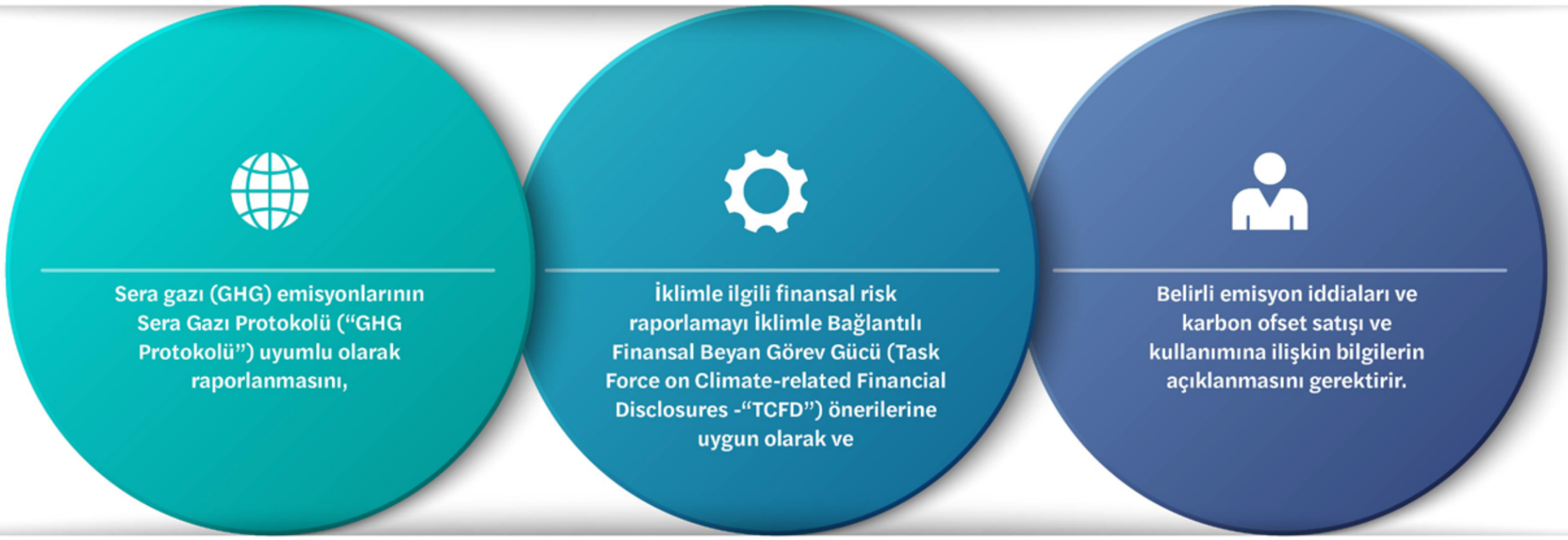

Hem GHG Protokolü hem de TCFD gereksinimleri, ABD SEC iklimle ilgili açıklama kuralları, ESRS ve IFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartları'nda yani şirketlerin halihazırda uygulayacakları standartları referans alındığı için şirketler için daha kolay ve uygulanabilir olması beklenmektedir.

SEC İklim Açıklama Kuralları ile karşılaştırıldığında, Kaliforniya İklim Yasaları, özellikle 2026 mali yılı verilerine ilişkin ve 2027'den itibaren Kapsam 3 raporlaması olmak üzere, çok daha gelişmiş açıklama gerekliliklerini içermektedir.

	Bölge	Kapsam	Emisyon Kapsamı	Önemlilik (Materiality)	Başlangıç Yılı	Konu Başlıkları
SEC İklim Açıklama Kuralları	ABD	Başlangıçta halka açık büyük kuruluşlar, daha sonra daha küçük kuruluşlar, 2026- 2028 arasında kademeli geçiş (Yaklaşık 10.000 şirket)	Kapsam 1 ve 2	Finansal önemlilik	İklim riskleri için 2025 Sera gazı emisyonları için 2026	Tek iklim standardı (E & G)
ESRS	Avrupa Birliği	Eşik değerleri aşan AB kuruluşları ve bazı AB operasyonları bulunan AB dışı kuruluşlar (Yaklaşık 50.000 şirket)	Kapsam 1, 2 ve 3	Çifte önemlilik	2024	2 genel sürdürülebilirlik raporlama standardı, 5 çevresel, 4 sosyal ve 1 yönetişim olmak üzere, 10 konuya özel raporlama standardı (E, S & G)
IFRS	Dünya Geneli (Ülkelerin ulusal hukukları kapsamında benimsemesi halinde)	Kamu ticari kuruluşları da dahil olmak üzere, kar amacı güden kuruluşlar	Kapsam 1, 2 ve 3	Finansal önemlilik	2024	Sürdürülebilirlik açıklama standardı ve iklime özgü açıklamalar- IFRS S1-S2 (E, S & G)

3. 4. ABD Düzenlemeleri Kapsamında Zorla Çalıştırmaya Karşı Alınan Tedbirler (Uyghur Forced Labor Prevention Act & No Funds For Forced Labor)

Zorla çalıştırma ile mücadele konusunda ABD, uluslararası insan haklarını koruma yükümlülükleri ve küresel ticarette etik standartların yükseltilmesi amacıyla iki önemli yasa düzenlemiştir: **Uyghur Forced Labor Prevention Act (UFLPA) Ve No Funds For Forced Labor.**

Bu düzenlemeler, ABD'nin uluslararası ticaret rejimine uygun şekilde, zorla çalıştırmayı yasaklayan küresel normlara dayanan katı hukuki çerçeveler sunmaktadır. Bu çalışmada, söz konusu yasaların getirdiği düzenlemelerin ABD iç hukukundaki yansımaları ve uluslararası ticaret hukukundaki etkileri detaylı olarak ele alınacaktır.

1. Uyghur Forced Labor Prevention Act (UFLPA)

Uyghur Zorla Çalıştırmayı Önleme Yasası (UFLPA), 23 Aralık 2021'de ABD Kongresi tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu yasa, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde (XUAR) sistematik olarak uygulandığı iddia edilen zorla çalıştırma faaliyetlerine yönelik ciddi yaptırımlar getirmektedir. UFLPA, zorla çalıştırmanın bir insan hakkı ihlali olduğunu vurgulamakta ve bu tür işgücüne dayalı üretim faaliyetlerinin ABD'ye ithal edilen ürünlerde kullanılmasını yasaklamaktadır.

1.1. UFLPA Kapsamında Hukuki Yükümlülükler

Yasa, özellikle Sincan bölgesinden gelen veya bu bölgede üretim yapan firmaların ürünlerinin zorla çalıştırma kapsamında üretildiği varsayımını ortaya koymakta ve ABD Gümrük ve Sınır Koruma Dairesi'ne (CBP) bu ürünlerin ithalatını yasaklama yetkisi tanımaktadır. UFLPA'nın ana düzenleyici ilkesi; XUAR menşeli ürünlerin, zorla çalıştırma kullanılarak üretildiği kabul edilir ve bu ürünlerin ithalatına izin verilebilmesi için ithalatçıların "açık ve ikna edici kanıtlar" sunması gerekmektedir. Bu yasal düzenleme, ABD'nin 1930 Tarihli Gümrük Yasası'nın 307. maddesi ile zorla çalıştırmanın yasaklanmasına dair hükmünü temel almaktadır.

1.2. İspat Yükü ve Ticaret İlişkilerine Etkisi

UFLPA kapsamında ithalatçıların ispat yükümlülüğü, oldukça katı bir hukuki standarda dayanmaktadır. Bu bağlamda, XUAR'dan gelen ürünlerin zorla çalıştırma ile üretilmediğinin ispatlanması için ithalatçıların, tedarik zincirlerinin tüm aşamalarına ilişkin detaylı belgeler ve denetim raporları sunması gerekmektedir. Özellikle tekstil, tarım (domates) ve enerji sektörlerinde (güneş panelleri için kullanılan polikristalin silikon) yüksek riskli olarak değerlendirilen ürünler ve bu ürünleri üreten firmalar CBP tarafından sıkı denetime tabi tutulmaktadır. Tedarik zincirinde yer alan tüm aktörlerin bu risklere karşı denetlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması uluslararası ticaret hukukunda ciddi bir yükümlülük yaratmaktadır.

2. No Funds for Forced Labor Yasa Tasarısı

No Funds For Forced Labor Yasa Tasarısı, ABD hükümetinin zorla çalıştırma ile ilişkili olduğu tespit edilen ürün ve hizmetlerin satın alınmasında kamu fonlarının kullanılmasını yasaklayan bir düzenlemedir. Bu yasa, özellikle ABD hükümetinin zorla çalıştırmanın yaygın olduğu bölgelerle ticaret ilişkilerini kesme amacı taşımakta ve kamunun satın alma faaliyetlerinde zorla çalıştırmaya karşı bir "sıfır tolerans" politikası benimsemektedir.

2.1. Kamu Fonlarının Kullanımına Getirilen Kısıtlamalar

ABD bütçesinden zorla çalıştırma ile ilişkili herhangi bir ürün veya hizmetin satın alınması bu yasa ile yasaklanmıştır. Bu kapsamda hükümetin satın alacağı ürün ve hizmetlerde zorla çalıştırmanın kullanıldığına dair en küçük bir şüphe dahi bütçeden fon tahsis edilmesini engellemektedir. Özellikle Çin'in Sincan bölgesindeki pamuk, elektronik parça ve güneş panelleri gibi ürünler, bu yasanın doğrudan hedefinde olup ABD devlet kurumlarının bu ürünlerin teminini tamamen durdurması sağlanmıştır.

2.2. Ticaret Hukukundaki Yansımaları

No Funds for Forced Labor Yasa Tasarısı, uluslararası ticaret hukuku ve WTO (Dünya Ticaret Örgütü) kuralları bağlamında zorla çalıştırmanın yasaklanmasına ilişkin prensiplerle uyumlu bir yapıdadır. ABD'nin bu yasayla birlikte ticaret partnerlerine zorla çalıştırma kullanmamaları konusunda hukuki baskı uyguladığı ve bu düzenlemenin diğer ülkeler nezdinde bir örnek teşkil ettiği görülmektedir.

Uluslararası ticarette etik üretim şartlarının güçlenmesi ve tedarik zincirlerinde daha şeffaf sistemlerin kurulması, bu yasanın en önemli etkilerinden biridir.

ABD'nin Zorla Çalıştırmaya Karşı Hukuki Yaklaşımı

ABD, Uyghur Forced Labor Prevention Act ve No Funds for Forced Labor düzenlemeleriyle, uluslararası ticarette zorla çalıştırma ile mücadeleye ilişkin öncü bir pozisyon üstlenmiştir. Bu düzenlemeler, ABD'nin küresel insan hakları normlarına uyum çerçevesinde zorla çalıştırma ile üretilen ürünlerin ithalatını yasaklamakta ve devlet bütçesinden bu tür ürünlere fon tahsis edilmesini engellemektedir. İthalatçıların zorla çalıştırmanın bulunmadığını ispat etmekle yükümlü kılındığı bu hukuki yapı, özellikle Sincan bölgesindeki üretim faaliyetleriyle doğrudan ilişkilendirilen pamuk, tekstil, tarım ve enerji sektörlerini etkisi altına almıştır. Bu yasaların uygulanmasıyla birlikte, tedarik zincirinde etik standartların sağlanması ve uluslararası ticaretin insan haklarına saygılı bir çerçevede yürütülmesi amaçlanmaktadır.

Bu düzenlemeler ışığında, ABD'nin uluslararası ticaret ilişkilerinde zorla çalıştırma koşullarına karşı geliştirdiği politika, ticari yaptırımlar ve düzenlemelerle desteklenmektedir. ABD, bu politikalar ile yalnızca kendi ithalat rejimini düzenlememekte, aynı zamanda küresel tedarik zincirlerinin insan haklarına saygılı bir biçimde yeniden yapılandırılmasına katkı sağlamaktadır.

YEŞİL AKLAMA (GREENWASHING) VE HUKUKİ RİSKLER

4. YEŞİL AKLAMA (GREENWASHING) VE HUKUKİ RİSKLER

Yeşil aklama, operasyonların, ürünlerin veya hizmetlerin çevresel etkileri de dahil olmak üzere, bir kuruluşun çevresel veya sürdürülebilirlik kayıtları veya uygulamaları hakkında yanlış, yanıltıcı veya abartılı iddialarda bulunma eylemidir. En genel anlamı ile bir pazarlama ve rekabet yöntemi olan "yeşil aklama," son yıllarda şirketler arasında artan "çevreye duyarlı olma yarışı" ile oldukça büyük bir ivme kazanmıştır.

Yeşil aklama her zaman kasıtlı gerçekleştirilen bir eylem olamamakla birlikte gözetim eksikliği, belirsiz tedarik zinciri süreçleri veya sürdürülebilirlik iddialarında destekleyici verilerin eksikliği nedeniyle ortaya çıkması mümkündür. Organizasyonel karmaşıklık, yetersiz iletişim gibi durumlarda kasıtlı olmayan şekilde yeşil aklamaya yol açılabilir.

Geçmişte, şirketlerin sürdürülebilirlik hedeflerini uygulamaya yönelik gerçekçi bir strateji veya gerçek bir eylem olmaksızın son derece iddialı politika beyanları bulunmaktadır. Ancak gerek mevzuat düzenlemeleri gerek artan hukuki uyuşmazlar nedeniyle artık buna izin verilememektedir. Sonuç olarak, işletmeler giderek artan bir şekilde hukuk davaları ve regülasyonlardan kaynaklanan risklerle karşı karşıya kalmaktadır.

4.1. Yeşil Aklama'ya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

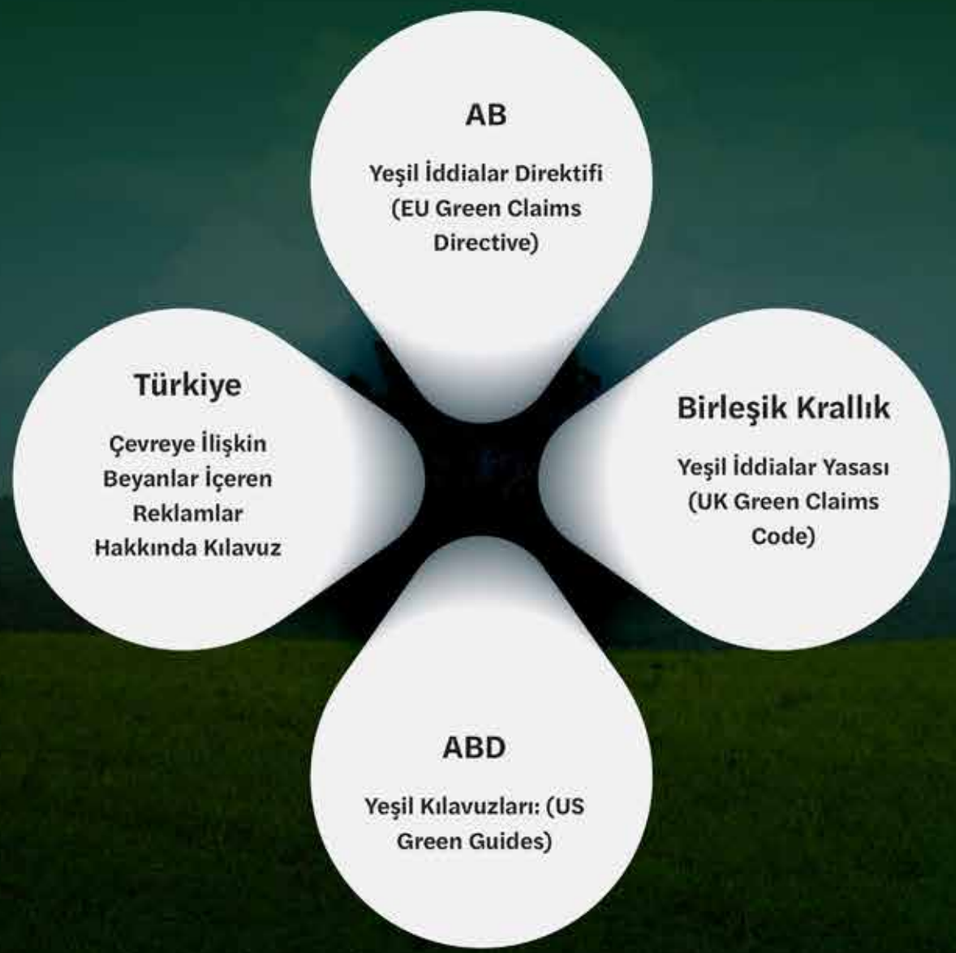

4.1. 1. AB Yeşil İddialar Direktifi (EU Green Claims Directive)

2023'te AB, ürünleri için çevresel iddialarda bulunmak isteyen şirketler için özel gereklilikler belirlemek üzere tasarlanmış Yeşil İddialar Direktifi'ni kabul etmiştir. mektedir.

Kimler etkilenmektedir?

AB pazarında faaliyet gösteren ve çevresel iddialarda bulunan tüm şirketler düzenlemeden etkilenecektir. Ancak düzenleme yalnızca şirketler tarafından tüketiciye yönelik işlemler bağlamında söz konusu iddialar için geçerli olup, işletmeler arası işlemleri kapsamamaktadır.

Düzenleme uyarınca, şirketlerin iddialarını bağımsız olarak doğrulatması, ilgili ürüne ilişkin iddiaların bilimsel kanıtlarla desteklenmesi ve gereken bazı çevresel talepleri karşılaması gerekmektedir. İlaveten, şirketlerin, ürünleriyle ilgili çevresel etkileri tanımlamaları ve ayrıca ürünleri kapsamında olası kazanımları ve olumsuz etkileri de tanımlamaları gerekecektir.

Yeşil İddialar Direktifi kapsamında, tüketicilerin daha fazla netliğe, ürünlerin ve hizmetlerin sürdürülebilirliğine ilişkin daha güçlü bir güvenceye ve çevre dostu ürün ve hizmetleri seçmek için daha kaliteli bilgiye sahip olmaları amaçlanmaktadır.

Yaptırımlar nelerdir?

AB, her üye devletin yanlış çevresel iddialarda bulunan şirketlere yaptırım uygulanmasını şart koşmaktadır. Mali yaptırımların, şirketlerin yıllık cirosunun %4'ü kadar olabileceği öngörülmektedir.

Sonuç olarak direktif kapsamında;

- **Sürdürülebilirlik etiketlerinin güvenilirliğinin arttırılması, bunların dayandığı sertifikasyon şemasının ana unsurlarının tamamlanması,**
- **Kuruluşların çevresel performansla ilgili iddiaların şeffaflığını ve izlenmesini arttırılması,**
- **Sera gazı emisyonlarını dengeleme temelindeki haksız iddiaları yasaklanmış ticari uygulamalar listesine eklenmesi (doğrulanmamış şekilde ürünün karbon nötr veya olumlu bir çevresel etkiye sahip olduğunu iddia edemeyecekleri anlamına gelmektedir) söz konusudur.**

4.1.2. Birleşik Krallık Yeşil İddialar Prensibi (UK Green Claims Code)

Eylül 2021'de Rekabet ve Piyasa Otoritesi (Competition And Markets Authority –**"CMA"**), Yeşil İddialar Prensibi ve beraberindeki kılavuzu yayınlamıştır. Bu Prensip ve kılavuzun amacı, işletmelerin çevreyle ilgili iddialarda bulunurken mevcut tüketiciyi koruma kanunu kapsamındaki sorumluluklarını anlamalarına ve bunlara uymalarına yardımcı olmaktır.

Prensip, tüm sektörlerdeki işletmeler ile bu işletmelerin ürünleri ve hizmetlerini kapsamakta olup, reklamlar, ürün etiketleri, ambalajlar veya diğer eşlik eden bilgileri içermektedir.

Prensip, altı temel ilke etrafında odaklanmış olup altı temel ilke kapsamında çevresel iddiaların uyması geren bazı kriterler sayılmıştır. İşletmeler, ürünleri, hizmetleri, markaları ve faaliyetleri hakkında bulundukları iddialar kapsamında açık ve net olmalı, söz konusu olan kriterler ve ürünün referansları uyuşmalıdır. İşletmeler, önemli bilgileri eksik bırakmamalı veya gizlememelidir. İddialar, eksik sağlanan bilgiler nedeniyle tüketicinin bilinçli bir seçim yapmasını engellememelidir.

Karşılaştırılan her ürün aynı ihtiyaçları karşılamalı veya aynı amaçla kullanılıyor olmalıdır. İşletmeler, iddialarda bulunurken bir ürün veya hizmetin yaşam döngüsü boyunca etkisini göz önünde bulundurmalıdır.

İddialar, yaşam döngüsü kapsamında genel etkiyi yansıtmıyorsa veya ürünün sadece bir yönüne odaklanıyorsa yanıltıcı olabilecektir. İşletmeler, iddialarını güçlü, güvenilir ve güncel kanıtlarla desteklemelidir.

CMA'nın Yeşil İddialar Prensibi ve beraberindeki kılavuzun yanısıra Birleşik Krallık'ta yeşil aklama ile mücadeleye ilişkin Finansal Davranış Otoritesi'nin (Financial Conduct Authority-**"FCA"**) Yeşil Aklamayı Önleme Kuralı (Anti-Greenwashing Rule) ve Yeşil Aklamayı Önleme Kılavuzu ve Reklam Standartları Otoritesi'nin (Advertising Standards Authority - **"ASA"**) kılavuzu da bulunmakta olup kuruluşların bu düzenlemeleri de dikkate almaları gerekmektedir.

Yaptırımlar nelerdir?

Büyük şirketlerin potansiyel olarak küresel cirolarının %10'una varan cezalarla karşı karşıya kalmaları söz konusu olabilecektir.

4.1 .3. ABD: Yeşil Kılavuzları (US Green Guides)

ABD Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Comissin- **"FTC"**), "Çevresel Pazarlama İddialarının Kullanımı İçin Kılavuzlar" olarak bilinen Yeşil Kılavuzları 2012 yılında yayınlamıştır.

ABD Yeşil Kılavuzları, çevresel pazarlama iddialarıyla ilgili şirketlere ve pazarlamacılara rehberlik etmek amacıyla tasarlanmıştır. Yeşil Kılavuzlar, çevresel pazarlama iddialarının doğru, dürüst ve tüketicileri yanıltmayacak şekilde yapılmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu kılavuzlar hem işletmelerin hem de tüketicilerin daha iyi bilgilendirilmesini hedeflemektedir.

Yeşil Kılavuzlar'a göre, en yaygın yeşil aklama iddialardan bazıları şunlardır:

- Herhangi bir üçüncü tarafça doğrulanmamış sertifika veya standart oluşturma veya kullanma
- Geri dönüştürülmüş içeriğe ilişkin iddialar
- Yenilenebilir enerji iddiaları
- Karbon ayak izi iddiaları

Bu pazarlama yönetiminin sıklıkla başvurulan bir yöntem olması, şirketlerin yeşil olmaya ilişkin taahhüt ve beyanlarının çok daha detaylı şekilde mercek altına alınmasına yol açmaktadır. Şirketler, yeşil aklama ile "çevreye duyarlı ve yeşil" etiketi ile rekabette ve ticari itibar yönetiminde rakiplerinden öne geçme amacında olsa da bu yöntemlerin tespiti halinde pazar payı, yatırımcı ve itibar kaybı ve karşılaşılabilmekte, birçok mali ve sosyal olumsuz sonuçla karşı karşıya kalabilmektedir.

Her kapsanan iddia için Kılavuzlar; iddianın tüketiciler tarafından nasıl yorumlandığını açıklamakta, iddiaları desteklemek için gerekli temel unsurları tanımlamakta ve yanıltmayı önlemek için kullanılabilecek açıklamaları sunmaktadır.

Hem işletmeler arası işlemlerde hem de işletmeler arası işlemlerde yapılan talepler için geçerlidir. ABD Yeşil Kılavuzları, kanun değildir ve bağımsız olarak uygulanamamaktadır. Ancak pazarlamacıların ABD Yeşil Kılavuzları'na aykırı çevresel iddialarda bulunması durumunda FTC harekete geçmektedir.

ABD Yeşil Kılavuzları, zamanla değişen çevresel pazarlama gerekliliklerine ayak uydurmak amacıyla düzenli olarak gözden geçirilmekte ve güncellenmektedir.

Birleşik Krallık, ABD ve AB'nin Yeşil Aklama Düzenlemelerinde Benzerlikler ve Farklar

- Birleşik Krallık'ın Yeşil İddialar Prensibi hem işletmeden tüketiciye hem de işletmeden işletmeye yapılan iddiaları kapsamakta ve diğer sektör veya ürün özgü kuralları geçersiz kılmamaktadır. CMA Yeşil İddialar Prensibi'ni uygularken sektöre özgü kurallarla etkileşimi değerlendirmektedir.
- ABD Yeşil Kılavuzları hem işletmeden tüketiciye hem de işletmeden işletmeye yapılan iddiaları kapsamaktadır ve bağımsız olarak uygulanabilir değildir.
- AB Yeşil İddialar Direktifi, sadece işletmeden tüketiciye yapılan gönüllü iddiaları kapsar ve işletmeden işletmeye işlemleri kapsamaz. AB Yeşil İddialar Direktifi, doğrudan uygulanabilir değildir; AB Üye Devletleri, düzenlemeyi ulusal hukuklarına dahil etmek zorundadır.

Hedef İddialar:

- Her üç düzenleme de geniş veya genel çevresel iddiaların (örneğin, "yeşil" veya "çevre dostu") zor doğrulanabilir olduğunu ve bu nedenle yanıltıcı olabileceğini kabul etmektedir.
- Her üç düzenleme kapsamında iddiaların uygun bir şekilde nitelendirilmesi gerektiği ve faydanın derecesinin abartılmaması gerektiğini vurgulanmaktadır.

Kanıt, Doğrulama ve Ürünün Yaşam Döngüsü:

- Birleşik Krallık Yeşil İddialar Prensibi, işletmelerin iddialarını yeterli kanıtlar sunmaları gerektiğini ve mümkünse bağımsız bilimsel analizlerle desteklemeleri gerektiğini belirtmektedir. Şirketlerin ürün veya hizmetlerinin tüm yaşam döngüsünü ve işletmenin diğer faaliyetlerinin etkisini dikkate almadan iddialarda bulunulmamasını gerektirmektedir.
- ABD Yeşil Kılavuzları, iddiaların "makul bir temel" gerektirdiğini belirtmekte olup genellikle objektif testler, analizler ve yetkili kişiler tarafından yürütülen araştırmalar gibi bilimsel kanıtlar gerektirecektir. İddialar kapsamında her koşulda ürünün tüm yaşam döngüsünün değerlendirilmesine ilişkin bir gereklilik bulunmamaktadır.
- AB Yeşil İddialar Direktifi, yeşil iddiaları desteklemek için ayrıntılı bir metodoloji çerçevesi sağlamaktadır. İddia sadece ürünün bir yönüne atıfta bulunuyor olsa dahi yaşam döngüsünün önemini vurgulamaktadır.

4.1. 4. Türkiye: Çevreye İlişkin Beyanlar İçeren Reklamlar Hakkında Kılavuz

Reklam Kurulu'nun 13.12.2022 tarihli ve 328 sayılı toplantısında ilke kararı olarak kabul edilen "Çevreye İlişkin Beyanlar İçeren Reklamlar Hakkında Kılavuz" **("Kılavuz")** yayınlanmıştır.

Kılavuz, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un **("Kanun")** 61. ve 62. maddelerine ve Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'ne **("Yönetmelik")** dayanmaktadır. Kılavuz tüketiciye yönelik çevreye ilişkin beyan, ibare ve görsellerin yer aldığı her türlü ticari reklam ve haksız ticari uygulamayı kapsamaktadır.

Kılavuz, tüketicilerin, bireylerin iklim değişikliği gibi çevre sorunları ile sürdürülebilir tüketim gibi konulara karşı bilincinin ve hassasiyetinin artması ve söz konusu alanların toplum nezdinde dikkat çeken bir noktaya gelmesiyle dolayısıyla tüketicilere sunulan ürün ve hizmetlerin satış ve tanıtımlarında, tüketicilerin çevreye ilişkin hassasiyetlerinin istismar edildiği, tüketicileri manipüle edici, ürün ve hizmetlerin doğaya zararsız ve doğal yaşamı koruyucu olduğu gibi yanıltıcı iddiaların kullanıldığı örneklerle sıklıkla karşılaşılmaya başlandığı belirtilmiş olup, bu doğrultuda, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'ne dayanılarak belirtilen sorunların çözümüne ilişkin, reklam verenler, reklam ajansları, mecra kuruluşları tarafından gerçekleştirilen ticari reklam ve ticari uygulamalarda yer verilen çevreye ilişkin beyan ve görsellerin ilgili mevzuata uyumlu olmaları konusunda reklamcılık ile ilgili tüm kişi, kurum ve kuruluşlara yol amacıyla hazırlanmıştır.

Bu bağlamda;

- İlgili mevzuat gereği enerji etiketlemesi zorunlu olan ürünlere ilişkin reklamlarda, enerji verimliliğine veya fiyata dair bilgilerin yer alması durumunda, ilgili malın enerji verimliliği sınıfının belirtilmesi zorunlu tutulmuştur.
- Kılavuz'un 5. maddesi kapsamında reklamlarda "yeşil", "sürdürülebilir", "eko", "doğa dostu", "çevre dostu", "çevreci sloganlar", "sıfır atık", "geri dönüştürülebilir", "çevre açısından güvenli", "enerji açısından verimli", "geri dönüştürülebilir", "karbon nötr", "yenilenebilir", "yeşil enerji" gibi genel nitelikteki kavramların açıklama yapılmadan ya da o ürün veya hizmetin veya üretim süreçlerinin çevreye etkilerine ilişkin olarak tüketiciler nezdinde belirsizliğe neden olacak şekilde kullanılması yasaklanmaktadır.

- Çevresel beyanların ne ile ilgili olduğu ne için ve nasıl kullanıldığı, ürünün yaşam döngüsünün tümüne ya da bir bölümüne yönelik olup olmadığına ilişkin bilgiler ve ilgili çevresel etkilerin ölçüm veya değerlendirme yöntemlerine ilişkin açıklayıcı bilgilere yer verilmesi mecburiyeti getirilmektedir.
- Reklamın yayınlandığı mecra söz konusu bilgileri vermek için sınırlı ise tüketicilerin, ayrıntılı bilgi alabileceği mecraya yönlendirilmesi talep edilmektedir.
- Tüketicilerin, reklamlarda yer verilen beyan ve görseller ile bir malın veya ambalajının üretiminde ya da bir hizmetin sunumunda yenilenebilir enerjinin kullanıldığı konusunda doğrudan veya dolaylı olarak yanıltılması yasaklanmaktadır. Reklam verenler, reklamlarda yenilenebilir enerjinin kaynağını (örneğin, rüzgar veya güneş enerjisi vb.) belirterek tüketicilerin bilgilendirilmesini sağlamakla yükümlü tutulmaktadır.
- Reklam verenlere, malın veya ambalajının üretim süreçlerinde kullanılan yenilenebilir enerji oranını açık ve belirgin bir şekilde belirtme zorunluluğu getiriliyor. Örneğin, bir reklam veren tarafından markaya ait tekstil ürünlerinin reklamında "rüzgar enerjisi ile üretilmiştir" şeklinde ibareye yerilmesine rağmen aslında firmanın, tekstil ürünlerinin üretim sürecinde kullanılan enerjinin sadece %50'sini rüzgar enerjisinden sağlaması halinde bahsi geçen reklamlar tüketicileri eksik bilgilendirici nitelikte değerlendirilmektedir.
- Reklamlarda yer verilen çevresel beyanların, o ürün veya hizmetin hangi bölüm, parça veya sürecine ilişkin olduğunun açıkça belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Örneğin, sıfır emisyon ibaresi veya görseli bir ürün veya ürün tüketiciye sunulmadan önceki üretim aşamasına mı yoksa tüketicinin kullanımına sunulduktan sonraki sürece mi ilişkin olduğunun açıkça belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
- Kılavuz'un 6. maddesi kapsamında, bir mala veya ambalajına ya da bir hizmete ilişkin olarak kullanılan sertifika ve onayların tüketicilerin ayrıntılı bilgi alabileceği şekilde paylaşılması gerektiğini ve bu sertifikaların doğrulanabilir olması gerektiği ifade edilmiştir.

Çevresel endişelerin arttığı ve sürdürülebilirlik konularına ilişkin düzenlemelerin ve tartışmaların yoğun olduğu bu zaman diliminde, çevresel beyanları içeren reklam sayıları gittikçe artmaktadır. Böylelikle, dünya çapında olduğu gibi ülkemizde de çevresel beyanlar içeren reklamlara ilişkin çeşitli düzenlemeler söz konusu olmaktadır.

4.2. ESG BAĞLANTILI DAVALAR

I. Devlet ve kamu kurumlarına ilişkin davalar

II. Şirketlere ilişkin davalar

1. Şirketin operasyonlarına ilişkin davalar
2. Şirketin yönetimine ilişkin davalar
3. Şirketin beyanlarına ilişkin davalar
   a. İklim beyanları
   b. Yeşil Aklama (Greenwashing) iddiaları
   c. Tüketicinin korunması

I. Devlet ve Kamu Kurumlarına İlişkin Davalar: Devlet ve kamu kurumlarına yönelik ESG davaları, hükümetlerin çevresel düzenlemelere uyumu, kamusal altyapı projelerinin sürdürülebilirliği ve devletin iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki politikalarının yeterliliği gibi konuları kapsamaktadır. Bu tür davalar, devletin ESG hedeflerine ulaşmak için aldığı veya almadığı tedbirler nedeniyle ortaya çıkmakta ve genellikle devletin ya da hükümet kuruluşlarının büyük projelere sağladığı izinler ve bu projelerin çevresel ve sosyal etkileriyle ilişkilidir. Bu davaların önemli bir kısmı, hükümetlerin Paris Anlaşması veya BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri gibi uluslararası anlaşmalara uyumu ve karbon emisyonlarını azaltma yükümlülükleri çerçevesinde açılmaktadır.

Bu tür davaların bir diğer örneği ise, devletin altyapı projelerine çevresel etkiler konusunda yeterli inceleme yapmadığına ilişkin iddialarla ilgili davalardır. Bu davalarda, hükümetler, projelerin çevresel etkilerini minimize etme konusunda yeterli adım atmamakla suçlanabilir. Özellikle, enerji sektörü veya büyük inşaat projeleri gibi yüksek çevresel risk içeren sektörlerde devletin rolü sorgulanabilmektedir.

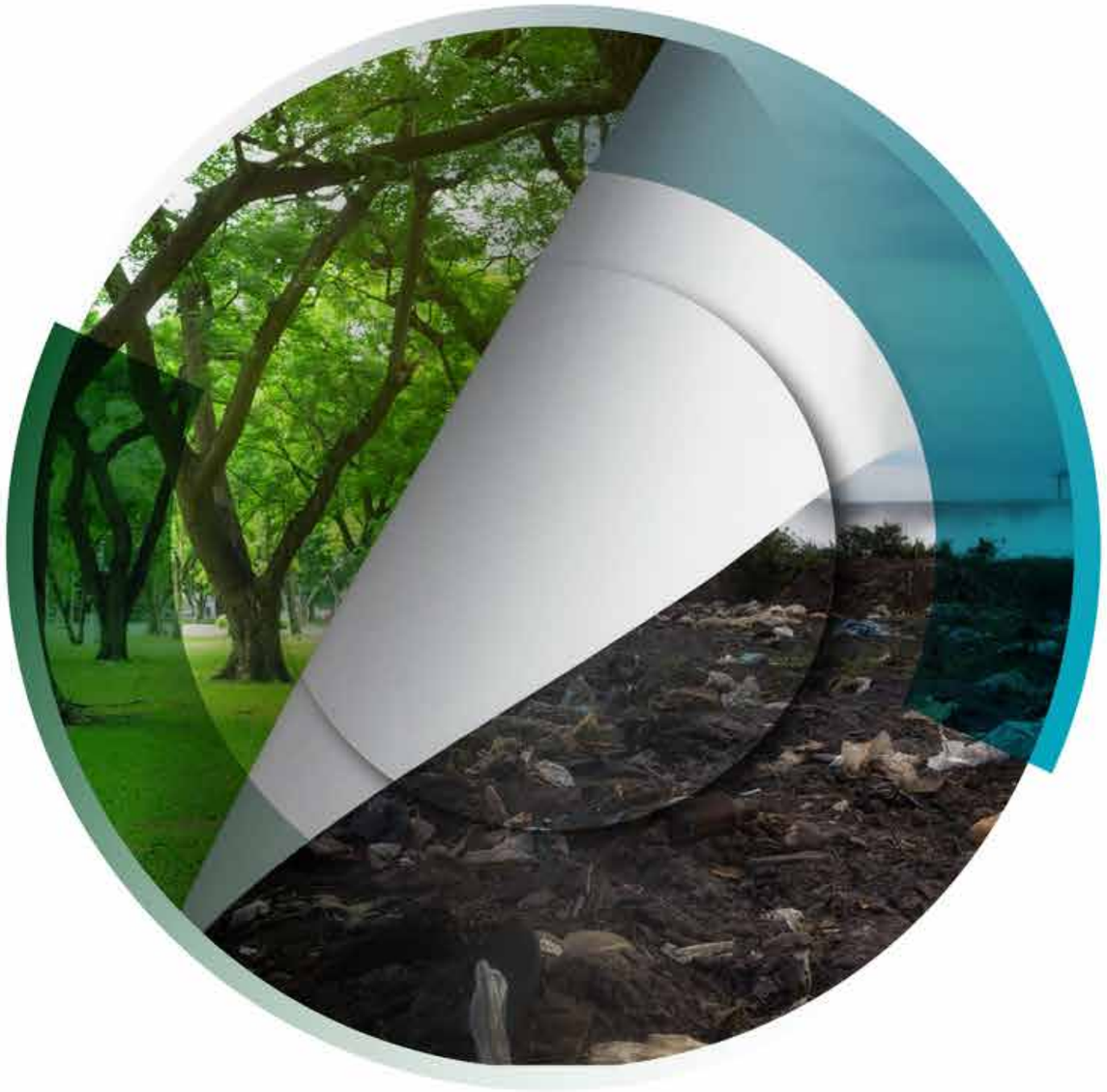

II. Şirketlere İlişkin Davalar: Şirketlere yönelik ESG bağlantılı davalar, giderek artan bir şekilde dikkat çeken ve hukuki sonuçlar doğuran birçok alanda şirketlerin faaliyetlerine odaklanmaktadır. Bu davalar genellikle üç ana kategoriye ayrılmaktadır:

1. **Şirketin Operasyonlarına İlişkin Davalar:** Şirketlerin üretim süreçleri, tedarik zinciri uygulamaları, çevresel etkiler ve sosyal sorumluluk politikalarına ilişkin uyuşmazlıklar, bu tür davaların temelini oluşturmaktadır. Örneğin, çevresel zararların tazmini, karbon salınımı hedeflerinin karşılanmaması veya iş sağlığı ve güvenliği standartlarının ihlali gibi konular, sıklıkla dava konusu olmaktadır. Şirketlerin çevresel yönetim ve işçi hakları konusundaki ihlalleri, yerel ve uluslararası düzeyde davalara yol açabilmektedir. Özellikle, iklim değişikliği bağlamında şirketlerin operasyonlarının karbon ayak izi ve çevreye zarar vermemeye yönelik yükümlülükleri gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır.

2. **Şirketin Yönetimine İlişkin Davalar:** Şirket yöneticilerinin, şirketlerin ESG politikalarına uyum sağlamaması nedeniyle ortaya çıkan sorumlulukları bu kategoride değerlendirilir. Şirket yönetimi, ESG yükümlülüklerine uygun hareket etmediğinde, yöneticilerin görevlerini ihmal ettiği iddiasıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Örneğin, bir şirketin yönetim kurulu, ESG risklerini etkin bir şekilde yönetememişse veya bu riskleri şirketin genel stratejik planına dahil edememişse, hissedarlar veya diğer paydaşlar yöneticiler aleyhine dava açabilir. Özellikle, son yıllarda yönetim kurullarının ESG risklerine karşı daha fazla dikkat göstermesi gerektiği yönünde artan baskılar göz önüne alındığında, bu tür davalar daha sık gündeme gelmektedir.

3. **Şirketin Beyanlarına İlişkin Davalar:** Şirketlerin kamuoyuna yaptığı ESG ile ilgili beyanlar, özellikle iklim taahhütleri ve çevresel performans konularında şeffaflık ve doğruluk beklentisiyle inceleme altına alınmaktadır. Bu tür davalar, çoğunlukla şirketlerin beyanları ve uygulamaları arasındaki uyumsuzluklardan kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda incelenen başlıca konular şunlardır:

   a. İklim Beyanları: Şirketlerin karbon nötr olma, sürdürülebilir enerji kullanımı veya iklim değişikliğiyle mücadele gibi taahhütlerine yönelik beyanları, şirketlerin bu taahhütleri yerine getirip getirmediği sorusunu doğurmaktadır. Özellikle, şirketlerin iklim beyanlarının, yatırımcıları yanıltıcı olduğu veya kamuyu yanlış bilgilendirdiği iddialarıyla dava konusu olduğu görülmektedir.

   b. Yeşil Aklama (Greenwashing) İddiaları: Şirketlerin çevresel sürdürülebilirlik konusunda gerçeğe aykırı veya abartılı beyanlarda bulunmaları, yeşil aklama iddialarına yol açabilir. Bu iddialar, şirketlerin çevre dostu gibi görünmeye çalışırken aslında taahhütlerine uymadığını öne süren davaları kapsamaktadır. Yeşil aklama davaları, reklam standartları otoriteleri, tüketici koruma kuruluşları veya savcılıklar tarafından soruşturulabilir. Özellikle büyük perakende ve hızlı tüketim ürünleri sektörlerinde, yeşil aklama iddialarıyla ilgili davalar son yıllarda artış göstermektedir.

   c. Tüketicinin Korunması: Tüketici haklarının korunmasıyla ilgili ESG davaları, şirketlerin ürünlerinin çevresel etkileri veya sosyal sorumluluk standartları konusunda yanıltıcı bilgiler vermesi durumunda ortaya çıkabilir. Tüketicilerin, satın aldıkları ürünlerin çevre dostu olduğu yönündeki iddiaların doğruluğunu sorgulaması ve bu konuda yanıltıcı beyanlarla karşı karşıya kaldıklarında dava açma yoluna gitmeleri mümkündür.

ESG ile İlgili Ortak Temalar

İklim Değişikliği: Hükümetlerin net sıfır karbon hedeflerine ulaşma yolundaki kararlılığı ve şirketlerin karbon ayak izini azaltma çabaları, iklim değişikliğiyle ilgili davaların sayısının artmasına neden olmuştur. Bu davalar, genellikle şirketlerin karbon azaltma taahhütlerini yerine getirmediği iddiaları etrafında şekillenmektedir. Ayrıca, iklim değişikliğiyle ilgili olayların ekonomik etkileri nedeniyle ticari anlaşmazlıkların ve tazminat taleplerinin de artması beklenmektedir.

01

İnsan Hakları ve Çalışan Hakları: Şirketlerin tedarik zincirlerinde insan hakları ihlalleri ve çalışan haklarıyla ilgili davalar, ESG davalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Modern kölelik, zorla çalıştırma ve kötü çalışma koşulları gibi konular hem ulusal hem de uluslararası hukuk çerçevesinde şirketlerin sorumluluğunu doğurabilmektedir. Özellikle büyük çok uluslu şirketler, tedarik zincirindeki insan hakları ihlalleri nedeniyle ciddi davalarla karşılaşabilmektedir.

02

Küresel Markalar ve Devletler: ESG konularında sivil toplum kuruluşları, aktivistler ve diğer paydaşlar, küresel markalar ve devletleri hedef almaktadır. Bu bağlamda, büyük çok uluslu şirketler ve devletler, çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmedikleri iddialarıyla daha fazla dava konusu olmaktadır.

ESG bağlantılı davalar, şirketlerin hem operasyonel hem de stratejik risklerini yönetmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu davalar, şirketlerin çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirme konusundaki performanslarını etkilemekte ve itibar riskleriyle birlikte ciddi finansal sonuçlara yol açabilmektedir. Bu nedenle, şirketlerin ESG risklerini bütünsel bir şekilde ele alarak hem mevcut hem de potansiyel davalara karşı hazırlıklı olmaları gerekmektedir.

03

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tüm bu gelişmeler ışığında, çevresel, sosyal ve yönetişim (ESG) düzenlemeleri, yalnızca mevzuata uyum sağlama yükümlülüğü olarak ele alınmanın ötesine geçerek işletmeler açısından uzun vadeli sürdürülebilir büyüme, finansal istikrarın korunması ve uluslararası rekabet gücünün artırılması bakımından stratejik bir zorunluluk haline gelmektedir. Nitekim 2024 itibarıyla Avrupa Birliği (AB), yalnızca çevresel etkilerin azaltılması, insan haklarının korunması ve kurumsal şeffaflığın artırılması gibi temel ilkelerle sınırlı kalmayan, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik büyümeyi teşvik eden ve işletmelere rekabet avantajı sağlayan geniş kapsamlı düzenlemeleri yürürlüğe koyarak ESG alanındaki regülasyonları daha da sıkılaştırmıştır.

Günümüzde şirketlerin yalnızca kendi operasyonlarından değil, aynı zamanda tedarik zincirlerinde yer alan üretim süreçlerinden de sorumlu tutulmaları yönünde yeni yükümlülükler ortaya çıkmaktadır. İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi, zorla çalıştırma ve çocuk işçiliği gibi etik dışı uygulamaların engellenmesi ile sürdürülebilirlik ilkelerinin tüm değer zincirine entegre edilmesi bu yeni düzenlemeler çerçevesinde öncelikli hale gelmiştir.

Sürdürülebilirlik raporlaması ise ESG performansının şeffaf, ölçülebilir ve denetlenebilir şekilde paydaşlarla paylaşılmasını zorunlu hale getiren bir düzenleme alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu düzenlemeler hem yatırımcı güvenini artırmak hem de şirketlerin uzun vadeli risk yönetimi politikalarını güçlendirmek adına kritik bir rol üstlenmektedir.

Sonuç itibarıyla, ESG düzenlemeleri yalnızca yasal bir zorunluluk olarak değil, aynı zamanda işletmelerin rekabetçi piyasalarda sürdürülebilir büyüme sağlaması, finansal istikrarını koruması ve uzun vadeli değer yaratması açısından stratejik bir gereklilik olarak değerlendirilmelidir. AB ve ABD'nin öncülük ettiği bu politika dönüşümü, işletmeleri ESG odaklı kurumsal yönetişim anlayışına yönlendirirken, küresel ekonomi ve çevresel sürdürülebilirlik alanında yeni bir paradigma oluşturmaktadır. ESG alanındaki bu dönüşüm süreci, şirketlerin gelecekteki iş modellerini şekillendiren en önemli faktörlerden biri olmaya devam ederek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması noktasında belirleyici bir rol oynayacaktır.

REFERANSLAR

1. **Competition & Markets Authority,** 2023. Guidance The Green Claims Code. [online] Available at: https://www.gov.uk/government/publications/green-claims-code-making-environmental-claims

2. **European Commission**, 2018. Action Plan: Financing Sustainable Growth. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0097

3 .**European Commission,** 2023. Commission takes action to ensure complete and timely transposition of EU directives. [online] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_24_4661

4. **European Commission**, 2023. EU taxonomy for sustainable activities. [online] Available at: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

5. **European Commission**, 2023. Overview of sustainable finance. [online] Available at: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/overview-sustainable-finance_en

6. **European Commission**, 2023. Proposal for a Directive Of The European Parliament And Of The Council on substantiation and communication of explicit environmental claims (Green Claims Directive). [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A0166%3AFIN

7. **European Commission**, 2023. REACH Regulation. [online] Available at: https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation_en

8. **European Commission**, 2023. Reducing emissions from the shipping secto. [online] Available at: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/transport/reducing-emissions-shipping-sector_en

9. **European Commission**, 2023. Climate ambition for 2030. [online] Available at: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/what-eu-ets_en#our-climate-ambition-for-2030

10. **European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG)**, 2023. EFRAG delivers the first set of draft ESRS to the European Commission. [online] Available at: https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/EFRAG%20Press%20release%20First%20Set%20of%20draft%20ESRS.pdf

11. **European Parliament,** 2024. Products made with forced labour to be banned from EU single market. [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240419IPR20551/products-made-with-forced-labour-to-be-banned-from-eu-single-market

12. **European Securities and Markets Authority (ESMA)**, 2023. ESMA Strategy. [online] Available at: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma_strategy_2023-2028.pdf

13. **European Securities and Markets Authority (ESMA),** 2024. Joint ESAs Opinion. [online] Available at: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2024-06/JC_2024_06_Joint_ESAs_Opinion_on_SFDR.pdf

14. **Federal Trade Commission,** 2023. Green Guides. [online] Available at: https://www.ftc.gov/legal-library/browse/rules/green-guides

15. **İklim Değişikliği Başkanlığı,** 2023. Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği Taslağı. [offline document] Available at: Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği.docx

16. **Journal Officiel De La République Française,** 2023. Ordonnance nº 2023-1142 du 6 décembre 2023 relative à la publication et à la certification d'informations en matière de durabilité et aux obligations environnementales, sociales et de gouvernement d'entreprise des sociétés commerciales. [online] Available at: Légifrance - Publications officielles - Journal officiel - JORF nº 0283 du 07/12/2023

17. **Journal Officiel De La République Française,** 2023. Décret nº 2023-1394 du 30 décembre 2023 pris en application de l'ordonnance nº 2023-1142 du 6 décembre 2023 relative à la publication et à la certification d'informations en matière de durabilité et aux obligations environnementales, sociales et de gouvernement d'entreprise des sociétés commerciales. [online] Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000048735301

18. **Official Journal of the European Union**, 2020. Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088 (Text with EEA relevance). [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020R0852

19. **Official Journal of the European Union**, 2022. Corrigendum to Commission Delegated Regulation (EU) 2022/1288 of 6 April 2022 supplementing Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council with regard to regulatory technical standards. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R1288R(01)

20. **Official Journal of the European Union**, 2022. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464

21. **Official Journal of the European Union,** 2023. Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj

22. **Official Journal of the European Union**, 2024. Regulation (EU) 2024/1252 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 and (EU) 2019/1020. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401252

23. **Official Journal of the European Union**, 2024. Regulation (EU) 2024/3015 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 on prohibiting products made with forced labour on the Union market and amending Directive (EU) 2019/1937. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202403015

24. **Official Journal of the European Union**, 2024. Regulation (EU) 2024/3234 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards provisions relating to the date of application. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3234/oj

25. **Official Journal of the European Union,** 2024. Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 and Regulation (EU) 2023/2859. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj

26. **Official Journal of the European Union,** 2024. Regulation (EU) 2024/3692 of the European Parliament and of the Council of 15 February 2024 on combating human rights abuses in supply chains and amending Regulation (EU) 2018/1799. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3692/oj

27. **EUR-Lex**, 2006. Consolidated text: Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/155/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006R1907

28. **EUR-Lex**, 2011. Consolidated text: Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0065

29. **EUR-Lex**, 2003. Consolidated text: Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 2003 establishing a system for greenhouse gas emission allowance trading within the Union and amending Council Directive 96/61/EC. [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003L0087

30. **The White House**, 2021. Executive Order on Climate Related Financial Risks. [online] Available at: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/05/20/fact-sheet-executive-order-on-climate-related-financial-risks/

31. **The White House**, 2022. Proposed rule to improve efficiency and reduce financial risks from climate change. [online] Available at: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/05/20/fact-sheet-executive-order-on-climate-related-financial-risks/

32. **Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü**, 2022. Çevreye İlişkin Beyanlar İçeren Reklamlar Hakkında Kılavuz. [online] Available at: https://tuketici.ticaret.gov.tr/data/63ada5bc13b876a1c8715f73/%C3%87EVREYE%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%20BEYANLAR%20%C4%B0%C3%87EREN%20REKLAMLAR%20HAKKINDA%20KILAVUZ.pdf

33. **U.S. Congress**, 2021. H.R.1155 - Uyghur Forced Labor Prevention Act. [online] Available at: https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/1155/text

34. **U.S. Congress**, 2010. H.R.4173 - Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act. [online] Available at: https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-bill/4173/text

35. **U.S. Congress**, 2022. H.R.5376 - Inflation Reduction Act of 2022. [online] Available at: https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/5376/text

36. **U.S. Congress**, 2022. H.R.7125 - No Funds for Forced Labor Act. [online] Available at: https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/7125/text

37. **U.S. Securities and Exchange Commission**, 2022. The Enhancement and Standardization of Climate-Related Disclosures for Investors. [online] Available at: https://www.sec.gov/rules/proposed/2022/33-11042.pdf

38. **KGK Sürdürülebilirlik**, https://www.kgk.gov.tr/surdurulebilirlik-standartlar

39. **KGK TSRS1,**

https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/TSRS1(5_09_2024RGileGuncellenmis).pdf

40. **KGK TSRS2,**
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/TSRS_2.pdf

41. **KGK GDS 3000,** https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/GDS/GDS%203000_2024.pdf

42. **KGK GDS 3410,** https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/GDS/GDS%203410_2024.pdf

43. **KGK Yasal Düzenlemeler, Bağımsız Denetim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,**
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/YasalDuzenlemeler/Ba%C4%9F%C4%B1ms%C4%B1z%20Denetim%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Finde%20De%C4%9Fi%C5%9Fiklik%20Yap%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Y%C3%B6netmelik.pdf

44. **KGK Yasal Düzenlemeler, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Eğitimlerine İlişkin Usul ve Esasların Blirlenmesine İlişkin Kurul Kararı,**
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/YasalDuzenlemeler/Kurumsal%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20Raporlamas%C4%B1%20E%C4%9Fitimlerine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Usul%20ve%20Esaslar%C4%B1n%20Blirlenmesine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kurl%20Karar%C4%B1.pdf

45. **KGK Yasal Düzenlemeler, Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarının (TSRS) Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı,**
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/YasalDuzenlemeler/T%C3%BCrkiye%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20Raporlama%20Starndartlar%C4%B1n%C4%B1n%20(TSRS)%20Belirlenmesine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kurul%20Karar%C4%B1.pdf

46. **KGK Yasal Düzenlemeler, Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama**

Standartlarının (TSRS) Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı,
https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/YasalDuzenlemeler/T%C3%BCrkiye%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20Raporlama%20Standartlar%C4%B1n%C4%B1n%20(TSRS)%20Uygulama%20Kapsam%C4%B1n%C4%B1n%20Belirlenmesine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kurul%20Karar%C4%B1.pdf

47. **IFRS, SASB Standartları,**

https://sasb.ifrs.org/standards/download/?lang=en-us , https://www.ifrs.org/issued-standards/sasb-standards/

48. **IFRS S1, Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Gereksinimler,**
https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s1-general-requirements/

49. **IFRS S2, İklimle İlgili Açıklamalar,**
https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s2-climate-related-disclosures/